Na každý svazek

LACINÉHO
VYDÁNÍ
SPISŮ
JACKA LONDONA

možno obdržeti

VKUSNÉ
DESKY

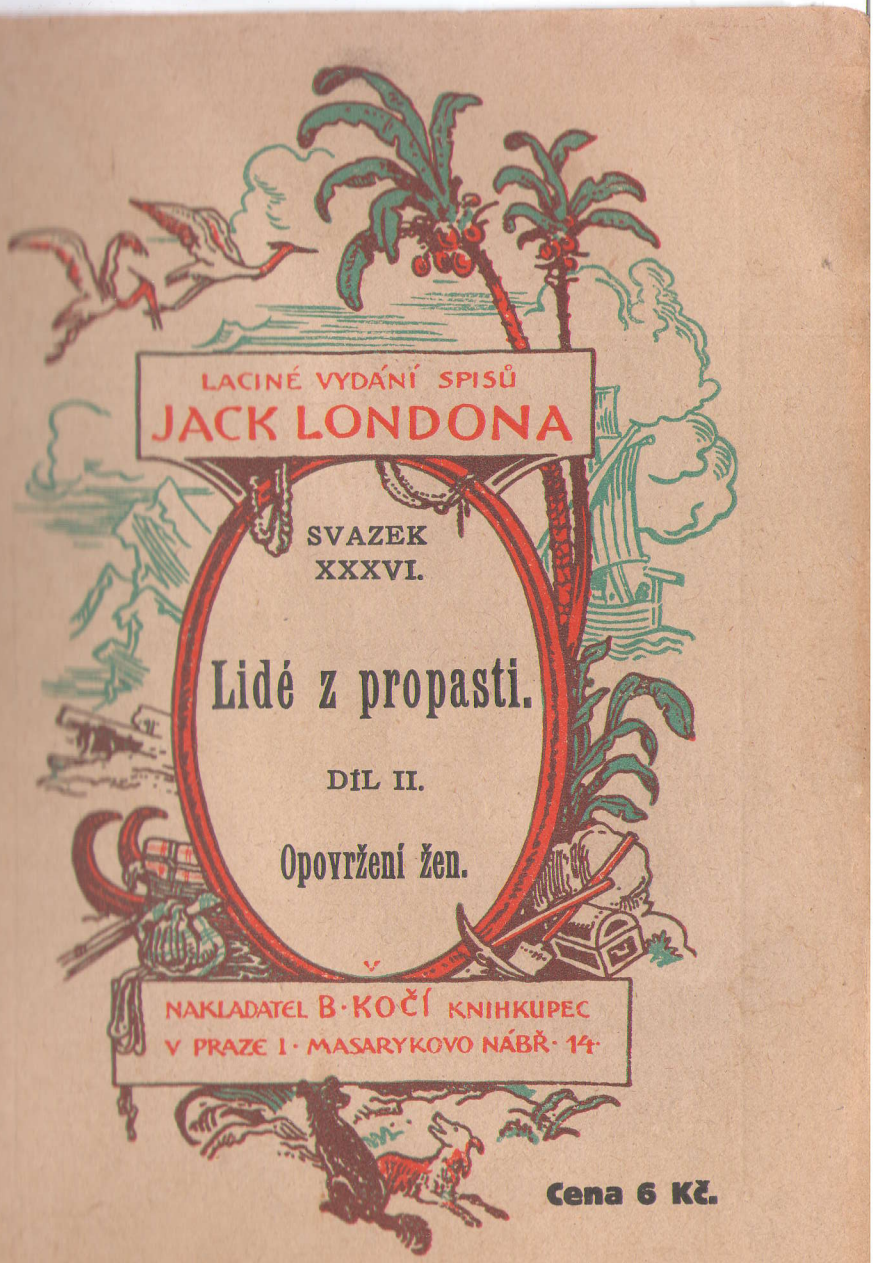
za Kč 2·—
(poštou o 30 hal. dráže)

v každém knihkupectví nebo přímo v

nakladatelství B. Kočího, knihkupectví
v Praze I., Masarykovo nábř. 14.

Při objednávce desek nutno uvésti název
dotyčného svazku.

Knihtiskárna Jos. B. Zápotočný v Rokycanech.

Sv. 35. **Lidé z propasti.** Díl I.
Sv. 36. **Lidé z propasti.** Díl II.

Chystá se:

Sv. 37. **Martin Eden.** Díl I.
Sv. 38. **Martin Eden.** Díl II.
Sv. 39. **Martin Eden.** Díl III.
Sv. 40. **Martin Eden.** Díl IV.

Cena každého svazku jest brož. Kč 6.—, váz. Kč 9.—.

Pro subskribenty, přihlášené do stanovené lhůty, brož. **Kč 5.—**, váz. **Kč 8.—**.

PORTO činí u každého svazku Kč —.40.

Jelikož některé svazky překročují slíbených 10 tiskových archů, vyhražuje si podepsané nakladatelství, že jiné svazky budou naproti tomu opět v tomže poměru menší.

P. T. odběratele žádáme, aby dle oznámení, vždy na tomto místě umístěného, vyžadovali si další svazky, jež si budou přáti, a aby nezapomněli s obnosem předem zaslaným vyrovnati také vždy porto ve výši 40 hal. za každý svazek.

Pro uvarování se omylu račte vždy při objednávkách udati titul žádaného spisu a nikoliv jen samotné číslo svazku, neboť toto nutno někdy z technických důvodů pozměniti.

Autorisace spisů JACKA LONDONA.

Upozorňuji všechny interesenty, že získal jsem koupí výhradní právo k vydávání spisů Londonových v republice Československé. Dosud panovalo všeobecné mínění, že London, jakožto autor americký, jest pro Č. S. R. volný. Tato domněnka zakládá se ale na omylu, neboť London současným vydáním svých spisů v Londýně zajistil si evropské copyright, které vztahuje se i na Č. S. R. od února 1291, kdy přistoupili jsme též k bernské konvenci. Od zástupců choti zemřelého spisovatele zakoupil jsem výhradní právo k vydávání Londona se zpětnou platností od února 1921 a každé nedovolené vydání Londonových spisů budu právně stihati.

Nakladatel B. KOČÍ, knihkupec
v Praze I., Masarykovo nábřeží č. 14.

LACINÉ VYDÁNÍ SPISŮ JACKA LONDONA.
36.

JACK LONDON:

LIDÉ Z PROPASTI.

II.

Z ANGLIČTINY PŘELOŽIL

KAREL WEINFURTER.

*

1924.

NAKLADATEL B. KOČÍ, KNIHKUPEC,
PRAHA I., MASARYKOVO NÁBŘ. 14.

Knihtiskárna Jos. B. Zápotočný v Rokycanech. 2314

Kapitola I.

DAN CULLEN, DĚLNÍK Z DOKŮ.

Stál jsem včera v jednom »pokoji«, který byl v jistém domě hlavního města nedaleko Leman Street. Když jsem se díval do smutné budoucnosti a spatřil jsem, že bych byl nucen bydliti v takové místnosti dokud bych nezemřel, byl bych šel ihned dolů a skočil do Temže a zkrátil bych tento nájem.

Nebyl to vlastně pokoj. Ohledy k řeči nedovolují nazývati to pokojem, tak jako nedovolují, abychom nazývali kolnu zámkem. Bylo to doupě, brloh. Jeho rozměry byly asi sedm stop šířky a osm stop délky a strop byl tak nízký, že neposkytoval tolik krychlových metrů vzduchu, mnoho-li je vyžádováno pro anglického vojáka v kasárnách. Rozbité lůžko, pokryté roztrhanými pokrývkami, zaujímalo skoro polovinu pokoje. Rozviklaný stůl a židle a několik beden zanechávaly jen málo místa, takže jste se sotva mohli obrátiti. Vše, co tu bylo, mohli byste koupiti za pět dolarů. Podlaha byla holá, ale stěny a strop byly doslovně pokryty krvavými skvrnami a kaňkami. Každá skvrna představovala násilnou smrt nějakého hmyzu, neboť místnost se hmyzem jen hemžila, jako morem, se kterým by jediná osoba nemohla nikdy zápasiti s výsledkem.

Muž, který obýval tuto díru, jistý Dan Cullen, dělník z doků, umíral v nemocnici. Ale vtiskl svoji osobnost tomuto bídnému okolí dostatečně, aby poskytl jakýsi obraz, jakým byl člověkem. Na stěnách byly laciné obrázky Garibaldiho, Engelse, Dana Burnse a jiných dělnických vůdců, zatím kdy na stole ležel jeden román od Waltera Besanta. Řekli mně, že obyvatel této díry znal také Shakespearea a že četl knihy dějepisné, sociologické a národohospodářské. Vzdělával se sám.

Na stole mezi nejrozmanitějšími věcmi v nepořádku ležel kus papíru, na kterém bylo naškrabáno: »Pane Cullene, prosím vás, vraťte mně onen velký bílý džbán a korkovrt, které jsem vám půjčila« — byly to věci půjčené v prvních obdobích jeho nemoci nějakou sousedkou, jež nyní žádala v předtuchách jeho smrti. Veliký bílý džbán a korkovrt jsou předměty příliš cennými pro každého člověka z Propasti, aby mohl jiný člověk zemříti v pokoji. Až dokonce musí býti duše Dana Cullena vláčena špinavostí, ze které se nadarmo chtěla pozvednouti.

Příběh Dana Cullena je krátkým drobným příběhem, ale mezi řádky lze čísti velmi mnoho. Narodil se z chudých rodičů ve městě a v zemi, kde pouta kasty jsou velmi pevná. Po celý svůj život se namáhal úsilovně tělesnou prací, a poněvadž otevřel knihy a protože chytil duševním ohněm a dovedl »napsati psaní jako advokát«, byl svými soudruhy zvolen, aby pro ně namáhavě pracoval svým mozkem. Stal se vůdcem nosičů ovoce, zastupoval dělníky z doků na londýnské obchodní radě a psal do dělnických časopisů ostré články.

Neklaněl se jiným lidem, třeba to byli jeho páni, a kontroloval prostředky, z nichž čerpal život a mluvil,

co měl na srdci, a zápasil za dobrou věc. Při veliké stávce dělníků z doků provinil se tím, že přijal vedoucí úlohu a to znamenalo pro Dana Cullena konec. Od toho dne byl mužem poznamenaným a každého dne, po celých deset let a déle, bylo mu »placeno« za to, co učinil.

Dělník z doků je pracovníkem příležitostným. Práce stoupá a klesá a on pracuje nebo nepracuje podle množství zboží, které přišlo a které má být odneseno.

Dan Cullen byl od jiných dělníků odlišován. Nebyl sice naprosto vyhnán (bylo by to způsobilo nepokoje, ale bylo by to bývalo dojista milosrdnější), byl však donucen dílovedoucím, aby nepracoval týdně déle než dva nebo tři dny. Tomu říkají »disciplinka« nebo »naučení«. Znamená to, že takový člověk má zahynouti hladem. Lepšího slova pro to není. Deset let tohoto trestu zlomilo jeho srdce a lidé se zlomeným srdcem nemohou žíti.

Zůstal ve své hrozné díře v posteli a jeho byt stal se jeho bezradností ještě hroznějším. Byl bez přátel a bez příbuzných, byl opuštěným starým mužem, zahořklým a škarohlídským, který neustále zápasil s hmyzem a díval se na Garibaldiho, Engelse a Dana Burnse, kteří naň zírali se stěn, potřísněných krví. Nikdo ho nepřišel navštíviti do oněch zalidněných baráků hlavního města (poněvadž se s nikým nepřátelil) a proto byl opuštěn, aby zahynul.

Ale přece jen přišli z dalekých oblastí East Endu jeden příštipkář a jeho syn, kteří byli jedinými přáteli Dana Cullena. Vyčistili mu byt, přinesli z domova čerstvé prádlo a odstranili z jeho údů prostěradlo, které bylo špínou šedočerné. A také k němu přivedli z Aldgateu ošetřovatelku. Byla z ústavu, založeného královnou.

Ošetřovatelka mu umyla obličej, natřásla mu slamník a rozmlouvala s ním. Bylo zajímavo s ním rozmlouvati, dokud nezvěděl jejího jména. Ach, ano, jmenuje se Blanková, odpověděla, netušíc nic zlého a sir George Blank byl jejím bratrem. Sir George Blank, jak? zahřměl Dan Cullen na svém smrtelném loži, sir George Blank, právní zástupce doků v Cardiffu, který více než kdokoliv jiný zlomil v Cardiffu Unii dokařů a byl za to povýšen do stavu šlechtického? A ona jest jeho sestrou? A poté se posadil Dan Cullen na své bídné posteli a prohlásil nad ní a nad celou její rodinou klatbu a ona prchla, aby se již nikdy nevrátila, s mocným dojmem nevděku těchto chudých lidí.

Nohy Dana Cullena počínaly otékati vodnatelností. Seděl po celý den na posteli stranou (aby mu voda nevstupovala do těla) a při tom neměl na podlaze rohože a na nohou měl jenom tenkou pokrývku a přes ramena starý kabát. Nějaký misionář mu přinesl pár papírových trepek, které měly cenu čtyř pencí (viděl jsem je) a počal pronášeti asi padesát modliteb za blaho duše Dana Cullena. Ale Dan Cullen byl mužem, který si přál, aby dal každý jeho duši pokoj. Nechtěl, aby nějaký Tom, Dick nebo Harry se obíral jeho duší na základě trepek za čtyry pence. Požádal laskavě misionáře, aby otevřel okno, aby jím mohl trepky vyhoditi. A misionář odešel, aby se již nikdy nevrátil a měl mocný dojem, jak jsou chudí lidé nevděční, jako dříve ošetřovatelka.

Příštipkář, který byl sám hrdinou, ač zůstal neopěvován a nebyl pomazán, odešel tajně do ředitelské kanceláře velkoobchodníků ovocem, u kterých Dan Cullen pracoval jako příležitostný dělník po celých třicet let. Jejich soustavou bylo, aby téměř veškerá práce byla prováděna rukama příležitostnými. Příštipkář jim vylíčil zoufalou situaci Dana Cullena, který ležel stár, zlomen a nemocen, bez pomoci a peněz, připomenul jim, že pro ně pracoval třicet let a žádal je, aby pro něj něco učinili.

»Ach,« řekl ředitel, který se pamatoval na Dana Cullena, aniž se musil podívati do knih, »máme zde pravidlo, že nikdy nepomáháme dělníkům příležitostným a nemůžeme učiniti nic.«

A neučinili také nic — ani nepodepsali dopisu, ve kterém bylo žádáno, aby byl Dan Cullen připuštěn do nemocnice. V Londýně není totiž tak snadné, dostati se do nemocnice. Na příklad v Hampsteadu, když prošel člověk rukama všech lékařů, musí čekati nejméně čtyry měsíce, než se tam dostane, neboť je tolik nemocných zapsáno před ním. Obuvník ho konečně dostal do nemocnice ve Whitechapelu, kde ho neustále navštěvoval. Tam se však přesvědčil, že Dan Cullen podlehl převládajícímu pocitu, že spěchají, aby ho odstranili, poněvadž jest nemocen beznadějně. Musíme souhlasiti, že to byl závěr pěkný a logický, k němuž došel tento starý a zlomený muž, se kterým po deset let tak přísně zacházeli a kterého tak »trestali«. Když se musil potiti pro Brightovu nemoc, aby byl odstraněn tuk z jeho ledvin, opíral se tomu Dan Cullen, domnívaje se, že pocení urychluje jeho smrt, zatím kdy Brightova nemoc mu ničila ledviny, ve kterých nebylo tuku, aby musil být odstraňován a tak byla lékařská výmluva makavou lží.

Ale lékař se nad tím rozhněval a nepřišel k němu po celých devět dní.

Pak mu naklonili postel tak, aby měl nohy pozdviženy. Najednou se vodnatelnost objevila i v těle a Dan

Cullen namítal, že to bylo učiněno proto, aby mu vehnali vodu do těla z nohou a aby ho rychleji usmrtili. Žádal, aby ho propustili, a ačkoliv mu řekli, že zemře na schodech, dovlékl se pak více mrtev než živ do krámu příštipkářova. V okamžiku, kdy je toto psáno, umírá v nemocnici Temperance, když jeho spolehlivý přítel příštipkář pohnul nebesy i zemí, aby tam byl přijat.

Ubohý Dan Cullen! Ze své temnoty se rozpřáhl po vědění, namáhal se tělesně ve dne a bděl za noci, aby studoval a snil svůj sen a zápasil hrdinně za svoji věc. Byl vlastencem a miloval lidskou volnost a byl nebojácným zápasníkem. A nakonec, poněvadž nebyl dosti obrovitý, aby porazil okolnosti, které ho oklamaly, stal se cynikem a škarohlídem a vydechl svoji poslední bolest na loži chuďasa v útulku pro nemocné — »a nazývám to tragedií muže, který musil zemříti, když mohl býti moudrým, ale nebyl.«

Kapitola II.

CHMEL A ČESAČI.

Rozluka dělníka od půdy pokročila tak daleko, že okresy, které se obírají polním hospodářstvím, jsou po celém civilisovaném světě závislé na městech k vůli dělnictvu, když se má kliditi úroda. A pak tedy, když země rozlévá svoje zdravé bohatství ve spoustách, tu lidé z ulice, kteří byli od půdy odehnáni, jsou k ní zase povoláni. Ale v Anglii se k ní vracejí ne jako synové marnotratní, nýbrž stále ještě jako vyvrhelové, jako tuláci a pariové, o nichž venkovští bratři pochybují a jimž se posmívají. A musí na venkově spáti v žalářích a útulnách, anebo za ploty a žíti bůhví jak.

Jest vypočteno, že jedině Kent potřebuje osm tisíc lidí z ulic, aby sebrali jeho chmel. Přicházejí tam poslušní, jakmile jsou povoláni, neboť je to volání jejich žaludků, a dosud je v nich něco zbylých kvasnic, z oné tužby po dobrodružství. Peleše, brlohy a ghetta vylévají je ven, ale rozjitřené obsahy peleší a brlohů a ghetta se tím nezmenšují. Přece však zaplavují venkov jako armáda příšer a venkov jich nechce. Nejsou tam na místě. Když vlekou svoje znetvořená, skrčená těla po cestách a cestičkách, podobají se spíše nějakému mrzkému potěru ze dna. Již jejich přítomnost a fakt.

že jsou na světě, jest urážkou svěžímu, jasnému slunci a zeleným, rostoucím věcem. Čisté, tyčící se stromy volají na ně, aby se styděli a jejich zpuchřelá zkřivenost a zkaženost a slizkost je zneuctěním sladké a čisté přírody.

Je snad tento obraz zkreslený? Vše záleží na okolnostech. Pro člověka, který vidí v životě jenom směnečné termíny a kupony a myslí na ně, je to dojista zkresleno. Ale ten, kdo vidí a myslí o životě ve výrazech mužství a ženství — pro toho to zkresleno být nemůže. Takové hordy zvířecí bídy a nevýslovné sklesloti nehodí se pro sládka milionáře, který žije v paláci ve West Endu, který se sytí smyslnými rozkošemi londýnských zlatých divadel, který se bratříčkuje s lordátky a princátky a jenž je králem povýšen do stavu rytířského. Na konec má ostruhy — Bože nás chraň! Za starých časů jezdívaly takové plavovlasé bestie za válečnou vlajkou a získávaly ostruh, když dovedli člověka rozetnouti od hlavy až po hřbet. A pak, vždyť je to přece mnohem hezčí věcí, zabíti silného muže jediným sekem zpívající ocele, než učiniti z něho i z jeho potomstva zvířata na celá pokolení a sice jen důmyslnou a pavoukovitou manipulací politiky a průmyslu.

Ale abych se vrátil ke chmelu. Zde je rozluka od půdy tak zjevná, jako v každém jiném anglickém hospodářském odboru. Zatím, kdy výroba piva neustále stoupá, vzrůst chmele neustále klesá. V roce 1835 byl počet pozemkových jiter, na nichž se pěstoval chmel, 71.327 a dnes má jen 48.024, což se počítá i se ztrátou 3.103 jiter od předešlého roku.

Ačkoliv jest počet jiter tohoto roku malý, přece ještě bídné léto a hrozné bouře umenšily značně úrodu.

Toto neštěstí se dělí mezi majitele chmele a mezi lid, který chmel češe. Majitelé se musí spokojiti s menším množstvím krásných věcí, které život poskytuje, a česači zase s menším množstvím potravy, které ani při nejlepších časech nedostávají dosti. V parných týdnech se objevily v londýnských novinách velké nápisy, jako je následující:

TULÁKŮ JE DOSTI, ALE CHMELE JE MÁLO A NENÍ DOSUD ZRALÝ.

Potom se objevil veliký počet článků, ze kterých vyjímám:

> Z krajů chmelných polí přicházejí zprávy smutného obsahu. V posledních dvou dnech přišlo mnoho set česačů do Kentu, kteří budou musit čekati až pro ně budou pole připravena. V Doveru je počet tuláků v útulnách trojnásobný u porovnání s loňským rokem v této době, a v jiných městech způsobila opozděná úroda veliký vzrůst dělnictva příležitostného.

Aby byla korunována jejich bída, když se konečné česání počalo, byli česači i chmel málem odplaveni strašnou bouří, doprovázenou větrem, deštěm a kroupami. Chmel byl přímo sedřen s tyčí a zatlučen do země, zatím kdy česači, hledajíce přístřeší před palčivě bijícími kroupami, utopili se málem ve svých chatrčích a táborech, rozložených na půdě, nízko se rozkládající. Jejich stav po bouři byl hoden soucitu a jejich tulácký stav vynikl ještě více než dříve, neboť při letošní chu-

dé úrodě, která byla teď zničena, byla jim vzata čáka na výdělek několika měďáků a bylo jich tisíce, jimž nezbylo nic jiného, než vydati se zase na zpáteční cestu — pěšky — do Londýna.

»Nejsme zametači ulic,« řekli, odvracejíce se od půdy, pokryté až po kotníky chmelem.

Ti, kteří zůstali, reptali divoce mezi zpola otlučenými tyčemi, při čemž obdrželi za sedm pytlů jeden šilink — což byla mzda, kterou platí v dobrých letech, když je chmel v nejlepším stavu, a zároveň také mzda, kterou platí majitelé v letech špatných, poněvadž více platiti nemohou.

Krátce po bouři jsem prošel Testonem a východním a západním Farleighem a naslouchal jsem reptání česačů a viděl jsem chmel hníti na zemi. Ve sklenících u zámku barhamského bylo rozbito kroupami třicet tisíc skleněných tabulek, a hrušky, jablka, broskve a švestky, revoň, ringle, cvikelka a vůbec vše bylo roztříštěno na kusy a rozbito na cáry.

Vše to bylo pro majitele příliš velikou ranou — to bylo jisté — ale při nejhorším ani jeden z nich ani při jediném jídle neměl méně potravy nebo nápoje. A přece jenom jim věnovaly noviny celé sloupce sympatie a jejich ztráty byly do podrobnosti vypočítávány v únavné délce. »Pan Herbert L. počítá svoje ztráty na 8.000 liber, pan F., jehož pivovar má slavnou pověst a jemuž náleží celá půda v této farnosti, ztrácí 10.000 liber. A pan L., sládek ve Wateringbury, bratr pana Herberta L., měl ztráty podobně veliké.« Ale o česačích se noviny ani nezmínily. Avšak já se přece odvažuji tvrditi, že ztráty na denní bídné stravě u Williama Bugglesa a paní Bugglesové a jejich dětí, kteří všichni

trpí podvýživou, byly mnohem větším dramatem, nežli ztráta deseti tisíc liber pana F. A k tomu ještě může býti tragedie Williama Bugglesa, člověka trpícího podvýživou, znásobena tisíckráte, zatím kdy ztráta pana F. nemůže býti znásobena ani pěti.

Abych viděl, jak se vede Williamovi Bugglesovi a jeho rodině, oblékl jsem svoje námořnické přestrojení a vydal jsem se na cestu, abych nalezl práci. Doprovázel mne jeden mladý obuvník z Východního Londýna, Bert, jenž podlehl pokušení a přidružil se ke mně na tento výlet. Uposlechl mé rady a oblékl se do svých »nejhorších hadrů«, a když jsme se ubírali po londýnské silnici za Maidstonem, obával se velice, že se příliš bídně ustrojil.

Nemusil jsem ho za to kárati. Když jsme se zastavili v jedné hospůdce, díval se na nás hostinský velmi opatrně a jeho chování se nezměnilo, ani když jsme mu ukázali barvu naší pokladny. Domorodci podél pobřeží jsou všichni lidmi pochybnými a »chudáci« z Londýna, kteří kolem nás pádili ve svých kočárech, jásali a volali a křičeli na nás různé urážky. Ale než jsme přešli okres maidstoneský, shledal můj přítel, že jsme byli stejně dobře, ne-li lépe oděni, než průměrní česači. Narazili jsme na některé takové hromady hadrů, že to bylo až podivuhodné.

»Je odliv,« zavolala nějaká žena, která vypadala jako cikánka, na svoje druhy, když jsme přišli k dlouhé řadě truhlic, do kterých česači chmel ukládali.

»Pozorujete něco?« zašeptal Bert. »Ona na vás bere.«

Pozoroval jsem. A musím přiznati, že to byla postava vhodná. — Když jest odliv, zůstávají čluny na

pobřeží a neplachtějí a námořník, když jest odliv, neplachtí také. Moje námořnické šaty a moje přítomnost ve chmelnici ohlašovaly, že jsem námořníkem bez lodi, že jsem mužem, který vystoupil na břeh a že při nízké vodě miluji velice řemeslo.

»Máte pro nás nějakou práci, pane řediteli?« tázal se Bert starosty, muže s vlídnou tváří a staršího věku, který měl velmi mnoho práce.

Jeho »ne« znělo velice rozhodně, ale Bert se nedal odmítnouti a chodil za ním a já jsem ho následoval skoro po celé chmelnici. Zdali naše vytrvalost dojala starostu, anebo zdali byl dojat naším bídným vzezřením, které svědčilo o neštěstí, nebo naším vypravováním, toho nemohl uhodnouti ani Bert, ani já. Ale na konec se jeho srdce obměkčilo a on nám vyhledal jedinou neobsazenou truhlici ve chmelnici — byla to truhlice opuštěná dvěma jinými muži, a sice, jak jsem zvěděl, proto, že si nemohli dosti vydělati na živobytí.

»Ale chovejte se dobře, to mějte na paměti,« varoval nás starosta, když nás nechal při práci uprostřed žen.

Byla sobota odpoledne a my jsme věděli, že budou brzy lidé odcházeti z práce. Proto jsme se pustili velmi vážně do díla, chtějíce při nejmenším získati aspoň na sůl. Byla to práce prostá, skutečně práce pro ženu a nikoliv pro muže. Seděli jsme na okraji truhlice mezi stojícím chmelem a jeden muž, který strhával chmel s tyčí, nám podával veliké vonící větve. Za hodinu jsme byli tak dovední, jak jen bylo možno. Jakmile si prsty navykly automaticky rozlišovati chmel a listí a strhnouti najednou půl tuctu květů, nebylo již třeba učiti se něčemu dalšímu.

Pracovali jsme hbitě a právě tak rychle jako ženy, ač se jejich truhlice plnily rychleji, poněvadž měly kolem sebe roje dětí, z nichž každé česalo oběma rukama skoro právě tak spěšně jako my.

»Nečesejte příliš čistě — je to proti pravidlům,« poučovala nás jedna z žen a my jsme přijali tento pokyn a byli jsme za něj vděčni.

Když se schylovalo k večeru, poznali jsme, že je nemožno vydělati tolik, aby mohl býti člověk živ — alespoň ne pro muže. Ženy mohly česati právě tolik jako muži a děti česaly skorem právě tolik jako ženy, a tak bylo muži nemožno soutěžiti se ženou a půl tuctem dětí. Je zde totiž žena a její děti, které se spojují v jednotku a svou spojenou prací určují mzdu celé jednotky.

»Povídám, soudruhu, mám nehorázný hlad,« řekl jsem k Bertovi. Neměli jsme totiž oběda.

»Zatroleně,« odpověděl, »a já bych mohl jísti třeba chmel.«

Poté jsme naříkali nad svou zapomětlivostí, že jsme si nevychovali hojného plemena, které by nám pomohlo v této době potřeby. A takovým způsobem jsme si krátili čas a mluvili jsme k poučení svých sousedů. Získali jsme si naprosto sympatie muže, který nám chmel podával, mladého vesnického hňupa, jenž chvílemi hodil několik utrhaných květů do naší truhlice, neboť bylo jeho povinností, sbírati rozházené laty, které se při strhování s tyčí utrhaly.

Rozmlouvali jsme s ním, mnoho-li můžeme obdržeti zálohy, a on nás poučil, že když obdržíme jeden šilink za sedm pytlů, můžeme dostati zálohy jeden šilink za

každých dvanáct pytlů. To tedy znamená, že mzda za každých pět pytlů ze dvanácti pytlů byla zadržena — což jest metodou pěstitele, aby přidržel česače u práce, ať je úroda dobrá nebo špatná a zvláště, když se ukáže, že je špatná.

Ale bylo přece jenom příjemno seděti zde v jasném slunečním světle, když zlatý pel pršel z našich rukou, když pronikavý, aromatický výpar chmele nás štípal ve chřípích a když jsme co chvíli nejasně vzpomínali na hlučící města, z nichž tito lidé přišli.

Ubozí lidé z ulice! Ubozí lidé z peleší a doupat! I oni počnou někdy hladověti po půdě a nejasně zatouží po polích, z nichž byli vyhnáni, a po volném životě pod širým nebem a po větru a dešti a slunci, které by nebyly městskou špínou poskvrněny. Tak, jako volá moře námořníka, tak volá půda tyto lidi. A hluboko dole v jejich nepodařených a rozpadávajících se tělech bývají podivně dojati vzpomínkami na venkov svých otců, kteří tam žili než byla města ... A nepochopitelným způsobem se radují z vůně země a pohledů a zvuků přírody, na které jejich krev nezapomněla, ačkoliv oni se na ně nepamatují.

»Již není chmele, soudruhu,« žaloval Bert.

Bylo pět hodin a dělníci, kteří strhovali chmel s tyčí, dali znamení, aby bylo vše uklizeno, poněvadž se v neděli nepracovalo. Celou hodinu čekali jsme nečinně na příchod měřičů a do nohou nás záblo, neboť v patách za zašlým sluncem přišel mrazík. Ve vedlejší truhlici sebraly dvě ženy a půl tuctu dětí devět pytlů, takže pět pytlů, které měřiči shledali v naší truhlici, dokazovalo, že jsme pracovali stejně dobře, ačkoliv půl tuctu těch dětí bylo ve věku od devíti do čtrnácti let!

Pět pytlů! Vydělali jsme osm a půl pencí, neboli sedmnáct centů — dva muži, kteří pracovali tři a půl hodiny. Čtyry pence a čtvrt penny na každého — tedy něco málo přes penny za hodinu! Bylo nám však dovoleno vzíti si »zálohou« jenom pět pencí z celé částky, ačkoliv počítač, poněvadž neměl drobných, nám dal šestipenci. Prosby byly marné. Ani povídka o našich nehodách jím nepohnula. Prohlásil, že jsme obdrželi o jeden penny více, než jsme zasluhovali, a odešel.

Dejme tomu, že bychom byli opravdu lidmi, které jsme představovali — totiž chudými a zlomenými lidmi — pak bylo naše postavení toto: přicházela noc, my jsme neměli večeře a tím méně oběda a měli jsme oba šestipenci. Měl jsem takový hlad, že bych byl snědl potravy za tři šestipence a Bert rovněž tak. Jedna věc byla zjevná. Kdybychom svým žaludkům poskytli potravy pouze $16^1/_3$ procenta, byli bychom vydali celou šestipenci a naše žaludky by stále ještě hladověly, trpíce $83^2/_3$ procenta křivdy. Ve své nové sklíčenosti jsme teď mohli spáti u plotu, což nebylo tak zlé, ačkoliv nám chladno vyssávalo nevhodnou část snědené potravy. A zítra bude neděle, o které jsme nemohli pracovati, ale naše hloupé žaludky si nechtěly této věci pamatovati. Zde byla tedy otázka: jak si opatřiti v neděli trojí jídlo a jak si opatřiti alespoň dvojí jídlo v pondělí (neboť jsme nemohli žádati o novou »zálohu« až teprve v pondělí večer). Věděli jsme také, že noclehárny jsou přeplněny a také jsme věděli, že kdybychom šli žebrati ke statkářům nebo vesničanům, dostali bychom za to pravděpodobně čtrnáctidenní vězení. Co jsme měli počíti? Dívali jsme se na sebe v zoufalství — —

Ani trochu! Děkovali jsme radostně Bohu, že ne-

jsme jako ti druzí lidé zde, zvláště česači chmele, a šli jsme po silnici do Maidstoneu, cinkajíce v kapsách půlkorunami a dvoušilinky, které jsme si přinesli z Londýna.

Kapitola III.

MOŘSKÁ ŽENKA.

Nečekali byste, že by bylo možno najíti mořské ženky v samém srdci Kentu, ale tam jsem ji právě nalezl a sice v jedné bídné uličce, v chudé čtvrti maidstonecké. Neměla v okně žádného oznámení, že má nějaký byt k pronajmutí a bylo třeba velikého přemlouvání, než se odhodlala a nechala mne spáti v jednom předním pokoji. Za večera jsem vešel do kuchyně, která byla zpola pod zemí, a rozmlouval jsem s ní a jejím starým mužem, jenž se jmenoval Tomáš Mugridge.

A při hovoru s nimi zmizely mi veškeré šalby a složitosti děsného stroje, kterému říkáme civilisace. Zdálo se mi, že jsem sestoupil skrze kůži a maso až k samým duším těchto lidí a v Tomáši Mugridgeovi a jeho staré ženě jsem se chopil tresti tohoto pozoruhodného, anglického pokolení. Nalezl jsem tam ducha tulácké chtivosti, který lákal syny Albionu přes veškeré světové pásy, a nalezl jsem tam také kolosální nevypočitavost, která Angličany ošálila a vedla je k pošetilým sporům a nesmyslným bojům a zarputilosti a tvrdohlavosti, které je vedly pak slepě k říši a velikosti. Ale stejně jsem tam také nalezl onu obrovskou, nepochopitelnou trpělivost, která umožnila domácímu obyvatelstvu snášeti všechna ta břemena, pracovati bez reptání a žalob

tolik dlouhých let a poslušně dávala svoje nejlepší syny, aby bojovali a zakládali kolonie na všech koncích světa.

Tomáš Mugridge byl mužem malé postavy a bylo mu jedenasedmdesát roků. Jenom proto, že byl tak malé postavy, nešel »na vojnu«. Zůstal doma a pracoval. Jeho první vzpomínky byly již spojeny s prací. Neznal nic jiného kromě práce. Po všechny dny svého života pracoval a v jedenasedmdesáti letech pracoval ještě. Každého jitra byl již se skřivanem na poli jako nádeník, neboť takovým se narodil. Paní Mugridgeové bylo třiasedmdesát let. Již jako sedmiletá pracovala na polích, konajíc s počátku práci chlapců a potom práci muže. A pracovala také až do dnešního dne, udržujíc dům v lesku. Prala, vařila a pekla, a když jsem přišel, vařila i pro mne a zahanbila mne, když mně stlala postel. Po více než šedesátileté práci neměli nic a nemohli se těšiti na nic jiného, nežli na novou práci. A byli při tom spokojeni. Nic jiného neočekávali a nic jiného si nepřáli.

Žili prostě. Měli málo potřeb, z večera pintu piva, kterou pili ve své kuchyňce, jež byla skoro v podzemí, pak nějaké týdenní noviny, které po sedm dní přecházely z ruky do ruky, a rozhovor tak zadumaný a prázdný, jako když přežvykuje jalovice. S dřevorytu, visícího na stěně, díval se dolů na oba obličej nějaké andělsky krásné dívky a pod ním byl nápis: »Naše budoucí královna.« A s pestře barevné litografie, jež visela vedle, dívala se dolů tlustá a starší dáma s nápisem: »Naše královna — diamantové jubileum.«

»Nejsladší ze všeho je výdělek,« citovala paní Mugridgeová, když jsem poznamenal, že je snad již čas, aby šli na odpočinek.

»Ano a nepotřebujeme nikoho, aby nám k tomu pomáhal,« pravil Tomáš Mugridge, odpovídaje na moji otázku, zdali jim pomáhají děti.

»Budeme pracovati, dokud neumdlíme a nezahyneme, tak budeme s matkou pracovati,« dodával, a paní Mugridgeová to potvrdila mocným kývnutím hlavy.

Měla patnáct dětí a všechny byly pryč, buď byly z domova anebo zemřely. Ale jejich »nejmladší« byla v Maidestoneu a bylo jí sedmadvacet let. Když se děti provdaly nebo oženily, měly plné ruce práce se svými vlastními rodinami a starostmi, tak jako jejich otcové a matky před nimi.

A kde byly jejich děti? Ach, kde by jich nebylo? Lizzie byla v Australii, Mary byla v Buenos Ayres, Poll byl v New Yorku, Joe zemřel v Indii — a tak mně vypočítávali živé i mrtvé, vojíny i námořníky a manželky osadníků, tak je vypočítávali cestovateli, jenž seděl v jejich kuchyni.

Podali mně jednu fotografii. Slušný, mladý hoch ve vojenském stejnokroji se na mne díval s obrázku.

»Čí je tohle syn?« tázal jsem se.

Oba se srdečně zasmáli. Syn? Vždyť je to vnuk, který se právě vrátil z vojenské služby v Indii a jest královským trubačem. Jeho bratr jest s ním v témž pluku. A tak to šlo dále, synové a dcery, vnukové a vnučky, tuláci světem a budovatelé říše, jimiž byli všichni, zatím kdy staří zůstávali doma a pracovali o budování říše také.

„Na severu, tam žena dlí,
jí velmi žehnal Pán,
ta plavce rodí, posílá,
je v širý oceán.

Z nich tonou mnozí v hlubině
a jiní blíže skal,
a žena ví, však rodí zas
— daň moři platí dál".

Ale toto placení daně moři je již skoro ukončeno. Mořská žena je již vyčerpána. Zásoba dochází a planeta jest již skoro naplněna. Ženy jejích synů mohou sice pokračovati v tomto »chovu«, ale její práce je dokonána. Bývalí muži Anglie jsou teď muži Australie, Afriky a Ameriky. Anglie vysílala nejlepší svoje syny tak daleko a ničila ty, kteří zůstali, s takovou zuřivostí, že jí sotva zbývá co jiného, než seděti po dlouhé noci a dívati se na královskou osobu na zdi.

Pravý anglický námořník-obchodník již odešel. Obchodní služba není již vhodnou půdou pro takové »tuleně«, jací bojovali s Nelsonem u Trafalgaru a na Nilu.*) Teď se stávají posádkou obchodních lodí většinou cizinci, ačkoliv jejich veliteli zůstávají stále ještě Angličané a také jest jim před cizinci dávána přednost. V Jižní Africe učí osadník domorodce střílet a důstojníci se toulají a opíjejí, kdežto doma se baví pouliční lid šíleně rozpustilými zábavami a ministerstvo války snižuje výšku rekrutů, schopných odvodu.

Jinak to nemůže býti. I nejrozumnější Angličan nemůže doufati, že by při podvýživě mohl neustále čerpati svoji životní krev a že by si ji věčně mohl udržeti. Průměrná paní Mugridgeová byla zahnána do města a nemůže roditi nic jiného, než potomstvo chudokrevné a churavé, které nenalézá dostatečné potravy. Síla

*) Nelson, slavný anglický admirál, žil od r. 1758 do r. 1805, kdy zahynul při slavné bitvě u Trafalgaru. Roku 1798 zničil Napoleonovo loďstvo na Nilu, vlastně v zálivu abukirském. Pozn. překl.

anglicky mluvícího pokolení nespočívá dnes v onom pevném ostrově, nýbrž v Novém Světě v zámoří, kde jsou usazeni synové a dcery paní Mugridgeové. Mořská ženka na severu dokončila již skoro svoje dílo na tomto světě, ačkoliv toho dosud nepoznává. Musí se posaditi, aby svým unaveným údům poskytla trochu odpočinku. A jestliže ji neočekává chudobinec nebo útulna, je to jen proto, že vychovala tolik synů a dcer, aby jí pomáhali ve dnech její slabosti a jejího úpadku.

Kapitola IV.

MAJETEK A JEDNOTLIVEC.

V civilisaci upřímně materialistické a založené na majetku a nikoliv na duši, jest nevyhnutelno, aby majetek byl povýšen nad statky duševní a aby zločiny proti majetku byly považovány za těžší než zločiny proti osobě. Když někdo rozbije svoji ženu na kaši a zlomí jí několik žeber, je to všedním přestupkem proti přestupku, když někdo spí pod hvězdami, poněvadž nemá, čím by si zaplatil lůžko. Mladík, který ukradne několik hrušek bohaté železniční společnosti, jest většším zločincem a větší hrozbou lidstvu, než mladý surovec, který se dopustil nevyvolaného útoku na starce, jemuž bylo přes sedmdesát let. Mladá dívka, která si nezaplatí, dopustí se tak hrozného přestupku, že kdyby nebyla přísně potrestána, musila by se s lomozem rozsypati jejím působením celá veliká budova majetku. Kdyby chodila po půlnoci nestoudně po Piccadilly nebo po Strandu, neměla by s ní policie co činiti a ona by si mohla na nocleh vydělati.

Následující případy, vybrané z raportu policejních soudů za jediný týden, jsou nejlepšími ilustracemi mých slov:

Policejní soud ve Widnesu. Před radními Gossagem a Neilem. Tomáš Lynch obžalován, že byl opilý, že se choval neslušně a že útočil na strážníka. Obžalovaný zachránil zatčenou ženu, kopl strážníka a házel po něm kamením. Za první přestupek byl odsouzen k pokutě 3 šilinků 6 pencí a za útok k pokutě 10 šilinků a útratám.

Policejní soud Glasgov Queen's Park. Před starostou Norman Thompsonem. John Kane byl uznán vinným, že se dopustil surovosti proti své ženě. Před tím se dopustil pěti podobných přestupků. Byl odsouzen k pokutě 2 liber a 2 šilinků.

Před přestupkovým soudem v Tauntonu. John Painter, silný, zavalitý člověk, jenž se vydává za dělníka, byl obžalován, že bil svou manželku. Žena měla dvě veliké boule a její tvář byla nesmírně oteklá. Byl odsouzen k pokutě 1 libry 8 šilinků s útratami a musil se zavázati, že se bude řádně chovati.

Policejní soud ve Widnesu. Richard Bestwick a George Hunt, obžalovaní z přestupku při hře. Hunt byl odsouzen k pokutě jedné libry a útratám, Bestwick k pokutě dvou liber a útratám a pro případ nedobytnosti k 1 měsíci vězení.

Policejní soud v Shaftesbury. Před purkmistrem (panem A. T. Carpenterem). Tomáš Baker obžalován, že spal venku. 14 dnů.

Ústřední policejní vězení v Glasgowě. Před starostou Dunloptem. Edward Morrison, mladík, usvědčen, že ukradl patnáct hrušek z nákladního vagonu na železniční stanici. 7 dní.

Policejní soud Doncaster Borough. Před obecním starším Clarkem a jinými úředníky. James

M'Gowan obžalován z pytláctví, poněvadž u něho byly nalezeny pytlácké potřeby a větší počet králíků. Odsouzen k pokutě 2 liber a útratám, anebo k 1 měsíci žaláře.

Policejní soud Dunfermline. Před šerifem Gillespiem. John Young, horník z uhelných dolů, uznán vinným, že se dopustil násilí na Alex. Storrarovi tím, že ho bil přes hlavu a tělo pěstmi, že ho porazil na zem a že ho také tloukl hornickou tyčí. Odsouzen k pokutě 1 libry.

Policejní soud v Kirkcaldy. Před starostou Dishartem. Simon Walker uznán vinným, že se dopustil násilí, poněvadž bil a srazil k zemi jednoho člověka. Byl to útok bez pohnutky a úředník uznal obžalovaného za nebezpečného člověka pro obec. Byl pokutován 30 šilinky.

Policejní soud v Mansfieldu. Před starostou, pány F. J. Turnerem, J. Whitakerem, F. Tidsburym, E. Holmesem a dr. R. Nesbittem. Joseph Jackson obžalován, že se dopustil násilí na Charlesu Nunnovi. Beze vší pohnutky udeřil útočník žalujícího prudkou ranou do obličeje, sraziv ho k zemi a pak ho ještě kopl na straně do hlavy. Žalující pozbyl vědomí a byl dva týdny v lékařském ošetřování. Odsouzen k pokutě 21 šilinků.

Přestupkový soud v Perthu. Před šerifem Symem. David Mitchell obžalován z pytláctví. Před tím dva podobné přestupky, z nichž poslední se udál před třemi lety. Šerif byl žádán, aby měl k Mitchellovi ohled, neboť je mu dvaašedesát let a on nekladl hajnému odporu. Obžalovaný odsouzen ke 4 měsícům vězení.

Soud v Dundee. Před zástupcem soudce R. C. Walkerem. John Murray, Donald Craig a James Parkes, obžalovaní z pytláctví. Craig a Parkes odsouzeni k pokutě 1 libry za každého anebo po 14 dnech vězení. Murray k pokutě 5 liber nebo měsíc vězení.

Policejní soud v Reading Borough. Před pány W. B. Monckem, F. B. Parfittem, H. M. Wallisem a G. Gillaganem. Alfred Masters, šestnáctiletý, obžalován, že spal venku na pustém místě a že nemá žádných prostředků k živobytí. Sedm dní vězení.

Přestupkový soud v Salisbury City. Před starostou, pány C. Moskinsem, G. Fullfordem, E. Alexanderem a W. Marlowem. James Moore obžalován, že z výkladu jednoho krámu ukradl pár bot. Jeden a dvacet dní.

Policejní soud v Horncastleu. Před důstojným panem W. P. Massingberdem, důst. panem J. Grahamem a panem J. Lukášem Caloraftem. George Brackenbury, mladý dělník, obžalován z neprovokovaného a surového násilí, jehož se dopustil proti Jamesu Sargeantovi Fosterovi, muži více než sedmdesátiletému. Odsouzen k pokutě 1 libry a 5 šilinků a 6 pencím na útratách.

Přestupkový soud ve Worksopu. Před pány F. J. S. Foljambem, R. Eddisonem a S. Smithem. John Priestley obžalován z násilí, jehož se dopustil proti důstoj. panu Leslie Grahamovi. Obžalovaný, který byl opilý, jel s dětským kočárkem a sice před nákladní vůz. Dětský kočárek byl převržen a dítě vypadlo. Nákladní vůz jel přes dětský kočárek, ale dítěti nebylo ublíženo. Obžalovaný se pak dopustil útoku na kočího nákladního vozu a pak se také dopustil násilí na žalujícím, který ho káral pro jeho chování. Žalující musil hledati za příčinou zranění,

která mu žalovaný způsobil, lékařskou pomoc. Odsouzen k pokutě 40 šilinků a útratám.

Policejní soud Rotherham West Riding. Před pány C. Wrightem a G. Pughem, jakož i plukovníkem Stoddartem. Benjamin Storrey, Thomas Brammer a Samuel Wilcock, obžalovaní z pytláctví. Každý z nich odsouzen do vězení v trvání jednoho měsíce.

Policejní soud v Southamptonu. Před admirálem J. C. Rowleyem, panem H. H. Culme-Seymourem a jinými úředníky. Henry Thorrigton obžalován, že spal venku. Sedm dní.

Policejní soud v Eckingtonu. Před starostou L. B. Bowdenem a pány R. Eyrem, H. A. Powlerem a Drem Courtem. Joseph Watts obžalován, že ukradl z jedné zahrady pět kusů kapradin. Měsíc vězení.

Přestupkový soud v Ripley. Před pány J. B. Wheelerem, W. D. Bombridgem a M. Hooperem. Vincent Allen a George Hall obžalováni z pytláctví, poněvadž u nich byly nalezeny pytlácké potřeby a několik králíků. A John Sparham obžalován, že jim pomáhal a že jim nadržoval. Hall a Sparham odsouzeni k pokutám po 1 libře 17 š. a 4 pencích a Allen k pokutě 2 liber 17 š. a 4 pencí i s útratami. V případě nedobytnosti odsouzeni první dva k vězení čtrnáctidennímu a poslednější k vězení v trvání jednoho měsíce.

Jihozápadní policejní soud v Londýně. Před panem Rosem. John Probyn obžalován, že tělesně ublížil jednomu strážníkovi. Obžalovaný kopal svou ženu a také útočil na jinou ženu, která mu vytýkala jeho surovost. Strážník se pokoušel přemluviti ho, aby vešel do svého bytu, ale obžalovaný se náhle

k němu otočil, srazil ho k zemi ranou do obličeje a když ležel na zemi, kopal jej a pokoušel se ho uškrtiti. Konečně kopl obžalovaný strážníka do nebezpečného místa, čímž mu způsobil zranění, které ho činí po dlouhou dobu neschopným služby. Vězení v trvání šesti týdnů.

Policejní soud v okresu Lambeth v Londýně. Před panem Hopkinsem. Baby Stuartová, devatenáctiletá, podle udání choristka, obžalovaná, že si lživým předstíráním opatřila stravu a byt v ceně 5 šilinků, s úmyslem oklamati Emmu Brasierovou. Žalující Emma Brasierová pronajímá byty na Atwell Road. Obžalovaná si u ní najala byt s předstíráním, že je zaměstnána v divadle Crown. Když byla žalovaná v jejím domě dva nebo tři dny, počala Emma Brasierová pátrati a přesvědčila se, že výpovědi dívky jsou nepravdivé a dala ji zatknouti. Zatčená řekla úředníkovi, že by pracovala, kdyby měla lepší zdraví. Odsouzena k šesti týdnům nucené práce.

Kapitola V.

GHETTO.

Dobře je, že chlubní vědou, chvástáme se v životě,
městských dcer kdy duše vadnou, v černém kalu nahoté?
Tam, ve přítmí úzkých ulic, stanul Pokrok ochromen,
dlouhý průvod dítek táhne, vyhnán hladem, omámen.
Tam okrádá švadlenu pán, vyhublou, o denní chléb,
tam v jediné smutné díře živých ret a mrtvých leb;
tam se dusný oheň chorob vleče jako lstivý plaz,
v chudých lože krvesmilné vniká s plísní potmě v ráz.

V jedné době uzavírali evropští národové nežádoucí Židy do městských ghett. Ale dnes uzavřely vládnoucí hospodářské vrstvy, prostředky méně libovolnými, ale přes to neméně přísnými, nežádoucí, ale přece jen nutné dělnictvo do pozoruhodně bídných a obrovských ghett. Východní Londýn je takovým ghettem, kde bohatí a mocní nebydlí a kam nepřichází cestující a kde dva miliony dělníků se hemží, rozmnožují a umírají.

Nesmíme se však domnívati, že všichni londýnští dělníci jsou nahromaděni v East Endu. Avšak příliv začíná tímto směrem velice růsti. Chudé čtvrti vlastního města byly neustále ničeny, a tak hlavní proud lidí bez přístřeší se ubírá směrem východním. Za posledních dvanáct let vzrostlo obyvatelstvo jediného okresu, »Londýna za hranicemi«, jak jest nazýván, a

jenž leží za Aldgatem, Whitechapelem a Mile Endem; vzrostlo o 260.000 duší, čili přes šest procent. Kostely v tomto okresu mohou však mimochodem pojmouti z rozmnoženého obyvatelstva jenom jednu na třicet sedm duší. East End jest často nazýván městem »strašlivé jednotvárnosti«. Zvláště je tak nazýván dobře živenými a optimistickými cestovateli, kteří hledají pozoruhodnosti, kteří se dívají jenom na povrch všech věcí a již jsou pouze dotčeni nesnesitelnou jednotvárností a nízkostí, která tam všude zavládá. Kdyby East End nebyl hoden horšího názvu než »město strašlivé jednotvárnosti«, a kdyby pracující lidé nebyli hodni rozmanitosti a krásy a překvapení, nebyl by tak špatným místem pro obývání. Ale East End zasluhuje název horší. Měl by se jmenovati městem »ponížení«.

Není ovšem městem peleší, jak se někteří lidé domnívají, ale mohl by býti nazván peleší jedinou a obrovskou. Se stanoviska prosté slušnosti a čistoty mužů i žen jest každá jeho bídná ulička vlastně peleší. Tam, kde je plno obrazů a zvuků, o nichž byste si nepřáli, aby je vaše děti viděly nebo slyšely, tam jest místo, kde by neměly žíti děti nikoho, tam je místo, které by neměly viděti a jehož hlasu by neměly slyšeti. Tam, kde bychom nechtěli ani vy ani já míti svoje ženy, tam jest místo, kde by svůj život neměla tráviti žena žádná. Zde v East Endu bují oplzlosti a hrubé vulgárnosti života. Tam není soukromí a úkrytu. Špatní kazí dobré a pak jsou zkaženi všichni a jitří všichni společně. Dětská nevinnost je krásná a sladká, ale ve východním Londýně jest nevinnost věcí prchavou a tak musíte zachytiti nevinné děti dříve než vylezou z kolébky, jinak shledáte, že již nemluvňata jsou právě tak bezbožně moudrá jako vy.

Použijeme-li trojčlenky, docházíme k závěru, že východní Londýn není vhodným místem, aby byl obýván lidmi. Tam, kde byste nechtěli, aby vaše vlastní nemluvně žilo a vyvíjelo se a shromažďovalo vědění života a všech živých věcí, tam také není vhodného místa pro nemluvňata jiných lidí, neboť ani jiné děti se tam nemají vyvíjeti a sbírati tam životní vědomosti a všech věcí kolem nás. Taková trojčlenka je prostou věcí a obsahuje vše, co potřebujeme. Politické hospodářství a tvrzení, že nejschopnější přežijí méně schopné, mohou býti pověšeny na hřebík, tvrdí-li něco jiného. Co není dobrým pro vás, není také dobrým pro jiné, o tom není sporu.

V Londýně žije 300.000 lidí, rozdělených v rodiny, které žijí v bytech po jedné místnosti. Ovšem, mnohem více jich žije v bytech po dvou a po třech místnostech, ale jsou tam právě tak strašně nacpáni, bez ohledu na pohlaví, jako ti, již bydlí v místnosti jediné. Zákon žádá pro každého jednotlivce 400 krychlových stop prostoru. Ve vojenských kasárnách má každý voják 600 krychlových stop. Profesor Huxley, který byl v jedné době lékařským dozorčím orgánem ve východním Londýně, tvrdil vždy, že každý člověk má míti 800 krychlových stop prostoru a že tento prostor má býti dobře provětráván čistým vzduchem. A přece žije v Londýně 900.000 lidí v menších prostorách než 400 krychlových stop na osobu, jak to předpisuje zákon.

Pan Charles Booth, který se po léta zaměstnává soustavným zapisováním a tříděním pracujícího obyvatelstva, odhaduje, že je v Londýně 1,800.000 lidí chudých a velmi chudých. Je zajímavo věděti, co míní označením chudý. Výrazem chudí označuje lidi, vlastně rodiny, které mají dohromady týdenní příjem od

osmnácti do jedenadvaceti šilinků. Velmi chudí mají o mnoho méně pod tímto průměrem.

Dělnictvo, jako společenská vrstva, se neustále více a více odlučuje od svých hospodářsky silnějších pánů a tento postup se svým stlačováním a přelidňováním nesměřuje ani tak k nemravnosti jako k znemravnění. Stůjž zde výňatek z nedávné schůze rady londýnského hrabství. Je to výňatek uhlazený a prázdný, ale mezi jeho řádky můžeme vyčísti spoustu hrůzy:

Pan Bruce se tázal předsedajícího ve výboru pro veřejné zdravotnictví, zdali věnoval pozornost jistému počtu případů velikého přelidnění v East Endu. V St. Georges-in-the-East byli v jedné místnosti muž se ženou a osmičlennou rodinou. Tato rodina se skládala z pěti dcer ve věku dvacíti, sedmnácti, osmi a čtyř let a nemluvněte a tří synů ve věku patnácti, třinácti a dvanácti let. Ve Whitechapelu bydlil v malém pokoji muž se svou ženou a třemi dcerami ve věku šestnácti, osmi a čtyř let a dvěma syny ve věku deseti a dvanácti let. V Bethnal Greenu bydlil muž se svojí ženou a se čtyřmi syny ve věku třiadvaceti, jednadvaceti, devatenácti a šestnácti let a se dvěma dcerami ve věku čtrnácti a sedmi let, taktéž v jediné místnosti. Pan Bruce se tázal, zdali není povinností různých místních úřadů zamezovati takovému povážlivému přelidnění.

Když však 900.000 lidí žije skutečně za podmínek protizákonných, jest jasno, že úřady mají plné ruce práce. Když jsou přebyteční lidé z některé místnosti vyhnáni, usídlí se v některé díře jiné. A poněvadž se stěhují se svým majetkem v noci, na jediném ručním

vozíku (na jeden ruční vozík se vejde veškerý jejich majetek a nářadí a také spící děti), není ihned možno vypátrati jich. Kdyby nařízení z roku 1891, týkající se veřejného zdravotnictví, bylo dokonale a náhle provedeno, obdrželo by 900.000 lidí výpověď z bytů a musilo by na ulice, a než by mohli býti tito lidé zákonitě ubytováni, musilo by se vystavěti 500.000 obytných místností.

Průměrné ulice vypadají prostředně jenom zvenčí, ale uvnitř svých zdí skrývají špínu, bídu a tragedii. Je možno, že následující tragedie bude čtena s odporem, avšak čtenář nechť nezapomene, že již její existence, totiž, že k ní vůbec mohlo dojíti, jest mnohem odpornější.

Na náměstí Devonshireském, v Lisson Groveu, zemřela nedávno jedna stařena, které bylo sedmdesát pět let. Při vyšetření udal úředník, že nalezl v bytě pouze spoustu starých hadrů, pokrytých hmyzem. I on sám se hmyzem nakazil. Místnost byla ve strašném stavu, takže něco podobného jakživ neviděl. Vše bylo naprosto pokryto hmyzem.

Lékař pravil: »Nalezl jsem zemřelou, ležící na zádech přes krbovou mřížku. Měla na sobě jenom jediný šat a punčochy. Celé její tělo se hemžilo hmyzem a veškeré kusy šatů v místnosti byly úplně šedé hmyzem. Zemřelá byla velmi špatně živena a byla vyhublá. Na nohou měla rozsáhlé rány a její punčochy byly k těmto ranám přilepeny. Tyto rány byly způsobeny hmyzem.«

Jeden muž, přítomný při vyšetření, napsal: »Potkala mne nepříjemnost viděti tělo nešťastné ženy, když leželo v márnici. Ještě teď pouhá vzpomínka na tento strašný pohled mně působí mrazení. Ležela v márnici

tak vyhublá a vyhladovělá, že byla pouhou hromadou kůže a kostí. Její vlasy, slepené špínou, byly prostě hnízdem hmyzu. Na jejích kostnatých prsou skákaly a válely se sta, tisíce, miliardy hmyzu.

Jestliže by nebylo dobře zemříti takto pro vaši nebo moji matku, pak také to nebylo dobře pro tuto ženu, ať byla matkou čímkoliv.

Biskup Wilkinson, který žil v zemi Zulů, pravil nedávno: »Žádný pohlavár africké vesnice by nedovolil takového spolužití mladých mužů a žen, chlapců a děvčat.« Mínil tím děti těchto lidí, kteří žijí v přelidněných bytech, děti pětileté, které se již nemusí ničemu učiti a které by se měly mnohému odnaučiti, čemu se již nikdy neodnaučí.

Jest známou věcí, že zde v Ghettu jsou domy pro chudé mnohem výnosnější než paláce boháčů. Nejen, že ubohý dělník musí žíti jako zvíře, nýbrž on platí za to průměrně mnohem více než boháč za svůj rozměrný a přepychový byt. Třída těchto lidí, kteří vydírají z lidí nájemné, byla umožněna jenom soutěží chudých, kteří hledají byty. Je zde mnohem více lidí než obytných místností a veliký počet jest jich v útulnách a noclehárnách, poněvadž jinde nenalézají přístřeší. Nejen že jsou domy pronajímány, nýbrž ještě jsou do nich přijímáni podnájemníci a tito přijímají ještě svoje podnájemníky.

»Část pokoje lze najmouti.« Takové návěští bylo před nedávnem připevněno v jednom okně, asi pět minut chůze od St. James'e Hallu. Důstojný pan Mugh Price Hughes jest autorem údaje, že postele jsou pronajímány podle soustavy »tří osob« — to jest tři noclehují v jediné posteli, při čemž v ní každý spí osm ho-

din, takže postel nikdy nevychladne, ale zatím podlaha pod postelí jest podobně pronajímána pro tři osoby. Zdravotní úředníci nalézají velmi často případy, jako je následující:

V jedné místnosti, která měřila 1000 krychlových stop, byly tři dospělé ženy na posteli a dvě dospělé ženy pod postelí. A v jiné místnosti, měřící 1650 krychlových stop, byl jeden dospělý muž a dvě děti v posteli a dvě dospělé ženy pod postelí.

Zde zase máte typický příklad místnosti, pronajaté podle ctihodné soustavy pro dvě osoby. Jest obývána ve dne mladou ženou, která jest po celou noc zaměstnána v hotelu. O sedmé hodině večerní opouští pokoj, načež tam vchází zednický dělník. O sedmé hodině ranní odchází dělník do své práce, ve kteréž době zase ona se vrací z hotelu domů.

Důstojný pán W. N. Davies, farář ve Spitalfieldsu, podnikl v některých ulicích své farnosti sčítání lidu. Praví:

V jedné uličce je deset domů s jedenapadesáti místnostmi, které měří všechny asi osmkrát devět čtverečních stop a bydlí v nich 254 lidí. V šesti případech obývají pouze dva lidé jedinou místnost a v jiných případech bydlí pohromadě tři až devět osob. V jiné ulici, která má 6 domů a 22 místností, bylo 64 lidí, při čemž zase bylo mnoho případů, kdy 6, 7 8 až 9 lidí bydlelo v jedné místnosti. V jednom domě s 8 místnostmi bylo 45 lidí, při čemž v jednom pokoji bylo 8 osob, v jiném 9, ve dvou po 7 a opět v jiném 6 osob.

Toto zalidnění Ghetta neděje se snad z náklonnosti, nýbrž z nutnosti. Skoro padesát procent dělníků platí od jedné čtvrtiny do jedné poloviny svého výdělku nájem. Průměrný nájem ve větší části East Endu činí od 4 do 7 šilinků týdně za jeden pokoj, při čemž dovední mechanikové, kteří vydělávají týdně až 35 šilinků, jsou nuceni rozloučiti se s 15 šilinky za dvě až tři malé díry, ve kterých se namáhají zoufale udržeti jakýsi zdánlivý rodinný život. A při tom neustále činže vzrůstají. V jedné ulici v Stepneyi činil tento vzrůst pouze za dva roky od třinácti do osmnácti šilinků. V jiné ulici vzrostla činže od jedenácti do šestnácti šilinků, ve třetí ulici od jedenácti do patnácti šilinků, zatím kdy ve Whitechapelu dvě obytné místnosti, které nedávno byly za deset šilinků, stojí teď jedenadvacet šilinků. Na východě, západě, na severu i jihu roste nájemné. Když pozemek stojí dvacet až třicet tisíc liber šterlinků, musí to přece někdo majiteli zaplatiti.

Pan W. C. Steadman vyprávěl ve své řeči, kterou pronesl v parlamentě a jež se týkala voličstva ve Stepney, následující:

»Dnes ráno mně zastavila jedna vdova na místě, jež nebylo vzdáleno ani sto metrů od mého bytu. Pravila, že musí živiti šest dětí a že nájemné z jejího bytu činí čtrnáct šilinků týdně. Žije z pronájmu svého domu podnájemníkům a kromě toho po celý den pere a poděl-kuje. Řekla mně se slzami v očích, že její domácí pán zvýšil nájem ze svého domu ze čtrnácti na osmnáct šilinků. Co si měla počíti? Ve Stepneyi není možno pohodlně bydliti, poněvadž je vše pronajato a přeplněno.«

Třídní povýšenost může býti založena jenom na třídní poníženosti a když jsou dělníci vypuzováni do Ghetta, nemohou uniknouti nevyhnutelnému ponížení. Tím vzniká krátké a jako zakrslé lidské pokolení, lidstvo úžasně se lišící od pokolení svých pánů, jakési

lidstvo dlažby, jemuž chybí životní síla a pružnost. Tito lidé stávají se karikaturami vyvinutých lidí. A jejich ženy a děti jsou bledé a chudokrevné s temnými kruhy pod očima — jsou to bytosti sehnuté a vlekoucí se a velmi záhy ztrácejí veškerou krásu a půvabnost.

Aby byly věci ještě horší, jsou muži z Ghetta lidmi opuštěnými — jsou pokolením zvrhlým, které musí klesnouti ještě do další zvrhlosti. Nejméně sto a padesát let jsou vyčerpáváni ze všeho nejlepšího. Silní muži, lidé odhodlaní, duchaplní a ctižádostiví, odcházeli do nových a nových částí zeměkoule, aby tam nalézali nové země a národy. Ti, kterým se nedostává těchto vlastností, lidé slabého srdce, hlavy a ruky, jakož i lidé beznadějní a zkažení, zůstali, aby udrželi potomstvo. A rok za rokem odcházejí od nich zase ti nejlepší, aby se již nevraceli. Kdekoliv vyroste nějaký silný muž pěkné postavy, jest ihned povolán do armády. Voják, jak řekl Bernard Shaw, který okázale a hrdinně a vlastenecky hájil svou vlast, je ve skutečnosti nešťastníkem, zahnaným nedostatkem, aby se obětoval jako potrava pro střelný prach za pravidelné dávky jídla, za přístřeší a oděv.

Toto neustálé vybírání nejlepších lidí z dělnictva oloupilo ty, již zůstali, oloupilo tyto smutně skleslé pozůstatky a uvedlo je větším dílem do Ghetta, aby tam klesli do nejhlubších propastí. Víno života bylo z nich vyčerpáno a bylo nalito do krve a potomstva ostatních lidí na celé zemi. Ti, kteří zůstali, jsou kalem, a ještě při tom jsou mezi sebou oddělováni a slíváni. Tím se stávají neslušnými a zvířecími. Když zabíjejí, činí to rukama a pak se hloupě vydávají katanům. Při jejich přestupcích a zločinech není nádherné smělosti. Rozbíjejí svému soudruhu hlavu tupým nožem anebo železným hrncem a pak usednou a čekají na policii. Bití manželek jest, jak se zdá, výsadou ženatých mužů. Nosí pozoruhodné boty, okované mědí a železem, a když obdařili matku svých dětí několika modřinami, srazí ji k zemi a pak po ní dupou skoro tak, jako hřebec na americkém Západu, když rozdupává chřestýše.

Žena z nižších tříd, obývajících Ghetto, je právě tak otrokyní svého manžela, jako indiánská squaw.*) Ale já, kdybych byl ženou a kdybych mohl voliti, byl bych raději ženou indiánskou. Muži jsou hospodářsky odvislí od svých pánů a ženy jsou zase hospodářsky odvislé od svých mužů. Výsledkem jest, že žena dostane bití, které by měl obdržeti pán, ale ona nemůže ovšem nic proti tomu učiniti. Má svoje děti a on jest živitelem rodiny a proto se neodvažuje poslati ho do vězení, neboť by byla se svými dětmi vydána hladu. Důkazů o přečinu nelze tak snadno v těchto případech získati, když se dostanou k soudu. Obyčejně zdupaná manželka a matka pláče a hystericky prosí úřad, aby byl její manžel propuštěn k vůli dětem.

Ze žen se stávají buďto křiklavé babizny anebo zlomené a jako psíci poslušné bytosti, které ztratily veškerou slušnost a sebeúctu, která jim snad zbyla z dívčích let, a všechny klesaly společně, nedbajíce ničeho, do špíny a kalu.

Někdy se sám lekám, když tak všeobecně popisuji spoustu bídy, kterou vidím v tomto životě v Ghettu a cítím, že moje dojmy jsou přehnané a že jsem příliš blízko obrazu, takže mně chybí perspektiva a rozhled. V takových okamžicích jest mi útěchou, když se obracím ke svědectví jiných mužů, abych si dokázal, že ne-

*) Čti: skuo. Indiánská žena. Pozn. překl.

jsem přepracován a že nejsem tupý ve svých úsudcích. Bedřich Harrison se mi vždycky líbil jako muž vyrovnaného úsudku, jako člověk, který se dovedl dobře ovládnouti, a přece jen napsal:

»Mně by alespoň stačilo zatracovati moderní společnost, poněvadž podporuje otrokářství. Kdyby stálý stav průmyslu měl zůstati tak, jak jej vidíme, tu by pak přirozeně devadesát procent skutečných výrobců, kteří plodí bohatství, nemělo domova, který by nazývali na konci každého pracovního týdne svým. A tito lidé nemají skutečně ani kouska půdy, nemají ani jediné světničky, která by jim náležela, nemají nic cenného, kromě trochu starého nábytku, který se vejde na káru, nemají než pochybné nároky na týdenní mzdu, která sotva postačuje, aby je udržela při zdraví; bydlí většinou na místech, která by nikdo nepovažoval za vhodná pro koně, a jsou tak blízko na pokraji bídy, že jediný měsíc špatných obchodů, nemoci nebo neočekávaných ztrát je uvádí přímo před tvář bídy a žebrácství . . . Ale pod tímto normálním stavem průměrného dělníka jak ve městě, tak na venkově, nalézáme ještě velikou spoustu chudých vyvrhelů — jakýchsi nohsledů za armádou průmyslu. A tito lidé činí alespoň jednu desetinu celého proletářského obyvatelstva, jehož stav je hnusně bídný. Jestliže to má býti trvalé uspořádání moderní společnosti, musí civilisace přinésti na většinu lidstva kletbu.«

Devadesát procent! Tato čísla jsou přesná. A přece jen pan Stopford Brooke, když nakreslil děsný obraz Londýna, shledával se donucena násobiti tato čísla půlmilionem. Zde jsou jeho slova:

»Když jsem byl farářem v Kensingtonu, potkával jsem často rodiny, táhnoucí do Londýna po silnici Hammersmith Road. Jednoho dne šli tak dělník se svojí ženou, se synem a dvěma dcerami. Tato rodina žila po dlouhou dobu na jednom statku na venkově a dařilo se jí dobře. Ale nadešla doba, kdy obecná půda byla zneužita a jejich práce na statku nebylo již třeba a celá jejich rodina byla zcela klidně z vesnice vyhnána. Kam měli jíti? Ovšem, že do Londýna, kde se domnívali, že naleznou dosti práce. Měli malé úspory a myslili, že dostanou dva slušné pokoje, kde by mohli bydliti. Ale neúprosná otázka půdy se proti nim postavila také v Londýně. Tázali se ve slušných čtvrtích po bytech a zvěděli, že dva pokoje by stály týdně deset šilinků. Strava byla bídná a drahá a za krátko tím počínalo trpěti jejich zdraví. Práci bylo obtížné sehnati a mzda za ni byla tak nízká, že se ocitli záhy ve dluzích. Onemocněli ještě více a byli ještě zoufalejší vlivem otravného okolí a dlouhými pracovními hodinami a tmou, a pak byli vyhnáni, aby si hledali byt levnější. Nalezli jej v jedné uličce, kterou dobře znám — je to pařeniště zločinů a bezejmenných hrůz. Tam získali jedinou místnost za strašně vysoké nájemné. Ale teď jim bylo ještě obtížnější najíti nějakou práci, poněvadž bydlili v místě, které mělo tak špatnou pověst, a pak padli do rukou lidí, kteří vydřou z muže, ženy i dětí poslední kapku krve a sice za mzdu, která probouzí jen zoufalství. A temnota a špína, špatná strava a nemoc a nedostatek vody byly ještě horší než před tím a zástupy a společnost z jejich ulice je oloupily o poslední cáry sebeúcty. Poté se jich chopil démon pití. Na obou koncích jejich ulice byly ovšem hospody. Tam uprchli, aby měli teplo a přístřeší a společnost a zapomenutí — uprchli tam všichni. A vyšli odtud zadluženi ještě více, s rozplamenělými smysly a hořícími mozky a s neuhasitelnou touhou po lihovinách, tak že by byli uči-

nili vše, jen aby ji ukojili. A za několik měsíců byl otec v žaláři, matka umírala, syn byl zločincem a dcery na ulici. Násobte to půl milionem a ještě nebudete míti celé pravdy.«

Smutnějšího divadla nelze najíti na celé zemi než v celém »děsném« Východu s Whitechapelem, Hoxtonem, Spitalfieldsem, Rethnal Greenem a Wappingem, až do východoindických doků. Barva života je zde šedá a hnědá. Vše je bezradné, bez pomoci, bez podpory a plné špíny. Koupací vany jsou věcmi naprosto neznámými a právě tak pohádkovými, jako ambrosie bohů. Lidé jsou také špinaví, při čemž každý pokus o čistotu stává se hlučným výsměchem, není-li tragickým a neprobouzí-li soucitu. Podivné, potulné výpachy jsou tu přenášeny větrem, který se zdá také znečištěným a déšť, padá-li s nebe, se podobá spíše špíně, než nebeské vláze. I ty dlažební kameny jsou povlečeny špinou.

V těchto místech žije obyvatelstvo tak tupé a bez veškeré představy, jako ty šedé a dlouhé míle špinavých cihlových domů. Náboženství se jim ctnostně vyhnulo, takže zde zavládá hrubý a hloupý materialismus, který je stejně osudným všem věcem duchovním, jako jemnějším životním pudům.

Bývalo chloubou každého Angličana říkati, že jeho dům je jeho hradem. Ale dnes je to anachronismem.*) Obyvatelstvo Ghetta nemá domů. Toto obyvatelstvo nezná významu a posvátnosti rodinného života. Ani obecní budovy, v nichž žije dělnictvo lepších tříd, nejsou na tom lépe, neboť jsou přeplněnými kasárnami, v nichž není rodinného života. I sama řeč lidu to potvrzuje. Otec, vracející se z práce, táže se dítěte na ulici, kde je matka, a obdrží odpověď: »V barácích.«

*) Doslovně pochybení v letopočtu, ale zde znamená tento výraz vybočení z doby. Pozn. překl.

A tak zde vzniklo nové pokolení, lid pouliční. Tito lidé tráví svůj život při práci a na ulicích. Mají ovšem svoje doupata a díry, do nichž lezou, aby se tam vyspali, ale to jest vše. Jest nemožno znehodnotiti více slovo »domov«, kdybychom nazývali domovem tyto díry a pelechy. Pověstný, tichý a uzavřený Angličan zmizel z těchto míst. Lid na dlažbě se chová hlučně, je pohyblivý, napjatý a snadno se rozčiluje (dokud to jsou ještě lidé mladí). Když jsou starší, utápí se v pivě a tak otupují. Když nemají nic jiného na práci, přežvykují jako krávy. Můžeme se s nimi setkati všude, jak stojí na kraji chodníku a na rozích, dívajíce se do prázdna. Pozorujte jednoho z nich. Bude tam státi bez hnutí několik hodin a když budete odcházeti, bude dosud státi a dívati se do prázdnoty. Je to velice zajímavé. Nemá peněz na pivo a jeho doupě se hodí jenom ke spaní, což tedy má jiného počíti? Rozřešil již tajemství lásky děvčete a lásky ženy a lásky dětské a shledal, že jsou to klamy a napodobeniny, marné a prchavé jako rosné krůpěje, které rychle mizejí před divými skutečnostmi života.

Jak jsem již řekl, jsou mladí lidé z těchto tříd v neustálém napětí, jsou nervosní a snadno se rozčilují. Lidé středního věku mají prázdné hlavy, jsou tupí a neteční. Je směšné pomýšleti jen na okamžik, že by mohli soutěžiti s dělníky Nového Světa. Poněvadž jest lid z londýnského Ghetta zesurovělý, tupý a skleslý, nebude schopen poskytnouti vydatných služeb Anglii ve světovém zápasu o průmyslovou nadvládu, který podle prohlášení národohospodářů se již započal. Ani jako dělníci, ani jako vojáci nemohou se vyšvihnouti nad prů-

měr, když je Anglie ve své nouzi zavolá, když povolá tyto zapomenuté.*) A kdyby byla Anglie vyvržena ze světové průmyslové dráhy, zahynou tito lidé jako mouchy na konci léta. Nebo kdyby byla Anglie uvedena do kritické situace a kdyby si zoufali jako divoká zvířata, mohli by se státi hrozivými a mohli by se vrátiti do West Endu, aby mu vrátili to, co učinil londýnskému Východu. Ale v takovém případě by zahynuli před rychlopalnými děly a moderními válečnými stroji tím rychleji a snadněji.

---

*) Světová válka však objevila, že se v těchto věcech autor zklamal, neboť anglický dělník i voják dokázali, že v době nouze dovedou býti výborně na svém místě. Ovšem, autor nemohl předvídati ani světové války, ani konstelací předválečných.
Pozn. překl.

Kapitola VI.

KAVÁRNY A ÚTULNY.

Zase jedna fráse, jejíž lesk uhasl a která byla zkrácena o všechnu romantičnost a tradici a vše ostatní, co činí fráse hodnými, aby se udržely. Pro mne bude od nynější doby výraz »kavárna« míti vše, jenom ne vzpomínky příjemné. Tak na druhé straně světa již pouhá zmínka o tomto slově postačila, aby vyčarovala před mým duševním zrakem celé zástupy historických hostí a v mé fantasii táhly mimo nekonečné skupiny šviháků a vtipálků a spisovatelů píšících letáky a zákeřníků hémů z Grub Streetu.

Ale zde na této straně světa běda, přeběda jest již tento název nepřiléhavý. Kavárna: tedy místo, kde lidé pijí kávu. Vůbec ne! V takové místnosti nemůžete obdržeti kávy ani z lásky ani za peníze. Ovšem, můžete si objednati kávu a bude vám přineseno něco v koflíku, což bude vydáváno za kávu a vy to okusíte a budete zklamáni, neboť kávou to dojista není.

A to, co platí o kávě, platí také opravdu o kavárně. Do těchto místností chodívají většinou dělníci a jsou to místnosti špinavé a bídné a není v nich jediné věci, která by udržovala v člověku slušnost anebo ho vedla k sebeúctě. Ubrusy na stolech a ubrousky jsou tu věcí

neznámou. Člověk zde jí uprostřed zbytků, ponechaných předchůdcem, a rozhazuje zbytky kolem sebe a na podlahu. V dobách spěchu jsem se opravdu brodil v takovýchto lokálech drobky a odpadky, které pokrývaly podlahu, a mohl jsem jísti jenom proto, že jsem byl strašně hladov a že jsem něco sníst musil.

A to se zdá být normálním stavem dělníka, soudíc podle chuti, se kterou se obrací k jídlu. Jídlo jest nutností, která nedopouští rukaviček. Dělník přináší s sebou do kavárny primitivní hltavost a jsem přesvědčen, že s sebou odnáší dosti slušnou dávku chuti k jídlu. Když vidíte takového muže cestou do práce z rána, jak si objednává pintu čaje, který není právě tak čajem jako není ambrosií, když ho vidíte, jak vytahuje z kapsy krajíc suchého chleba a jak chléb čajem splachuje, můžete býti jisti, že onen muž nemá dosti dobrého jídla ve svém žaludku a že tam nemá ani dosti špatného jídla, aby byl schopen své denní práce.

A dále se můžete založiti, že ani on ani tisíce jiných lidí jeho druhu nemohou pracovati ani kvalitativně tak, jako tisíce mužů by pracovalo, kdyby se dosti najedli masa a zemčat a kdyby pili opravdovou kávu.

Jako tulák v kalifornském vězení jsem dostával mnohem lepší potravu a nápoje, než londýnský dělník kupuje ve svých kavárnách, a jako americký dělník jídal jsem za dvanáct pencí snídani, o jaké se anglickému dělníku nikdy ani nezdálo. Ovšem, on platíval za svoji snídani jenom tři nebo čtyři pence, ale to je právě tolik, jako jsem platil já, neboť jsem vydělával šest šilinků, když on vydělával dva nebo dva a půl. Na druhé straně však bych udělal za den takové množství práce, že by se při tom musil anglický dělník, porovnávaje, zastyděti. A tak má tato věc dvě stránky. Člověk s vysokými životními požadavky vykoná vždycky více práce a lepší práce, než člověk žijící na úrovni nižší.

Jest jisté porovnání, které činí námořníci, mezi anglickou a americkou službou na obchodních lodích. Říkají, že na anglické lodi jest bídná strava, bídný plat a snadná práce, a na americké lodi je dobrá strava, dobrý plat a těžká práce. A toho můžeme použíti při pracujícím obyvatelstvu obou zemí vůbec. Mořští chrti musí platiti za rychlost a páru a právě tak platí i dělník. Když však za to dělník platiti nemůže, nebude míti ani rychlosti, ani páry — to je vše. Důkazem toho je, když anglický zedník přijede do Ameriky. V New Yorku bude klásti více cihel než v Londýně a ještě více jich bude klásti, dostane-li se do San Franciska.*) Jeho životní norma se po celou tu dobu zvyšovala.

Časně z rána na ulicích, kudy chodí dělníci do práce, sedá mnoho žen na okraji chodníků. Vedle nich jsou pytle s chlebem. Velmi mnoho dělníků si chléb kupuje a pojídá jej cestou. Někteří z těchto lidí nesplachují suchý chléb ani čajem, který obdrží v kavárnách za jeden penny. Jest nepopíratelno, že člověk po takovém jídle není schopen začíti denní práci a stejně je nesporno, že ztráta postihne zaměstnavatele a národ. Již po nějakou dobu volají státníci: »Probuď se, Anglie!« Ale jevilo by to větší moudrost, kdyby změnili svoje chování a řekli: »Najez se, Anglie!«

Ale nejen že jest dělník špatně živen, nýbrž on je také živen nečistě. Stál jsem před jedním řeznickým krámem a díval jsem se na zástup vypočítavých hospo-

*) Zedník v San Francisku má dvacet šilinků denně a právě teď stávkuje, aby obdržel dvacet čtyry šilinky.
Pozn. autorova.

dyň, které obracely a prohlížely odřezky, zbytky a odpadky hovězího a skopového masa — které jsou ve Spojených státech potravou pro psy. Nechtěl bych se zaručiti za čisté prsty těchto hospodyň, právě tak, jako bych se nechtěl zaručiti za čistotu jediného pokoje, ve kterých mnohé z nich žijí se svými rodinami. A přece jen ohmatávaly a obracely tuto spoustu, hrabaly se v ní ve své starostlivosti, aby za svoje měďáky obdržely něco cenného. Díval jsem se zvláště na jeden velmi urážlivě vypadající kousek masa a sledoval jsem jej, jak prošel spáry nejméně dvaceti žen, až stal se údělem nějaké bázlivě vypadající ženušky, kterou řezník ošidil a přemluvil, aby si jej koupila. Po celý den byly k této hromadě přidávány další odřezky, tak jako z ní bylo prodáváno, při čemž na ně padaly špína a prach uliční, mouchy na to vše sedaly a špinavé prsty to neustále převracely.

Ovocnáři vozí náklady nahnilého a skvrnami pokrytého ovoce po celý den na trakaři. A velmi často je ukládají přes noc buď ve své ložnici nebo v obvyklých místnostech. Tam je ovoce vydáno nemoci a všem jiným zárodkům a výdechům a výparům zkaženého života v přeplněných bytech a následujícího dne je zase rozváženo, aby bylo prodáno.

Chudý dělník z East Endu neví nikdy, co to znamená, když jíme dobré a zdravé maso nebo ovoce. Ve skutečnosti jídá ovšem maso a ovoce velmi zřídka — zatím kdy dělník dovedný nemá se také čím chlubiti, pokud se týká jídla. Soudím-li podle kaváren, což jest kritikou slušnou, tu nepoznají tito lidé nikdy za celý svůj život jak chutná čaj, káva nebo kakao. Tyto splašky a pomeje kaváren se různí jenom bryndáním a mícháním a vůbec se nikdy ani nechtějí přiblížiti k tomu,

aby vám poskytly nějakou představu o tom, co jste zvykli píti jako kávu nebo čaj.

Malá událost mně vstoupila na mysl ve spojení s jednou kavárnou nedaleko Jubilee Streetu na Mile End Roadu.

»Můžete mně něco prodati, dcero? Cokoliv, nezáleží mně na tom. Neměla jsem po celý den ani sousta a jest mi mdlo . . .«

Byla to stařena, oděná v černé, ale slušné hadry a v ruce držela jeden penny. Druhá, kterou oslovila »dcero«, byla ustaraná, asi čtyřicetiletá žena. Byla to majitelka kavárny, která však zároveň obsluhovala hosty.

Čekal jsem snad právě tak napjatě jako stařena, abych viděl, jak bude na její prosbu odpověděno. Byly čtyry hodiny odpoledne a ona vypadala velice chabě a nemocně. Kavárnice čekala okamžik a potom přinesla veliký talíř »dušeného jehněčího s mladým hráškem«. Sám jsem jedl podobné jídlo. Ale podle mého soudu bylo jehněčí vlastně skopové a hrášek mohl býti mladší, ač i při tom by nebyl býval zcela mladý. Hlavní věcí však jest, že talíř tohoto pokrmu byl prodáván za šest pencí a že majitelka jej dala za jeden penny, čímž nanovo dokázala starou pravdu, že chudí lidé jsou nejdobročinnějšími.

Stařena s velikými díky se posadila na druhou stranu úzkého stolu a pustila se hltavě do kouřícího se jídla. Jedli jsme nepřetržitě a mlčky, když v tom na mne vykřikla, jako když vybuchne a s největším rozjařením:

»Prodala jsem krabičku zápalek! Ano,« potvrzovala, možno-li s radostí ještě větší a výbušnější. »Pro-

dala jsem krabičku zápalek! Tím jsem vydělala jeden penny.«

»Musíte býti již hodně letitou,« poznamenal jsem.

»Včera mně bylo čtyřiasedmdesát,« odpověděla a obrátila se s velikou chutí ke svému talíři.

»Přisámbůh, že bych rád učinil něco pro tu stařenu, ale toto jídlo jest první za celý dnešní den,« řekl mně mladý člověk, sedící vedle mne. »A mohl jsem si to koupiti jen proto, že jsem vydělal nějaký šilink mytím, sám bůh ví, kolika hrnců.«

»Po šest týdnů jsem neměl své práce,« řekl dále, odpovídaje na moje otázky, »nic než několik příležitostných výdělků a mezi tím zatroleně dlouhé přestávky.«

V kavárnách se setkáváme se všemožnými druhy dobrodruhů a věru, že tak brzy nezapomenu jedné londýnské Amazonky, které jsem v jedné takové místnosti blíže Trafalgar Square nabídl při placení svého účtu zlatý sovereign. (Při tom podotýkám mimochodem, že každý má platiti před jídlem, zvláště je-li chudě oděn.)

Žena ta vzala zlaťák do zubů a pak jím cinkala na pult a poté si mne prohlížela v mých hadrech od hlavy do paty.

»Kde jste jej nalezl?« tázala se konečně.

»Nemyslíte, že jej nechal někdo ležeti na stole, když odešel?« odpověděl jsem.

»Jaké je vaše zaměstnání?« tázala se, dívajíc se mně klidně do očí.

»Dělám je,« odpověděl jsem.

Pokrčila nadutě nosem a dala mně drobné ve stříbrných penězích, načež jsem se jí pomstil zase já, když jsem do každé mince kousl a každou jsem zazvonil.

»Dám vám půl penny za ještě jeden kousek cukru do čaje,« řekl jsem.

»To by mne musil dříve vzíti čert,« znělo zdvořilá odpověď. A ještě k tomu okořenila svoje odmítnutí různými velmi živými a nenapsatelnými výrazy.

Neměl jsem nikdy příliš mnoho talentu k odvetě a ona ještě srazila tu trošku, kterou jsem měl, tak že jsem jako muž poražený dopil svůj čaj. Dívala se za mnou ještě, když jsem vyšel na ulici.

Zatím kdy nesmírná spousta lidí žije v Londýně v bytech s jedinou místností, jest jich druhá nesmírná spousta, kteří jsou zapsáni jako bydlící ve veřejných noclehárnách. Takových nocleháren jest mnoho druhů, ale jednu věc mají společnou, od těch nejmenších a nesmírně špinavých až k oněm obrovským, jichž jest asi pět procent a které jsou hlasitě haněny vyššími středními vrstvami, jež však o nich již nevědí nic jiného, než že jsou neobydlitelny. Tím nechci ovšem říci, že by snad měly rozbité střechy, nebo že by jejich zdmi táhlo, míním tím totiž, že je v nich nezdravý a ponižující život.

Často jsou nazývány »hotely chudých«, ale tato fráse je karikaturou. Nemíti pokoje pro sebe, v němž bychom chvílemi mohli zcela o samotě poseděti, být z postele vyhnán volky nevolky, což jest prvou věcí, která se ráno udává, nemíti pražádného soukromí — to je zajisté způsob života, zcela různý od pobytu v některém hotelu.

Avšak to nesmíte považovati za všeobecné zatracování velikých, soukromých a městských útulen a pra-

coven. Jsem toho dalek. Tyto ústavy zlepšily velmi mnoho nedostatků, které lpěly na neřízených malých útulnách, a také poskytují dělníkovi mnohem více, než obdržel za svoje peníze dříve. Ale to vše nečiní jich tak obydlitelnými nebo zdravými, jak by měla býti lidská obydlí, zejména pro lidi pracující.

Malé, soukromé útulny jsou pravidlem nepopsatelnými hrůzami. Spal jsem v nich a znám je. Ale dovolte, abych je přešel a abych obrátil svoji pozornost k větším a lepším. Vstoupil jsem do jednoho takového domu nedaleko Middlese-Streetu ve Whitechapelu. Byla to budova obydlená skoro výlučně dělnictvem. Vchod vedl po schodišti dolů přímo k chodníku, někam, co bylo vlastně sklepem této budovy. Tam byly dvě veliké a bídně osvětlené místnosti, ve kterých lidé vařili a jedli Chtěl jsem si také něco uvařiti, ale zápach toho místa zapudil můj hlad, či spíše mi jej vyrval. A tak jsem se spokojil jenom s pozorováním jiných mužů, jak si vařili a jedli.

Jeden dělník, který se vrátil z díla, seděl naproti mně u hrubého dřevěného stolu a počínal jísti. Hrst soli, ležící na nepříliš čistém stole, byla jeho slánkou. Do této soli strkal svůj chléb, sousto za soustem a splachoval jej čajem z velikého džbánu. Kousek ryby doplňoval jeho jídelní lístek. Jedl mlčky, nedívaje se ani v pravo, ani v levo, ani přes stůl na mne. Tu a tam u různých stolů jedli jiní muži právě tak tiše. V celé místnosti bylo slyšeti sotva nějakého slova hovoru. Jakýsi pocit zasmušilosti pronikal celým tímto špatně osvětleným místem. Mnozí z nich seděli zadumaně nad drobty svého jídla a donutili mne k údivu, jako snad se divil rytíř Roland, čeho zlého se dopustili, že musí býti takto trestáni.

Z kuchyně bylo slyšeti zvuky trochu veselejší a proto jsem se odvážil do místností, kde si muži vařili. Ale zápach, který jsem zpozoroval již před tím, byl zde ještě mocnější a zesilující se nevolnost mne vyhnala na ulici na čerstvý vzduch.

Po svém návratu jsem zaplatil pět pencí za »světničku«, přijal jsem poukázku v podobě velké mosazné známky a šel jsem nahoru do kuřárny. Tam byly dva malé kulečníky a několik šachovnic. Mladí dělníci hráli a jiní čekali, až na ně dojde řada, aby si mohli zahráti také, při čemž mnoho mužů sedělo vůkol, kouříce, čtouce nebo spravujíce svoje oděvy. Mladí muži byli veselí a staří zasmušilí. Byly zde ve skutečnosti dva typy mužů — veselí a mrzutí a, jak se zdálo, rozhodovalo stáří o tomto roztřídění.

Ale právě tak, jako obě místnosti ve sklepě, neměla ani tato místnost nejvzdálenějšího rysu domova. Ani pro vás, ani pro mne nebylo v ní nic domácího — když totiž víme, jak pravý domov vypadá. Na stěnách byly nejnadutější a nejurážlivější vývěsky, nařizující chování hostů, a o desáté hodině byla světla zhašena, takže nezbývalo nic, než jíti na lůžko. Na lože musil jsem jíti zase dolů do sklepa, kde jsem odevzdal měděnou známku tlustému vrátnému a pak jsem musil vystoupiti po dlouhém schodišti do hořeních pater. Vyšel jsem až nahoru a zase dolů a tak jsem prošel mnoho poschodí, naplněných lidmi. »Světničky« byly vlastně nejpohodlnější. Každá světnička měla malou postel, jakož i dosti místa, kde jste se mohli svléknouti. Ložní prádlo bylo čisté, právě tak jako lůžko bylo bezvadné. Ale ve světničce nebylo pražádného soukromí a také jste v ní nebyli sami.

Abyste si představili jedno takové patro, naplněné

světničkami, je pouze třeba, představiti si lepenkovou krabici s přihrádkami na vejce a sice tak, aby každá přihrádka byla asi sedm stop vysoká a také jinak podobných rozměrů. Potom umístěte tuto krabici na podlahu veliké místnosti, podobné stodole, a máte to. Přihrádky nemají stropů a stěny jsou tenké, takže chrápání všech spáčů a každý pohyb a obracení vašich nejbližších sousedů vám doléhá zřetelně k uším. Taková světnička vám náleží jenom na krátkou dobu. Ráno ji musíte opustiti. Nemůžete tam umístiti svého vaku a také nemůžete vcházeti nebo vycházeti podle libosti, zavříti za sebou dveří nebo něčeho podobného. Ve skutečnosti není tam vůbec dveří, nýbrž jen vchod. Chcete-li zůstati hostem v tomto hotelu pro chudé, musíte se se vším tím spokojiti, ale také se musíte snížiti a podříditi se domácímu řádu, který vám neustále připomíná, že nejste ničím, jenom malou dušičkou, která za nic nestojí.

Já však tvrdím, že člověk, který co den pracuje, má alespoň nárok na svůj pokoj, u kterého může zavříti dveře, aby jeho majetek byl v bezpečí, v němž může usednouti a u okna čísti nebo se dívati ven, kam může podle libosti vstoupiti nebo odejíti, kam může uložiti svůj osobní majetek kromě toho, který má na zádech nebo v kapsách, kde si může pověsiti obrazy své matky, sestry, milenky, baletek nebo buldoků, jak si jeho srdce ráčí, zkrátka, aby měl na zemi nějaké místo, o němž může říci: »Je to moje, je to můj hrad. Na mém prahu se svět zastavuje, zde jsem mistrem a pánem.« Takový muž bude pak lepším občanem a bude také mnohem lépe pracovati.

Stanul jsem v jednom poschodí tohoto hotelu chudých a naslouchal jsem. Kráčel jsem od lože k loži

a díval jsem se na spící. Většina jich byli mladí muži od dvaceti do čtyřicíti. Staří lidé nemohou si dovoliti takového přepychu, jakým je tento dělnický domov. Chodí do útulen. Díval jsem se tedy na mnoho mladých mužů a viděl jsem, že to nejsou lidé špatně vypadající. Jejich obličeje byly jako stvořeny pro polibky žen a jejich šíje pro ženské paže. Byli krátce roztomilí, jak si to lze jen u mužů představiti. Také byli jistě schopní lásky. Ženský dotek usmiřuje a změkčuje a právě jim bylo třeba takového usmíření a změkčení, místo aby se stávali denně hrubšími a drsnějšími. Byl bych rád věděl, kde jsou ženy, kterým náležejí tito muži, a zaslechl jsem »zpitý hlas nevěstky«. Odpověděly mně ulice Leman, Waterloo Road, Piccadilly a Strand — a já jsem věděl, kde ony ženy jsou.

Kapitola VII.

SEBEVRAŽDA.

Při životě tak bídném a při tak vzdálené naději na každé štěstí stává se věcí nevyhnutelnou, že život ztrácí cenu a že je sebevražda obyčejnou. Je tak obyčejná, že nemůžete vzíti do rukou některého denního listu, abyste na ni nenarazili, při čemž pokusy o sebevraždu při policejních soudech neprobouzejí většího zájmu než obyčejná opilost a proto s nimi také zacházejí právě tak rychle a nedbale.

Pamatuji se na takový případ od policejního soudu v Thamesu. Chlubívám se, že mám dobré oči a uši a že také znám dosti slušně lidi a věci, ale přiznávám se, když jsem tak stál v soudní síni, že jsem byl zpola zmaten úžasným množstvím případů, které procházely soustrojím spravedlnosti a pojednávaly o opilosti, přečinu proti veřejnému pokoji a řádu, tuláctví, hádkách, mužích, kteří tloukli svoje ženy, zlodějích, hráčích, přechovávačství a toulce žen na ulici. Lavice obžalovaných stála uprostřed soudní síně (kde jest světlo nejlepší) a tam přicházeli a odcházeli muži, ženy a děti v proudu tak nepřetržitém, jako byl proud rozsudků, vycházejících ze rtů úředníkových.

Uvažoval jsem ještě o jednom případu přechovávačství, který se týkal souchotinářského člověka, jenž předstíral neschopnost práce a nutnost živiti ženu a děti, a jenž byl odsouzen na rok k těžké práci, když v tom se objevil na lavici obžalovaných hoch asi dvacetiletý. Jeho jméno, Alfred Freeman, jsem zaslechl, ale obžaloby jsem neslyšel. Tlustá a mateřsky vypadající žena se posadila na místo určené svědkům a počala mluviti. Zvěděl jsem, že je ženou dozorce nádrží. Bylo to v noci, ozvalo se šplíchnutí. Běžela k nádrži a nalezla vězně ve vodě.

Obrátil jsem oči od ní k němu. Tedy to byla obžaloba — pokus sebevraždy. Stál tu jako osleplý a nedbal ničeho a jeho hezké, hnědé vlasy se mu kadeřily na čele a jeho obličej byl vyhublý a ustaraný a chlapecky zaražený.

»Ano, pane,« pravila manželka dozorcova. »Jakmile jsem ho chtěla vytáhnouti, lezl ještě dále. Pak jsem volala o pomoc a tu bylo náhodou na blízku několik dělníků, takže jsme ho vytáhli a odevzdali úředníkovi.

Úředník učinil ženě poklonu pro její svalovou sílu a celá soudní síň se tomu smála. Ale já jsem viděl jenom toho chlapce na prahu života, jak zuřivě hledá smrt v blátivé vodě — a v tom nebylo věru nic k smíchu.

Potom se objevil na místě pro svědky nějaký muž, který dosvědčoval chlapcovu dobrou povahu mnohými důkazy. Byl nebo býval dílovedoucím v závodě, ve kterém chlapec pracoval. Alfred byl dobrým hochem, ale měl doma mnoho soužení, týkající se peněz. Potom onemocněla jeho matka. Soužil se nad tím a utrápil se tak, že musil ulehnouti a nebyl schopen práce. Sám dílovedoucí, pro svou vlastní dobrou pověst, musil

Alfreda donutiti, aby se vzdal práce, poněvadž nevyhovovala.

»Chcete něco říci?« tázal se úředník úsečně.

Mladík na lavici obžalovaných zamumlal něco nesrozumitelného. Byl dosud jako omráčen.

»Co říká, strážníku?« tázal se úředník netrpělivě.

Silný muž, sedící vedle obžalovaného, naklonil ucho k jeho rtům a odpověděl pak hlasitě: »Praví, že toho velice lituje, důstojný pane.«*)

»Odveďte ho k dalšímu šetření,« řekl důstojný pán a pak byl již v chodu další případ, při čemž první svědek skládal již přísahu. Omráčený a netečný chlapec vycházel se žalářníkem. To bylo vše — trvalo to od počátku do konce pět minut. A na lavici seděli dva neohrabaní chlapi a pokoušeli se úsilovně dokázati, že jim nenáleží ukradený rybářský prut, který stál asi deset centů.

U těchto chudých lidí jest největší nesnází okolnost, že nevědí, jak by sebevraždu spáchali a že musí učiniti dva nebo tři pokusy, než se jim to podaří. To ovšem způsobuje strašlivou potíž strážníkům a úřadům. Někdy však úředníci jsou upřímní, pokud se týče této věci a vytýkají vězňům chabost jejich pokusů. Na příklad pan R. S., předseda soudu S. B., řekl onehdy Anně Woodové, která se chtěla zprovoditi ze světa v průplavu: »Když jste to chtěla učiniti, proč jste toho neučinila nadobro?« Tak se jí tázal rozhněvaný pan R. S. »Proč jste se nepohroužila pod vodu a neukončila jste to, místo, abyste nám způsobila tyto mrzutosti a nesnáze?«

*) Titul anglických soudních úředníků. Pozn. překl.

Chudoba, bída a strach před útulnami a jejich nucenou prací jsou hlavními příčinami sebevražd v dělnických vrstvách. »Raději se utopím, než bych šla do veřejných nocleháren,« řekla Ellen Hughes Huntová, které bylo dvaapadesát let. Minulé středy byla ve Shoreditchu úřední prohlídka jejího těla. Její manžel přišel z útulny v Islingtonu, aby vydal svědectví. Prodával na ulici sýr, ale špatné obchody a chudoba ho dohnaly do útulny, kam ho nechtěla jeho žena doprovázeti.

Byla naposledy viděna o jedné hodně z rána. O tři hodiny později byl nalezen její klobouk a kabátec na vlečné cestě u průplavu Regent a později bylo také její tělo z vody vyloveno. Rozsudek zněl: Sebevražda v záchvatu občasné choromyslnosti.

Takové rozsudky jsou zločiny proti pravdě. Zákon je lží a jeho prostřednictvím lhou lidé nestydatě. Tak na příklad zneuctěná žena, zapomenutá svými příbuznými a přáteli a poplivána, otráví sebe i svoje dítě opiem. Dítě zemře, ale ona se po několika týdnech, ztrávených v nemocnici, pozdraví, ale je obžalována z vraždy, usvědčena a odsouzena k desetileté nucené práci. Poněvadž se uzdravila, činí ji zákon zodpovědnou za její skutek a přece, kdyby byla zemřela, byl by tentýž zákon prohlásil, že to učinila v záchvatu dočasné šílenosti.

Když uvažujeme o případu Ellen Hughes-Huntové, je správné a logické říci, že její manžel trpěl dočasnou šíleností, když odešel do útulny v Islingtonu, právě tak, jako když řekneme, že ona trpěla dočasnou šíleností, když se vrhla do průplavu. Co z obojího zasluhuje přednosti, jest věcí názoru a rozumného posouzení. Já na příklad, podle toho, co vím o průplavech a útulnách, bych volil raději průplav, kdybych byl ve

stejném postavení. A jsem tak smělý říci, že nejsem více šílený než Ellen Hughes-Huntová, její manžel a všechno ostatní lidské stádo.

Člověk se již neřídí se starou přirozenou věrností svými pudy. Vyvinul se v bytost rozumnou a může buďto přilnouti k životu, anebo jej odhoditi, podle toho, zdali mu život slibuje větší radost nebo bolest. Dovoluji si tvrditi, že Ellen Hughes-Huntová, která byla oloupena a ošizena o veškeré radosti života, kterých ve svých dvaapadesáti letech na světě vyzískala, když neměla vyhlídky na nic jiného, než na hrůzy útulen, byla velice rozumná a moudrá, když zvolila skočiti do průplavu. A dovoluji si tvrditi dále, že by byl soud učinil moudřeji, kdyby byl vynesl rozsudek proti společnosti a řekl, že společnost trpí dočasnou šíleností, když dovoluje, aby byla Ellen Hughe-Huntová oloupena a ošizena o veškeré radosti života, kterých zasluhovala po dvaapadesátileté práci ve světě.

Občasná šílenost! Ach, tyto prokleté fráse, tyto lži v naší řeči, za nimiž se ukrývají lidé se žaludky nacpanými masem a s celými košilemi na těle, při čemž se vyhýbají zodpovědnosti za svoje bratry a sestry, kteří mají žaludky prázdné a kteří nemají košil celých.

Z jednoho čísla časopisu »O b s e r v e r«, který vychází v East Endu, cituji následující obyčejné události:

Lodní topič, Johnny King, byl obžalován, že se pokusil o sebevraždu. Provinilý přišel ve středu na policejní stanici v Bow a udal, že snědl jisté množství fosforové pasty, poněvadž trpěl bídou a nemohl najíti práce. King byl uveden dovnitř, načež mu byl podán lék pro zvracení a on vyvrhl veliké množství jedu. Obžalovaný po té prohlásil, že svého činu velice lituje. Ačkoliv sloužil šestnáct let na lodích a má dobrá vysvědčení, nemůže přece najíti nijaké práce. Pan Dickinson poslal obžalovaného znovu do vězení, aby s ním mohl mluviti soudní misionář.

Timothey Warner, dvatřicetiletý, byl obžalován z podobného přestupku. Skočil s nábřeží u Limehouse. A když byl zachráněn, řekl: »Chtěl jsem se utopiti.«

Velmi slušně vypadající mladá žena, Ellen Grayová, byla obžalována, že se pokusila o sebevraždu. V neděli ráno, asi o půl deváté, nalezl strážník číslo 834 obžalovanou, ležící v jedné chodbě na Benworth Street. Byla ve stavu omámení. V jedné ruce držela prázdnou lahvičku a udala, že asi před dvěma nebo třemi hodinami vypila jisté množství opiové tinktury. Poněvadž bylo zřejmo, že je jí velmi zle, bylo posláno pro okresního lékaře. Když přišel, kázal jí podati kávu a nařídil, aby byla udržována ve bdění. Když byla postavena před soud, udala, že důvodem jejího pokusu vzíti si život bylo, že nemá ani domova ani přátel.

Neříkám, že všichni lidé, kteří se dopustí sebevraždy, jsou při zdravém rozumu, tak jako neříkám, že všichni lidé mají zdravý rozum, kteří sebevraždy nespáchou. Mimochodem jest jednou z velikých příčin šílenství mezi žijícími nejistota stran potravy a přístřeší. Pouliční obchodníci s ovocem, s různými potřebami a hokynáři a jistá třída dělníků, která žije z ruky do úst, tvoří mnohem větší procento šílenců v bláznincích, než třídy jiné. Každého roku propadá šílenství z této třídy asi šestadvacet mužů z deseti tisíc a asi šestatřicet žen z téhož počtu. Naproti tomu z vojínů zešílí ročně jenom asi třináct z téhož počtu, neboť mají alespoň jistou potravu a příbytek, a z rolníků a pastevců pouze

pět. Pouliční prodavač má tedy dvakrát tak velikou vyhlídku ztratiti svůj rozum než vojín a pětkrát tak velikou než rolník.*)

Neštěstí a bída působí ovšem velice mocně na lidi, takže ztrácejí rozum a ženou jednoho do ústavu pro choromyslné a druhého buď do Morgue nebo na šibenici. Když otec a manžel přes veškerou svoji lásku k ženě a k dětem a přes veškerou dobrou vůli pracovati, nemůže práce najíti, jest zcela prostou věcí, že jeho rozum je tím otřesen a že světlo v jeho mozku uhaslo. A zvláště je to prosté, když uvážíme, že jeho tělo je zničeno podvýživou a nemocí ještě k tomu, když jeho duše je rvána pohledem na trpící ženu a děti.

»Vypadá velmi slušně, má mnoho černých vlasů, temné, výrazné oči a vlnité, krásné vousy.« Tak zněl zpravodajův popis Franka Cavilly, když stál před soudem tohoto smutného měsíce září, »oděn ve velmi ošumělý šat a bez límečku u košile.«

Frank Cavilla žil a pracoval v Londýně jako dekorační malíř domů. Popisují ho jako dělníka velmi dobrého, pevné povahy, nepijáka, a veškeré jeho sousedství o něm vydalo svědectví, že byl mírným a milujícím manželem i otcem.

Jeho manželka, Hanna Cavillaová, byla hezkou ženou, vysoké postavy a veselé povahy. Přihlížela pilně, aby její děti chodily slušně a čistě do školy (všichni sousedé si toho povšimli). A když měla tedy takového

*) Škoda, že autor neudává také číselný poměr u lidí, pracujících hlavou, u úředníků, učitelstva a jiných tříd. Zajisté, že procento těchto lidí v poměru k uvedeným jest mnohonásobně vyšší, neboť ani polní ani jiná tělesná práce nepůsobí tak na nervy a nevyčerpává tolik, jako práce mozková. Pozn. překl.

hodného a pracovitého muže, šlo vše dobře, zvláště když žili střídmě.

A pak je to potkalo. Muž pracoval pro jistého stavitele, pana Becka, a bydlil na Trundely Road v jednom domě svého zaměstnavatele. Pan Beck byl svržen se svého lehkého kočárku a zabil se. Způsobil to splašený kůň a jak pravím — stalo se. Cavilla si musil hledati nové zaměstnání a také jiný byt.

To se událo před osmnácti měsíci. Celých osmnáct měsíců zápasil ve velkém boji. Najal si byt v jednom moderním domě v Batavia Road, ale nemohl nijak vyjíti. Nemohl najíti stálé práce. Bojoval mužně při rozmanitých pracích, které tu a tam nalezl a jeho žena i děti mu mřely hladem před očima. Sám trpěl také hlad a slábl a konečně onemocněl. To bylo před třemi měsíci a pak neměli vůbec potravy. Ale nestěžovali si — ani slova nikomu neřekli. Ovšem, chudí lidé v okolí to věděli. Hospodyně z Batavia Road jim posílaly potravu, ale rodina Cavillů byla u nich v takové vážnosti, že potrava byla zasílána anonymně a tajemně, aby nebyla uražena jejich hrdost.

A věc se udála. Zápasil a trpěl hlad a mučil se celých osmnáct měsíců. Jednoho dne v měsíci září vstal velmi časně. Otevřel svůj kapesní nůž. Podřezal hrdlo své tři a třicítileté manželce Hanně Cacillaové a svému prvorozenému synu Frankovi, jemuž bylo dvanáct let. Totéž učinil druhému synu, osmiletému Viktorovi a čtyřleté dceři Nellii. A na konec také nejmladšímu dítěti, šestiměsíčnímu Ernestovi. Pak seděl vedle mrtvých po celý den, až do večera, kdy přišla policie. Řekl jim, aby vhodili do štěrbiny u automatického plynojemu jeden penny, aby si mohli rozsvítiti.

Frank Cavilla stál před soudem, jsa oděn ve velmi obnošený šat a nemaje u košile límečku. Byl mužem velmi slušně vypadajícím, měl mnoho černých vlasů, temné, výrazné oči, jemně utvořený nos a pěkně modelovanou bradu a vlnité, krásné vousy.

Kapitola VIII.

DĚTI.

V East Endu můžete viděti jeden pěkný výjev, ale jenom jediný — a jsou to děti, tančící na ulicích, když přijde muž s kolovrátkem. Je to překrásné pozorovati tyto malé občany, tuto novou generaci, jak se naklánějí a jak si vykračují, s hezkými, drobnými pohyby, napodobující dospělé a se svými půvabnými vlastními vynálezy, se svalstvem, které se pohybuje rychle a snadno, a s tělíčky, jež vesele poskakují, provádějíce rytmické pohyby, jakým v tanečních školách nikdy nevyučují.

Mluvil jsem s těmito dětmi zde, tam a všude a byl jsem překvapen, když jsem shledal, že jsou právě tak veselé, jako děti jiné, ba ještě veselejší. Mají velice živou malou obrazotvornost. Jejich schopnost vmýšleti se do říše romantičnosti a fantasie je pozoruhodná. V jejich krvi dovádí radostný život. Radují se z hudby, pohybu a barvy, a velmi často skrývají pod špínou a hadry překvapující krásu obličejů a těl.

Ale v londýnském městě žije nějaký Hammelnský Pištec, který je unáší. Děti mizejí. A nikdo jich již nikdy neuvidí a nikdo nenalezne po nich nějaké stopy.

Nadarmo byste je hledali mezi pokolením lidí dospělých. Tam naleznete jenom zakrslé postavy, nehezké obličeje a tupé a netečné duše. Půvab, krása, obrazotvornost, veškeré odrazy duše jsou ty tam. Někdy ovšem můžete viděti některou ženu, která však nemusí býti stará, ale je znetvořena, jako by vykročila ze všeho ženství, je opilá a opuchlá, můžete ji viděti, jak zvedá roztrhané sukně a provádí několik groteskních a kolísavých kroků na chodníku. Je to jakási známka, že kdysi náležela mezi ony děti, které tančily při kolovrátku. Tyto groteskní a kolísavé kroky jsou vše, co zbylo se slibného dětství. V mlžných koutech jejího mozku se pozvedla jakási prchavá vzpomínka, že byla kdysi dívkou. Zástup se kolem ní kupí. Malá děvčátka tančí vedle ní, kolem ní, s veškerou svou hezkou půvabností, na níž nejasně vzpomíná, ale kterou může svým tělem jenom nejapně napodobovati. Potom lapá vzduch vyčerpaná a potácí se z kruhu. Avšak malá děvčátka tančí dále.

Děti z Ghetta mají veškeré vlastnosti, z nichž vyrůstá ušlechtilé mužství i ženství. Ale Ghetto jako rozzuřená tygřice, která se vrhá na vlastní mláďata, vrhá se na ně a ničí veškeré tyto vlastnosti, stírá jejich světlo a smích a vytváří z těch, které nezabíjí, duše mrzuté a ztracené, duše nečisté, ponížené a bídné pod polní zvěř.

Způsob, jakým se to stává, popsal jsem již dostatečně v předešlých kapitolách. Zde budiž jen uveden posudek profesora, který to líčí zcela krátce:

»Každý, kdo zná obyvatelstvo velikých průmyslových středisek, ať již v této zemi nebo jinde, poznal dojista, že ve velikém a stále vzrůstajícím tělese tohoto obyvatelstva vládne nejvýše onen stav, kterému Francouzové říkají „la misère“, což je výraz, pro který, jak se domnívám, nemáme v angličtině slova rovnocenného. Je to stav, v němž potrava, teplo a oděv, jež jsou nutny k pouhému udržení tělesných funkcí v normálním stavu, nejsou dosažitelny, v němž muži, ženy a děti jsou nuceni tísniti se v dírách, z nichž veškerá slušnost je vypuzena, a v nichž nelze dosíci nejobyčejnějších podmínek zdravého života, v nichž dosažitelné radosti jsou sníženy v surovost a opilost, v nichž veškeré lidské utrpení se hromadí jako úroky z úroků v podobě hladu, nemoci, tělesné zakrsalosti a morálního ponížení, ve kterých vyhlídka i na práci stálou a poctivou jest pomísena s marným bojem proti hladu, který jest ukončen hrobem chudých.«

V takových okolnostech je hledání dětí beznadějné. Umírají jako mouchy a ty, které vydrží, vydržely jenom proto, že mají nejvyšší životnost a schopnost přizpůsobovací ku poklesu, který je obklopuje. Neznají rodinného života. V děrách a brlozích, ve kterých žijí, jsou vydány všemu, co můžeme nazvati neslušným a oplzlým. A tak jako jsou zkaženy jejich duše, tak jsou také zkažena jejich těla bídným zdravotnictvím, přeplňováním bytů a podvýživou. Když otec a matka žijí se třemi nebo čtyřmi dětmi v jedné místnosti, při čemž děti po řadě musí bdíti, aby odháněly krysy od spících, když tyto děti nemají nikdy dostatečně jídla, a když jsou kořistí hemžícího se hmyzu, při čemž slábnou a stávají se zbědovanými bytostmi, lze si snadno představiti, jací muži a jaké ženy se z nich stanou, když to vše přežily.

Mladý muž a mladá žena se vezmou a počnou v jedné místnosti hospodařiti. Jejich příjmy se však nezvětšují s přibývajícími léty, ačkoliv se jejich rodina

zvětšuje. A muž může býti nejvýš šťastným, když zůstane zdráv a když si dovede udržeti práci. Přijde dítě a pak přijde druhé. To znamená, že by měli míti více obytných místností, ale ta malá ústa a tělíčka znamenají větší vydání, takže je naprosto nemožno najmouti bytu rozměrnějšího. Pak přijde ještě více dětí. V bytě rodičů je tak málo místa, že se mohou sotva obrátit. Děti vybíhají na ulici a když jsou ve věku dvanácti nebo čtrnácti let, stal se jejich byt tak malým, že jdou na ulici na dobro. Chlapec, má-li štěstí, může přicházeti do obecních nocleháren a může skončiti různými způsoby. Ale dívka čtrnáctiletá nebo patnáctiletá, která je takto donucena opustit onu jedinou místnost, kterou zvala domovem, a která si při nejlepším může vydělati pět nebo šest bídných šilinků týdně, může skončiti způsobem jen jediným. Je to smutný a hořký konec oné ženy, kterou nalezla policie dnes ráno v jedné domovní chodbě v Dorset Street ve Whitechapelu. Byla bez domova a přístřeší, byla nemocná a tak zemřela v noci bez ochrany a bez jediné duše, která by byla v poslední hodině u ní. Bylo jí dvaašedesát let a prodávala zápalky. Zemřela jako divé zvíře.

Pamatuji se živě na obraz jednoho chlapce, který seděl na lavici obžalovaných u policejního soudu v East Endu. Za zábradlím bylo sotva viděti jeho hlavu. Bylo mu dokázáno, že ukradl jedné ženě dva šilinky, které utratil — nikoliv za pamlsky, cukroví a koláče, nýbrž za jídlo.

»Proč jsi nepožádal onu paní, aby ti dala jídla?« tázal se ho úředník uraženým tónem. »Byla by ti jistě něco dala k jídlu.«

»Kdybych ji byl požádal, byl bych zavřen pro žebrotu,« zněla chlapcova odpověď.

Úředník svraštil obočí a přijal tuto důtku. Nikdo neznal chlapce, ani jeho otce nebo matky. Byl od počátku bez příbuzných, byl sirotkem, vypuzencem, mládětem, které si hledá v džungli anglické říše potravu a které kořistí ze slabších, aby bylo samo kořistí silnějších.

Lidé, kteří se snaží pomáhati a kteří shromažďují děti z Ghetta a posílají je na venek, aby se tam na den osvěžily, jsou přesvědčeni, že jest nemnoho dětí, které by neprožily alespoň jednoho takového dne. O této věci se zmiňuje jeden spisovatel: »Duševní změna, jež nastane po jediném takovém dnu, ztráveném v přírodě, nesmí býti podceňována. Ať jsou při tom jakékoliv okolnosti, přece je jisto, že děti poznají význam polí a lesů tak, že popisy venkova v knihách, které děti čtou a které na ně před tím nečinily žádného dojmu, stávají se pak srozumitelnými.«

Jeden jediný den v polích a lesích, jestliže byly tak šťastny a byly vybrány lidmi, kteří se jim snaží pomoci! Jenže se rodí denně rychleji, než mohou býti odváženy do pole a do lesů — na jediný den ve svém životě! Na jediný den! Za celý život na jediný den! A v ostatních dnech, jak řekl jeden chlapec jistému biskupovi: »V deseti letech upláchneme, ve třinácti letech sbíráme věci a v šestnácti letech tlučeme měďáky.« To znamená, že v deseti letech si hrají na lenochy, ve třinácti letech kradou a v šestnácti letech jsou již dosti vyvinutými darebáky, aby se mohli prát s policisty.

Pan J. Gartmel Robinson vypravuje o jednom chlapci a jednom děvčeti, kteří se vydali na cestu pěšky do lesa. Šli a šli nekonečnými ulicemi a stále doufali, že je někdo uvidí, až konečně museli usednouti v naprosté únavě a zoufalosti a byli zachráněni jednou dobrou že-

nou, která je přivedla zpět. Byli jistě přehlédnuti lidmi, kteří chtějí dětem pomáhati a již je dopravují na venek.

Tentýž pán jest zodpovědný za údaj, že v jedné ulici v Hoxtonu (je to okres v obrovském východním Londýně) žije v osmnácti malých domech přes sedm set dětí, a sice mezi pěti a třinácti lety. A pak dodává: »Jenom proto, že Londýn většinou uzavírá svoje děti do bludiště ulic a domů a olupuje je o právoplatné dědictví oblohy, pole a potoka, vyrůstají z nich muži a ženy tělesně neschopní.«

Pak vypráví o jednom členu své farnosti, který pronajal jednomu párku mladých manželů přízemní místnost. »Řekli, že mají dvě děti, ale když se přistěhovali, ukázalo se, že mají čtyry. Za nějakou dobu objevilo se páté a domácí pán jim dal výpověď. Jenže toho nedbali. Potom přišel zdravotní dozorce, jenž musí tak často přimhouřiti oči nad zákonem a pohrozil domácímu, který byl mým přítelem, že proti němu zakročí podle předpisu. Domáci se hájil, že nemůže oné rodiny dostati z bytu. A oni zase prosili, že jich nikdo s tolika dětmi nechce míti za činži, která by nepřesahovala jejich prostředky — což jest mimochodem nejobyčejnější žaloba chudých. Co mělo býti tedy podniknuto? Domácí se octl mezi dvěma mlýnskými kameny. Konečně odevzdal věc úřadu, který poslal úředníka, aby věc vyšetřil. Od té doby uplynulo dvacet dnů a nic nebylo učiněno. Je to snad případ jedinečný? Naprosto ne, je to věc zcela obyčejná.

Posledního týdne učinila policie vpád do nepořádných domů. V jednom pokoji byly nalezeny dvě malé děti. Byly zatčeny a obžalovány, že se dopouštěly těchže činů jako ženy, bydlící v oněch nemravných domech. Jejich otec se objevil u soudu. Udával, že on a jeho

manželka obývají — kromě dvou starších dětí a těch, které seděly na lavici obžalovaných — onen pokoj. Dále udal, že nemůže jiné místnosti najíti za půl koruny týdně, kterou platí nájemného. Úřad propustil oba malé zločince z obžaloby a otci dal výstrahu, že vychovává svoje děti způsobem, jenž se příčí zdraví.

Ale není již třeba uváděti dalších příkladů. V Londýně se děje ubíjení neviňátek v měřítku mnohem úžasnějším, než kdekoliv jinde na světě. A stejně ohromující je necitelnost lidí, již věří v Ježíše Krista, kteří uznávají Boha a chodívají pravidelně o nedělích do kostela. Ostatní dny v týdnu se hlučně baví z nájmu a výdělku z East Endu, na nichž lpí krev dětí. A někdy se také stává — tak podivní jsou to lidé — že z těchto výdělků a toho nájmu sebéřou půl milionu a odešlou jej na výchovu černých dětí do Sudanu.

Kapitola IX.

NOČNÍ VIDĚNÍ.

Všichni ti byli před lety buclatými dětmi s červenými tvářičkami a bylo z nich možno uhnísti a upéci jakékoliv společenské tvary.
Carlyle.

V poslední noci jsem kráčel po Commercial Street ze Spitalfieldsu směrem k Whitechapelu a pak ještě dále na jih, až k ulici Leman a k dokům. A při chůzi jsem se posmíval novinám v East Endu, které, naplněny občanskou pýchou, prohlašují chlubivě, že není naprosto pravdou, jako by East End se za bydliště lidí nehodil.

Je trochu obtížno povědĕti jenom jednu desetinu toho, co jsem viděl. Mnoho nelze vůbec vypovědĕti. Ale všeobecně řečeno, mohu tvrditi, že jsem viděl něco jako strašný sen, děsivý hlen, jenž oživoval chodník, změť nevypověditelné oplzlosti, která zatemňovala »noční hrůzy« v Piccadilly a Strandu. Byl to zvěřinec oblečených dvojnožců, kteří vypadali trochu jako lidé a trochu zase jako zvířata, a aby byl obraz dokonalý, udržovali mezi nimi pořádek strážcové s mosaznými knoflíky, když příliš divoce vrčeli a řvali.

Byl jsem rád, že zde byli tito strážcové, neboť jsem

neměl na sobě svoje »námořnické« šaty a byl jsem tedy pro tyto lačné šelmy, které se zde potulovaly nahoru a dolů, »terčem«, jak zde říkají. Někdy, mezi strážci, dívali se na mne tito mužští tvorové ostře a hladově, neboť to byli číhající hrozní vlci a já jsem se bál jejich rukou, jejich obnažených rukou tak, jako se bojíme tlap gorily. A také mně gorily připomínali. Jejich těla byla malá, zavalitá a nestvůrná. Neměli dmoucích se svalů, ani hojných šlach a širokých ramen. Spíše jevili jakousi živelní přírodní hospodárnost, takovou, jakou se asi pyšnil člověk jeskynní. Ale v jejich hubených tělech byla síla, divá prvotní síla, aby mohli oběť chopiti, zatíti do ní spáry a trhati ji a rváti. Jest o nich známo, že když se vrhnou na lidskou oběť, dovedou ji skloniti nazad a ohnouti její tělo tak, až má zlomenou páteř. Nemají ani svědomí, ani citu a zabíjejí i pro půl sovereignu beze strachu a bez záliby, jestliže k tomu mají příležitost jen poloviční. Je to nový druh pozemských tvorů, jsou pokolením městských divochů.

Ulice a domy, uličky a nádvoří jsou jejich loviště. Tak jako jest údolí a horstvo útulkem pro divocha přirozeného, tak jest ulice a dům údolím a horou pro ně. Jejich džunglí jsou městské peleše a oni v džunglích žijí a číhají.

Roztomilí a milí lidé ze zlatých divadel a zázračných paláců ve West Endu nevidí těchto bytostí a ani se jim ve snu nezdá, že by existovaly. Ale jsou zde, žijí zde a oživují svoji džungli. A běda dnu, kdy Anglie bude bojovati ve svém posledním zákopu a kdy její muži se schopnými těly budou v první bitevní čáře! Neboť toho dne vylezou tyto bytosti ze svých doupat a pelechů a lidé z West Endu je uvidí, tak jako je viděli roztomilí a rozmazlení šlechticové feudální Fran-

cie, a tázali se pak druh druha: »Odkud přišli? Jsou to lidé?«

Ale oni nebyli jedinými zvířaty, která se potulovala po zvěřinci. Objevovali se jenom tu a tam, číhajíce v temných koutech a přecházejíce podél zdí jako šedé stíny. Za to ženy, z jejichž zkažených beder tito netvorové vyšli, byly všude. Naříkaly nestoudně a chorobně citlivými tóny mne prosily o nějaké penny, ba ještě o něco horšího. Hodovaly v každém oplzlém brlohu, byly nečesané, ucourané, měly kalné oči, byly oškubané, dívaly se poťouchle a blábolily a přetékaly zkázou a plísní, a poněvadž zapadly do prostopášností, roztahovaly se na lavičkách a zábradlí, takže vzbuzovaly nevýslovný odpor a hrůzu.

Ale byly zde také bytosti jiné, s podivnými příšernými obličeji a tvary, zkroucené nestvůry, které do mne vrážely se všech stran, nepochopitelné typy oduřelé ohyzdnosti, trosky společnosti, mrtvoly, jezdící v dětských kočárkách, živí umrlci, — ženy, zasažené nemocí a pitkou, až jejich hanba na veřejném tržišti neměla ceny ani dvou pencí, a muži ve fantastických hadrech, zdrcení těžkou prací a různými druhy nebezpečí, takže nebyli ani podobni lidem a jejich obličeje se věčně zkrucovaly bolestí, šklebily se blbě, a jejich těla se pohybovala tápavou chůzí jako opice a oni umírali při každém kroku, který učinili a při každém dechu, jejž do sebe vtáhli.

A byly zde také mladé dívky, osmnácileté a dvacetileté, pružných a krásných těl a obličejů dosud nedotčených lihovinami a oduřelostí, které dospěly na dno propasti rychlým a neohrabaným pádem. A pamatuji se na jednoho chlapce, asi čtrnáctiletého, a jiného, šesti- nebo sedmiletého, jejichž obličeje byly bledé a nemocné. Oba byli bez domova a seděli na chodníku, opírajíce se zády o zábradlí a pozorujíce vše kolem sebe.

Lidé neschopní a nepotřební! Průmysl jich nevolá. Není pro ně práce, o kterou ovšem prosí tato spousta mužů i žen. Dělníci z doků se kupí u vrat a proklínají a odvracejí se, když dílovedoucí jich nezavolal. Strojníci, kteří mají práci, platí šest šilinků týdně svým bratrům strojníkům, kteří nemohou nalézti práce. 514.000 textilních dělníků staví se proti resoluci, která zatracuje zaměstnání dětí pod patnáct let. Nesmírné množství žen lze najíti při denním dření a jejich pánové jim platí deset pencí denně při čtrnáctihodinné práci.

Alfred Freeman, jak jsem uvedl v jedné předešlé kapitole, hledá smrt v kalu, poněvadž ztratil práci. Ellen Hughes-Huntová dává přednost průplavu před útulnou v Islingtonu. Frank Cavilla podřeže hrdla své ženě a dětem, poněvadž nemůže najíti dostatečné práce, aby jim opatřil stravu a byt.

Lidé neschopní a nepotřební! Lidé bídní a opovržení a zapomenutí, zmírající v sociálních porážkách. Plemeno prostituce — ale prostituce mužů i žen i dětí, prostituce masa i krve, duše i ducha, zkrátka prostituce práce. Je-li to nejlepší, co může civilisace poskytnouti člověku, pak nám raději dejte nahé a vyjící divošství. Mnohem lépe by bylo býti lidmi pustiny a pouště, jeskyně a místečka, kam možno usednouti, než býti lidmi strojů a Propasti.

———

Kapitola X.

NÁŘEK HLADOVÝCH.

»Můj otec má mnohem více životní síly než já, poněvadž se narodil na venkově.«

Mluvčí, veselý, mladý Londýňan v East Endu, naříkal na svůj chabý, tělesný vývin.

»Pohlédněte na moje hubené paže.« Vytáhl si rukáv. »Není dosti jídla, tím to jest. Ach ne teď. V těchto dnech mám, co potřebuji. Ale je teď již pozdě. Nemůže to nahraditi to, co mně scházelo, když jsem byl dítětem. Otec přišel do Londýna z Fenu. Matka zemřela a zbylo nás šest dětí a žili jsme s otcem ve dvou malých pokojích.

»Otec prožil zlé časy. Mohl nás vyhnati, ale neučinil toho. Otročil po celý den a večer přicházel domů a vařil nám a staral se o nás. Byl nám otcem i matkou. Zřídka kdy jsme viděli masa a když bylo, bývalo nejhoršího druhu. A dětem rostoucím to nesvědčí, když mají usednouti k večeři při chlebě a kousku sýra a když ještě toho není dosti. A jaký je toho výsledek? Nedorostl jsem a nemám otcovy životní síly. Ztratil jsem ji hladem. Za dvě pokolení nebude ze mne v Londýně nic. Mám však mladšího bratra — jest lépe a silněji

vyvinut. Vidíte, je to proto, že otec a my děti držíme pohromadě.«

»Toho nenahlížím,« namítal jsem. »Spíše bych si myslil, že za takových podmínek životní síla upadá a že mladší děti se rodí slabší a slabší.«

»Ne tak, když se drží pohromadě,« odpověděl mi. »Kamkoliv přijdete do East Endu a uvidíte dítě od osmi do dvanácti let, dítě dobře vyvinuté a vyrostlé a zdravé, tažte se a uvidíte, že je to nejmladší z rodiny, nebo že je jedním z nejmladších. Děje se tak proto, že starší děti trpí více hladem než mladší. V době, když se mladší děti narodily, počínají již starší pracovati a tak přichází do rodiny více peněz a je více potravy.«

Pak si shrnul rukáv — ale dokázal mi zjevně, že chronický hlad nejen usmrcuje, nýbrž také mrzačí. A jeho hlas byl jedním z milionů, kteří volají hladem v největší říši světa.

Výbor jednoho školního okresu londýnského učinil toto prohlášení: »V dobách, kdy není zvláštní bídy, hladoví padesát pět tisíc dětí, takže jsou marné pokusy vyučovati je.« Když není zvláštní bídy, znamená to, že jsou v Anglii dobré časy. Chronické hladovění se považuje za něco obvyklého. A v Anglii jsou tomu tak zvyklí, že jenom když se dostaví prudký hlad u veliké míře, domnívají se, že je to něco neobvyklého.

Nezapomenu nikdy hořkého nářku jednoho slepce, v jednom malém krámku v East Endu, na sklonku šerého dne. Byl nejstarší z pěti dětí a měl matku, ale neměl otce. Poněvadž byl nejstarší, trpěl hladem a pracoval již jako dítě, aby vydělal chleba pro ústa malých bratří a sester. Ani jednou za tři měsíce neokusil masa. Nevěděl vůbec, co to znamená ukojiti nadobro hlad.

Žaloval, že stálý hlad v dětství ho oloupil o zrak. Aby tuto žalobu podporoval, citoval ze zprávy královské komise pro slepce: »Slepota velice převládá v chudých okresech a chudoba urychluje tuto strašnou nemoc.«

Ale tento slepec šel ještě dále a ve své hořkosti mne ujišťoval, že ohromná armáda slepců v Londýně nemá ve svých ústavech dostatečné potravy!

Oscar Wilde, Bůh dejž pokoj jeho duši, uvádí výkřik uvězněného dítěte, který v různých stupních je výkřikem uvězněného muže i ženy:

»Druhou věcí, kterou trpí dítě ve vězení, jest hlad. Jeho potrava se skládá obyčejně ze špatně upečeného vězeňského chleba a z koflíku vody k snídani. Obdrží ji o půl osmé hodině ranní. O dvanácté hodině dostává oběd, totiž misku hrubého skilly, a o půl šesté dostane kus suchého chleba a koflík vody k večeři. Tato dieta způsobuje u silného, vzrostlého muže vždycky nějakou chorobu, obyčejně průjem, a s tím spojenou slabost. Ve skutečnosti jsou v každém velikém žaláři neustále používány stavící léky, které mají strážcové vždycky po ruce. Dítě nemůže ovšem takové potravy jísti. Každý, kdo trochu zná dětskou povahu, ví, jak snadno lze porušiti jeho zažívací orgány, již pouhým záchvatem pláče nebo zármutkem, nebo jakýmkoliv duševním rozrušením. Dítě, které plakalo po celý den v opuštěné, špatně osvětlené cele a které má ještě k tomu strach, nemůže prostě jísti této strašné a hrubé potravy. Malé dítě, kterému dal strážce Martin suchary, plakalo hladem až do rána a nemohlo jísti chleba a vody, které obdrželo ke snídani. Martin odešel po snídani a koupil několik sladkých sucharů, neboť se nemohl na ně dívati, jak hladoví. S jeho strany to byl krásný čin, což ovšem také uznávalo dítě, které však ve své nevědomosti o předpisech vězeňské stravy povědělo jednomu staršímu strážníku, jak bylo mladším strážcem obdarováno. Výsledkem bylo ovšem udání a jeho propuštění.«

Když Robert Blatchford vyslechl nářek jednoho starého irského rolníka, tázal se ho, co by si přál. Stařec se opřel o svoji lopatu a díval se přes černé pole k obzoru. »Čeho bych si přál?« pravil. A pak pokračoval hlubokým naříkavým hlasem více k sobě než k tazateli:

»Všichni naši hodní hoši a drahé dítky jsou za mořem. Agent mně vzal vepře a mokro pokazilo úrodu a já jsem starým mužem a přál bych si, aby nadešel poslední soud.«

Poslední soud! A jest zde více, než si přeje. Ze všech zemí se pozvedá úpění hladových z Ghetta a z venkova, ze žaláře a z útulny a noclehárny — jest to výkřik lidí, mužů, žen, dětí a nemluvňat, slepých, hluchých, chromých, nemocných, tuláků a dělníků, vězňů a chuďasů, lidí z Irska, Anglie, Skotska a Walesu, kteří nemají dosti jídla. A to při skutečnosti, že pět lidí může udělati chléb pro tisíc lidí, že jeden dělník může zhotoviti bavlněnou látku pro 50 a vlněnou pro 300 lidí a obuvi pro 1000. Zdálo by se, že čtyřicet milionů lidí vede příliš veliký dům a že jej vede špatně. Příjmy jsou docela v pořádku, ale ve správě je něco zločinného a bídného. A kdo by se odvážil říci, že zde není něco zločinného, když v tomto velikém domě může pět lidí udělati chleba pro tisíc a když přece jsou jich miliony, kteří nemají co jísti.

Kapitola XI.

PITÍ, STŘÍDMOST A HOSPODÁRNOST.

Můžeme tvrditi, že anglické dělnické vrstvy jsou prosáknuty pivem. Tento nápoj je činí tupými a odu-řelými. Jejich schopnost smutně klesá a oni utrácejí každou stopu obrazotvornosti a vynalézavosti a jejich schopnost jest pouze výsledkem rasy. Bylo by sotva možno nazvati pití zvykem nabytým, neboť jsou k tomu vedeni již od svého nejútlejšího mládí. Děti se rodí v opilosti a jsou proniknuty alkoholem ještě dříve, než po prvé vydechnou, rodí se v zápachu a chuti piva a jsou uprostřed piva vychovány.

Hostince jsou všude — naprosto všude. Daří se jim na každém rohu a mezi dvěma rohy a jsou navštěvovány skoro právě tak ženami jako muži. Stejně v nich také naleznete děti, které čekají, až se jejich matkám a otcům zachce domů, při čemž srkají ze sklenic svých rodičů a naslouchají hrubým řečem a ponižujícímu rozhovoru, při čemž jejich duše se kazí a ony se seznamují s nemravnou volností a prostopášností.

Paní Grundyová*) má zde právě takovou samovládu

*) Jméno přísné posuzovatelky z veselohry T. Mortona z r. 1764. Co tomu řekne paní Grundyová, znamená: co tomu řekne svět, nebo veřejné mínění. Pozn. překl.

nad dělníky, jako nad měšťáky. Ale u dělníků se ne-mračí alespoň na jednu věc — a tou jsou hostince. Nejsou jí ničím nestoudným nebo ponižujícím a také mladá žena nebo děvče netrpí nijak úhonou, když tam vstupují.

Pamatuji se na jednu dívku v kavárně, která řekla: »Když jsem v hostinci, nepiji nikdy lihových nápojů.« *) Byla to mladá a hezká číšnice a vykládala jiné číšnici, jak je opatrná a jak si hledí zachovati neúhonnost. Paní Grundyová řekla: »Jenom až k lihovinám!« ale připustila, že jest zcela vhodné, aby švarná, mladá dívka pila pivo a aby chodila píti pivo do hostinců.**)

Ale nejen že toto pivo není hodno, aby je lidé pili, ale stává se i často, že ani muži ani ženy nejsou schopni je píti. Na druhé straně je to však právě jejich neschopnost, která je dohání, aby pili pivo. Poněvadž jsou špatně živeni, poněvadž trpí podvýživou a zlými vlivy špíny a přeplněných bytů, vyvine se v jejich tělech chorobná touha po pivě a jiných lihovinách, tak jako nemocný žaludek udřených dělníků v manchesterských továrnách touží úsilovně po nezvyklém množství nakládaných okurek a podobné podivné potravě. Nezdravá práce a nezdravý život probouzí nezdravé choutky a žádosti. Člověk nemá pracovati namáhavěji než kůň a také nemá býti hůře živen než kůň, má býti chován a živen alespoň jako vepř, ale při tom má míti čisté a zdravé ideály a tužby.

Jakmile mizí život rodinný, objevuje se život v ho-

*) Tím jsou míněny jen víno a pálenka. Pozn. překl.

**) Co by tak řekl spisovatel našim některým »dámám«, kdyby viděl, jak se chovají v hostincích a kavárnách? Pozn. překl.

stincích. Ale nejen, že muži i ženy touží abnormálně po lihovinách, poněvadž jsou přepracovaní, vyčerpaní a trpí pokaženými žaludky a špatným zdravotnictvím a protože jsou usmrcováni ohyzdným a jednotvárným životem, nýbrž i družní muži i ženy, kteří nemají rodinného života, prchají do veselých a hlučných hostinců v marném pokuse, dáti své družnosti nějaký průchod. A když jest rodina umístěna v malém pokoji, tu jest rodinný život nemožný.

Krátká prohlídka takového bytu vynese na světlo jednu z důležitých příčin opilství. V takovém malém bytě vstává rodina z rána a strojí se — otec, matka, dcery, synové v témže pokoji bok po boku (neboť místnost je malá), a v téže místnosti vaří manželka a matka snídani. A v téže místnosti, přeplněné těžkými a odpornými výpachy jejich stísněných těl za noci, požívají všichni snídaně. Otec odchází do práce, starší děti jdou do školy nebo na ulici a matka zůstává doma se svými lezoucími a batolícími nejmenšími dětmi, aby konala domácí práce — zase v téže místnosti. Tam také pere prádlo, plníc při tom těsný byt výpachem mydlinek a špinavého prádla a pak pověsí nad hlavu mokré prádlo k uschnutí.

Tam, uprostřed všech denních výparů, odchází rodina na čestné lože. To znamená, že se jich pokud možno nejvíce tísní na jedné posteli (mají-li vůbec postele) a kteří zbudou, uloží se na podlahu. To jest denní chod jejich života, měsíc za měsícem, rok za rokem, neboť nemají nikdy prázdna, leda když jsou vystěhováni.

Když zemře některé dítě — a mnohé děti musí zemříti, poněvadž padesátpět procent všech dětí z East Endu zmírá před pátým rokem svého života — jest mrtvé tělo uloženo v témže pokojíku. A jestliže jsou

velmi chudí, musí tak ležeti třeba několik dní, než může býti pohřbeno. Ve dne leží na posteli a za noci, když zaujali postel živí, bývá položeno na stůl, na němž ráno, když byla mrtvola uložena zase na postel, jedí snídani. Někdy bývá také mrtvé tělo položeno na polici, která slouží rodině za špižírnu pro potraviny. Teprve před dvěma týdny se octnula jedna žena v East Endu v nesnázích, poněvadž nemohla pohřbíti svého dítěte, a tak se stalo, že je měla mrtvé doma celé tři týdny.

Takový byt, jaký popisuji, není domovem, nýbrž hrůzou. Muži i ženy, kteří odtud prchají do hostinců, nezasluhují pokárání, nýbrž soustrasti. V Londýně jest ohromné množství lidí, vlastně rodin, které žijí v jednotlivých pokojích a je jich tam skoro milion, kteří musí bydliti proti všem zdravotnickým nařízením — a to jest ctihodná půda pro vzrůstající počet těch, kteří navštěvují hostince.

Dále je tu nejistota šťastnějšího života, jsou tu různá nebezpečí lidské existence, oprávněný strach před budoucností — a to vše jsou mocní činitelé, kteří ženou lidstvo k opilství. Bída se svíjí, aby dosáhla nějakého ulehčení a v hostinci jsou její bolesti alespoň trochu zapuzeny, neboť se tam zapomíná. Je to ovšem nezdravé, dojista je to nezdravé, ale uvažme, že vše ostatní, co se netýká jejich života, je také nezdravé, při čemž hostinec jim skytá zapomenutí, jakého jim neposkytne v jejich životě nic jiného. Ba hostince je ještě povznášejí a probouzejí v nich pocit, že jsou lepší a jemnější, ačkoliv je zároveň stahuje dolů a činí je zvířatům podobné ještě více než před tím. Hostinec je pro nešťastného muže i nešťastnou ženu jako dostihami mezi dvojím utrpením, dostihami, které končí smrtí.

Jest naprosto marno kázati těmto lidem střídmost a omezování. Zvyk opilství bývá příčinou mnohých běd. Ale naopak jest výsledkem běd jiných a ještě větších. Kazatelé střídmosti mohou kázati o zlech z opilosti až jim srdce puknou. Ale dokud nejsou odstraněna zla, která ženou lidi k opilství, zůstane opilství i všechno zlo, co je s ním spojeno.

Dokud lidé, kteří se tomu snaží odpomoci, nepoznají této věci, budou jejich dobře zamyšlené námahy marné. A jejich práce vyvrcholí v divadle, jemuž se bude smáti celý Olymp. Procházel jsem výstavou japonského umění, která zde byla uspořádána pro chudé z Whitechapelu a jejíž základní myšlenkou bylo, aby se povznesli a aby v nich byla probuzena touha po krásném, pravdivém a dobrém. Když připustíme (což ovšem není pravda), že chudí lidé se takto naučí poznávati krásu a dobro a pravdu, a toužiti po nich, tu přece jen bídná fakta o jejich životě a společenský zákon, který odsuzuje jednoho ze tří k smrti z veřejné dobročinnosti, dokazují, že tyto vědomosti a tato touha jim přinese jenom větší kletbu. Budou musit zapomínati ještě více, než kdyby vše to byli neznali a nikdy po tom netoužili. Kdyby mne osud dnes zaklel do života otroka z East Endu pro celý zbytek mého života, a kdyby mně osud povolil jenom jediné přání, tu bych žádal, abych směl zapomenouti na vše krásné a pravdivé a dobré. Žádal bych, abych mohl zapomenouti na vše, čemu jsem se naučil z otevřených knih, abych zapomněl lidí, které jsem znal, a věcí, jež jsem slyšel, a zemí, které jsem viděl. A kdyby mně toho osud nedopřál, jsem úplně přesvědčen, že bych se opíjel, abych na to vše, pokud možno, často zapomínal.

O těchto lidí, kteří se snaží pomáhati! Vzpomeňme

jejich učilišť, oslav, missí, dobročinných podniků a bůhví čeho ještě a vzpomeňme, že vše to jsou vlastně chyby. Podle povahy stávajících věcí nemůže to vše býti než chybami. Jsou myšleny sice upřímně, ale nesprávně. Tito dobří lidé se blíží k životu, ale při tom života nechápou. Nechápou ani West Endu. A přece jen přicházejí dolů do East Endu jako učitelé a učenci. Nerozumějí prosté sociologii Kristově a přece jen přicházejí k bídným a zavrženým s nádherou společenských spasitelů. Pracují věrně, ale kromě toho, že ulevili nejmenšímu zlomku třídy a že sebrali jisté množství údajů, které však mohly býti jinak sebrány způsobem více vědeckým a méně nákladným, nedospěli vlastně k ničemu.

Jak kdosi řekl: »Tito lidé činí pro chudé vše možné, jenom nesnímají břemen s jejich zad.«

»I ty peníze, které ždímají pro svoje dobročinné podniky svým dětinským způsobem, byly vlastně uzmuty chudým. Tyto peníze přicházejí z plemena bohatých a loupeživých dvojnožců, kteří stojí mezi dělníkem a jeho mzdou a snaží se pověděti dělníkovi, co má počíti s bídným zbytkem, který mu zůstal v kapse.

K jakému jest, probůh, užitku zakládati dětské zahrádky pro děti dělnic, do nichž je na příklad přijato dítě matky, která dělá v Islingtonu fialky po třech farthingách*) za veletucet, když více takových dětí a hotovitelek fialek se neustále rodí, takže nemohou stačiti s jejich opatřováním.

Taková hotovitelka fialek vezme každou květinu čtyřikrát do ruky, což je tedy pět set sedmdesát šest

*) Farthing je nejmenší anglický peníz a platí ¼ penny. (Pozn. překlad.)

obratů za tři farthingy a za den to činí šest tisíc devět set dvanáct obratů u všech květin, při čemž má mzdy — devět pencí. Dojista, že je olupována. Někdo jí sedí na zádech a touha po kráse a pravdě a dobru jí toto břemeno neulehčí. A pak tito břídilové nečiní pro ni vlastně nic a to, co činí pro matku, sama matka ničí v noci, když se dítě vrací domů, takže je zrušeno vše, co bylo pro dítě za celý den podniknuto.

A při tom všem se tito lidé spojují, aby učili jedné základní lži. Nevědí ovšem sami, že je to lež, ale jejich nevědomost ji proto nečiní pravdivější. Lež, kterou káží, se jmenuje »hospodárnost«.

Jediný příklad to prokáže. V přeplněném Londýně jest prudký zápas o příležitost ku práci. A pro tento zápas klesají mzdy až k nejnižším existenčním prostředkům. Hospodařiti znamená tedy pro dělníka vydati méně než přijmouti — jinými slovy, žíti za méně peněz než jest nevyhnutelně třeba. To se však rovná snížení průměrných životních potřeb. Při soutěži získati příležitost ku práci může člověk s nižšími životními potřebami přehlasovati člověka s potřebami vyššími. A tak malá skupina takových hospodárných dělníků v každém přeplněném průmyslu dovede trvale snižovati mzdy tohoto průmyslového odvětví. A ti hospodární nebudou již hospodárnými, neboť jejich příjmy musí býti sníženy tak, že se vyrovnají jejich vydání.

Zkrátka, hospodárnost popírá právě jen hospodárnost. Kdyby každý anglický dělník uposlechl kazatele hospodárnosti a snížil svoje vydání na polovinu, následovalo by z toho, že stav, v němž jest více lidí schopných práce, než vlastní práce a nutné práce, snížil by nesmírně rychle veškeré mzdy o polovinu.

Ale pak by nemohl žádný anglický dělník hospodařiti, neboť by musili žíti za snížené příjmy. Krátkozrací kazatelé hospodárnosti by ovšem hrozně žasli nad tímto výsledkem své práce. A přece jen míra jejich omylů by se přesně rovnala míře úspěchu, jaký měla jejich propaganda. Ale buď jak buď, je to prostý nesmysl a hloupost kázati hospodárnost dvěma milionům londýnského dělnictva, které je rozděleno v rodiny, mající úhrnných příjmů méně než dvacet jeden šilink týdně, z čehož čtvrtina až polovina musí býti zaplacena nájemného.

Pokud se týká marnosti všech námah oněch lidí, kteří chtějí pomoci, činím zde jednu ušlechtilou a pamětihodnou výminku, totiž doktora Barnardoa a jeho dětských domovin. Doktor Barnardo totiž chytá děti. Nejprve je chytí, když jsou zcela malé, než se otužily ve svém bídném společenském blátě. A pak je posílá pryč, aby tam vyrostly a aby se z nich vytvořil jiný a lepší společenský materiál.

Až do dnešního dne poslal tak na venek přes třináct tisíc chlapců, většinu jich poslal do Kanady, a při tom nepochybil ani u jednoho z padesáti. Je to nádherný rekord, když uvážíme, že tito chlapci jsou sirotky a tuláky bez domova a rodičů, že jsou vyvrženi až ze samého dna Propasti a že téměř devětačtyřicet z padesáti se stanou opravdovými lidmi a muži.

Každých čtyřiadvacet hodin za rok vyrve doktor Barnardo devět sirotků z ulic. A tak si lze představiti ohromné pole jeho působnosti. Lidé, kteří se snaží pomoci, mohli by se od něho něčemu naučiti. Je to muž, který si nepohrává mírnícími léky. Naopak, on sleduje společenskou bídu a zpustlost až k jejich pramenům. Odstraňuje pokolení tohoto národa stok z morového okolí a poskytuje jim okolí zdravé a přiměřené, ve kte-

rém jsou hněteni a přepracováni a vytvářeni v nové lidi. —

Až lidé, kteří se pokoušejí pomoci těmto chuďasům, ustanou ve své hře a ve svém břídilství s dětskými zahrádkami a japonskými uměleckými výstavami a až se vrátí domů, aby poznali nejdříve svůj West End a křesťanskou sociologii, pak by byli lépe poučeni, jak se chopiti práce, jíž je ve světě třeba. A kdyby se této práce chopili, následovali by vedení doktora Barnardoa, jenomže v míře zvětšené, jaká se sluší na tak veliký národ. Pak by necpali touhu po kráse, pravdě a dobru do hrdel žen, které zhotovují fialky po třech farthingách za veletucet, ale donutili by někoho, aby jim sňal se zad břemeno a zanechal onoho cpaní, jako Římani, kteří musili do lázně, aby je vypotili. A pak by se ke svému úžasu přesvědčili, že vlastně slezli se zad oněch žen sami, jakož i se zad několika jiných lidských tvorů i malých dětí, ač se jim ani nezdálo, že by jezdili na jejich zádech.

Kapitola XII.

VEŘEJNÁ SPRÁVA.

V této poslední kapitole bylo by dobře pohlédnouti na společenskou propast v nejširším smyslu slova a předložiti civilisaci jisté otázky, ale tak, aby při odpovědích zůstala civilisace státi anebo aby padla.

Na příklad: »Dovedla civilisace zlepšiti osud člověka?« Výrazem »člověk« míním ve smyslu demokratickém člověka průměrného. Proto se tato otázka přetvoří a bude zníti: Dovedla civilisace zlepšiti osud průměrného člověka?

Podíváme se. V Aljašce, na březích řeky Yukonu, blíže jejího ústí žije národ Innuitů. Jsou to lidé velice primitivní, kteří jeví jenom chabé záblesky oné strašné umělkovanosti, kterou nazýváme civilisací. Jejich celkový kapitál čítá úhrnem asi dvě libry na hlavu. Tito lidé loví ryby a zvěř, aby se uživili, a provádějí tyto lovy luky a šípy, opatřenými kostěnými hroty. Nikdy netrpí nedostatkem přístřeší. Jejich oděv je většinou zhotovený ze zvířecích koží a je teplý. Mají vždycky dostatek paliva pro svoje ohně a podobně mají také dosti paliva pro svoje domácnosti, které si staví částečně pod zemí a v nichž v obdobích prudkých mrazů pěkně leží. V létě žijí ve stanech, které jsou přístupny

každému větru a chladnu. Jsou to lidé zdraví a silní a šťastní. Jedinou jejich životní otázkou jest potrava. Prožívají období hojnosti a období hladu. Když mají období dobré, tu hodují a ve zlých časech zmírají hladem. Ale hlad jako stav chronický, který by je přepadal u velikém počtu neustále, jest jim přece jen věcí neznámou. A na konec nemají pražádných dluhů.

Ve Spojeném království na pobřeží Atlantického oceánu žije národ anglický. Je to lid dokonale civilisovaný. Jejich úhrnný kapitál činí při nejmenším tři sta liber na hlavu. Potravu si opatřují nikoliv lovem ryb a zvěře, nýbrž prací v obrovských průmyslových podnicích. Trpí většinou nedostatkem přístřeší. Větší část tohoto národa bydlí velice bídně, nemá dostatečného paliva, aby byla udržena v obydlích přiměřená teplota a také je nedostatečně odívána. Jistý stálý počet těchto lidí neměl nikdy domova, a proto musí spáti pod hvězdami bez přístřeší. Mnoho jich lze nalézti v zimě i v létě, jak se chvějí ve svých hadrech na ulicích. Mají také období dobrá a špatná. V dobrých dobách dovede jich většina sehnati si dostatečné potravy a v časech špatných umírají hladem. Umírají teď, mřeli včera a v loni a budou umírati zítra a příštího roku hladem, poněvadž jsou nepodobni Innuitům a trpí chronickým stavem hladu.

Anglický národ čítá čtyřicet milionů duší a při tom přes devět set lidí z tisíce zmírá v chudobě, zatím kdy neustálá armáda, čítající osm milionů duší, zápasí na rozervaném okraji vyhladovění. Dále pak každé dítě, které se narodí, má již do vínku dvaadvacet liber dluhů. To jest účinek lsti a podskoku, který se nazývá »národním dluhem«.

Porovnáme-li správně průměrného Innuita s průměrným Angličanem, přesvědčíme se, že je život méně přísný k Innuitovi, že zatím, kdy Innuit trpí hladem jenom v dobách zlých, které se dostavují ještě k tomu nepravidelně, trpí Angličan stejně i v dobách dobrých. Dále uvidíme, že žádný Innuit netrpí nedostatkem paliva a šatů a domova, při čemž Angličanovi se stále nedostává těchto tří podstatných životních potřeb.

V této věci bude dobře uvésti posudek muže, jakým byl Huxley.*) Podle vědomostí, které nasbíral v londýnském East Endu jako zdravotnický funkcionář a jako učenec, který bádal mezi nejprimitivnějšími divochy, dochází k závěru: »Kdyby mně bylo dáno na výběr, dal bych rozhodně přednost životu divocha, než lidí křesťanského Londýna.«

Stvořené pohodlí, z něhož se člověk těší, jest výlučně výsledkem lidské práce. Ale když se civilisaci nepodařilo poskytnouti průměrnému Angličanovi potravy a přístřeší, stejné s těmi, z nichž se těší Innuit, naskytuje se otázka: Podařilo se civilisaci zvětšiti výrobní sílu průměrného člověka? Jestliže se civilisaci nepodařilo zvětšiti této lidské produktivní síly, pak civilisace neobstojí.

Avšak musíme okamžitě připustiti, že civilisace zvětšila produktivní lidskou sílu. Pět lidí může udělati chleba pro tisíc lidí. Jeden člověk může udělati bavlněnou látku pro dvěstěpadesát lidí a vlněnou látku pro tři sta lidí a jeden člověk může zhotoviti pro tisíc lidí bot a střevíců. A přece jen bylo dokázáno na stránkách této knihy, že anglický národ v celých

*) Tomáš Huxley, anglický přírodozpytec, narodil se roku 1825 a napsal celou řadu důležitých přírodovědeckých děl. Pozn. překl.

milionech nemá dosti potravy, ani šatů, ani obuvi. A tu vzniká třetí a nevyhnutelná otázka: Jestliže civilisace zvětšila produktivní sílu průměrného člověka, proč také nezlepšila jeho osud?

A tu je jen jediná odpověď, která zní: Špatná veřejná správa. Civilisace umožnila všemožné pohodlí pro člověka, jaká jsou jeho srdci milá. Ale na této možnosti nemá podílu průměrný Angličan. A kdyby nemohl míti věčně svého podílu, pak musí civilisace padnouti. Není však důvodů, proč by se měla stále udržeti taková umělá budova s touto přiznanou chybou. A je také nemožno, aby lidé zbudovali tuto obrovskou budovu nadarmo. Protiví se to rozumu. Uznati takovou drtivou porážku, znamenalo by dáti smrtelnou ránu všemu vývoji a pokroku.

A teď zbývá ještě druhá možnost, ale jenom jediná, která se zde naskytuje. Civilisace musí býti donucena k zlepšení osudu průměrného člověka. Jakmile to bude přijato, stává se to ihned otázkou obchodní správy. Ve věcech užitečných musí býti pokračováno a věci neužitečné musí býti vyloučeny. Buď jest říše pro Anglii užitečná, anebo pro ni znamená ztrátu. Znamená-li ztrátu, musí býti odstraněna. Je-li však užitečná, musí býti spravována tak, aby průměrný člověk měl také svůj vlastní podíl na zisku.

Jestliže vede zápas o obchodní nadvládu k užitku, tu nechť se v něm pokračuje. Nevede-li, jestliže ubližuje dělníkovi a jestliže činí jeho osud horším než osud divocha, pak hoďte cizí trhy a průmyslovou říši přes palubu.

Je totiž dokázaným faktem, že když čtyřicet milionů lidí s pomocí civilisace má větší individuelní výrobní sílu než Innuitové, tu těchto čtyřicet milionů lidí

se má těšiti z většího pohodlí, jak si srdce přeje, než jmenovaný národ Innuitů.

Když čtyřistatisíc anglických gentlemanů, »kteří nemají zaměstnání«, podle jejich vlastního údaje při sčítání lidu roku 1881, jsou neužiteční, tu je odstraňte. Postavte je k pluhům, učiňte z nich hajné a nechte je sázeti zemčata. Když budou užiteční, podporujte je všemi prostředky, ale dohlédněte, aby průměrný Angličan měl také nějaký podíl z jejich zisku, třebaže neměli zaměstnání.

Zkrátka, společnost musí býti znovu zorganisována a v její čelo musí býti postavena schopná správa. Že nynější správa je neschopná, je nesporné. Tato správa vyčerpala ze Spojeného království veškerou životní krev. Oslabila lidi, kteří zůstali doma, tak, že nemohou již zápasiti v přední řadě soutěžících národů. Vystavěla West End a East End tak veliké, že se podobají královstvím, v nichž jeden konec se bouří a je zpuchřelý a druhý konec je churavý a nedoživený.

V rukou této neschopné správy se řítí obrovská říše. A touto říší míníme politické soustrojí, které udržuje pohromadě anglicky mluvící lid na celém světě kromě Spojených Států. Ale tato obžaloba není vedena v duchu škarohlídském. Krevní říše je větší než říše politická. A Angličané v Novém Světě a u protinožců jsou právě tak silní a mocní, jako kdy před tím. Za to však politická říše, která je podle jména spojuje, pomalu hyne. Politické soustrojí, známé jménem Britské říše, klesá a klesá. V rukou své správy ztrácí každého dne část svého podstatného živlu.

Jest nevyhnutelno, aby tato správa, která vedla říši zločinně a hanebně, byla smetena. Nejen, že byla nedostatečná a že byla marnotratná, nýbrž ona také zpro-

nevěřila základní kapitály. Každý umdlený chuďas s bledou tváří, každý slepec, každé dítě, držené ve vězení, každý muž a každá žena a každé dítě, jejichž žaludky se svírají bolestmi z hladu, trpí hlad jenom proto, že základní kapitály byly zpronevěřeny neschopnou správou.

A ani jediný člen z lidí, náležejících této státní správě, nemůže se nepřiznati před soudnou stolicí lidstva ke své vině. »Živí náležejí do svých domovů a mrtví do svých hrobů,« ale všichni jsou obžalováni každým dítětem, umírajícím nedostatečnou výživou, každou dívkou, která prchá z doupěte vydřidušského zaměstnavatele, aby se odebrala na noční promenádu v Piccadilly, každým znaveným pracovníkem, který se vrhá do průplavu. Strava, kterou pojídá tato vedoucí vrstva, víno, které pije, zábavy, které pořádá, a jemné šaty, které nosí, vyvolávají žaloby osmi milionů úst, která neměla nikdy dosti potravy, aby se jí naplnila, a šestnácti milionů těl, která nebyla nikdy dostatečně oděna a neměla nikdy dostatečného přístřeší.

V tom nemůže býti omylu. Civilisace zvětšila výrobní sílu člověka stokráte, ale přece jen žijí civilisovaní lidé špatnou správou hůře než zvířata a mají méně jídla a oděvu a ochrany před živly než divoký Innuit v mrazivém podnebí, který dnes žije právě tak, jako žil před desetitisíci lety ve věku kamenném.

Každý svazek vyjde jako samostatný uzavřený celek v rozsahu 10 až 12 tiskových archů, formát 14×19 cm. tedy v takovém rozsahu i formátu, jako naše levné vydání „Babičky").

Cena sensačně nízká:

Kč 30·— za všech deset svazků

pro ty, kdož svoji přihlášku i s celým předplatným zašlou

do 29. února 1924.

K úhradě poštovného nutno připojiti na každý svazek 40 hal., úhrnem tedy Kč 4·—

Okolnost, že knihy uvedené na druhé straně této obálky prodávají se dnes po 12, 15 až 20 Kč, kdežto v našem vydání pro subskribenty bude každá z nich státi pouze 3 Kč, způsobí zajisté, že všichni opravdoví přátelé dobré četby přihlásí se bez váhání za odběratele. Bez účasti nejširších vrstev čtenářských, jimž sbírka jest určena, nemohli bychom tak nízko kalkulovat.

Může se státi, že někteří subskribenti mají již některé z uvedených knih ve své knihovně z dřívější doby. V takových případech nechceme nikomu vnucovati duplikát a jsme ochotni místo jedné, dvou nebo nejvýše tří z výše uvedených knih dát náhradou, aniž bychom žádali doplatku, některé z těchto knížek:

Fričˇ: **Bylo, jest a bude** (jinak Kč 6·—). Gorkij: **Mistr a jiné pov.** (jinak Kč 12·—). Hájek: **Pověsti o počátcích českého národa** (jinak Kč 9·—). Němcová: **Babička** (cena Kč 3·—). Osten: **Páni a paňáci.** Humoresky (jinak Kč 9·—). Merhout: **O dětech českých králů** (jinak Kč 9·—). Sula: **Domů pěšinkami** (jinak Kč 7·80). Tréval: **Duše za duši.** Novela (jinak Kč 6·—). Vavris: **Fr. Lelíček ve službách Sherloka Holmesa** (jinak Kč 6·60). Žulavski: **Na stříbrném globu.** Román (jinak Kč 12·—).

Knihy poučné:

Dejmek: **Katechismus pravého republikána** (jinak Kč 4·50). Hüfler: **Láskou hoře začíná, hořem láska končívá.** Kniha pro dívky (jinak Kč 8·—). Hüfler: **Kdybych to byl věděl!** Jak dostanu, jak poznám, jak vyléčím pohlavní nemoci! (jinak Kč 8·—). Klíma: **České náboženství** (jinak Kč 6·—). Merhout: **Dokumenty našeho osvobození** (jinak Kč 9·—). Nemo: **Papežství a národ český** (jinak za Kč 7·50). Ruskin: **Jitra ve Florencii** (jinak za Kč 9·—) Tolstoj: **Co máme tedy dělati?** Díl I. (jinak za Kč 10·—). Tolstoj: **Co máme tedy dělati?** Díl II. (jinak za Kč 10·—). Wells: **Soumrak Ruska** (jinak za Kč 7·20). Zelený: **Život Josefa Jungmanna** (jinak Kč 6·—).

Na tyto knížky (nejvíce však tři) za výjimečnou cenu 3 Kč mají nárok i ti subskribenti, kteří odeberou všech 10 svazků „Nejlacinější české knihovny". Tyto výtisky nutno ovšem zvlášť vyrovnati (vedle obnosu 3 Kč nutno na každou knížku připojit 40 hal. porta).

Objednávky vyřizuje a předplatné přijímá každý knihkupec neb přímo

nakladatel B. KOČÍ V PRAZE I., knihkupec,

Masarykovo nábřeží č. 14.

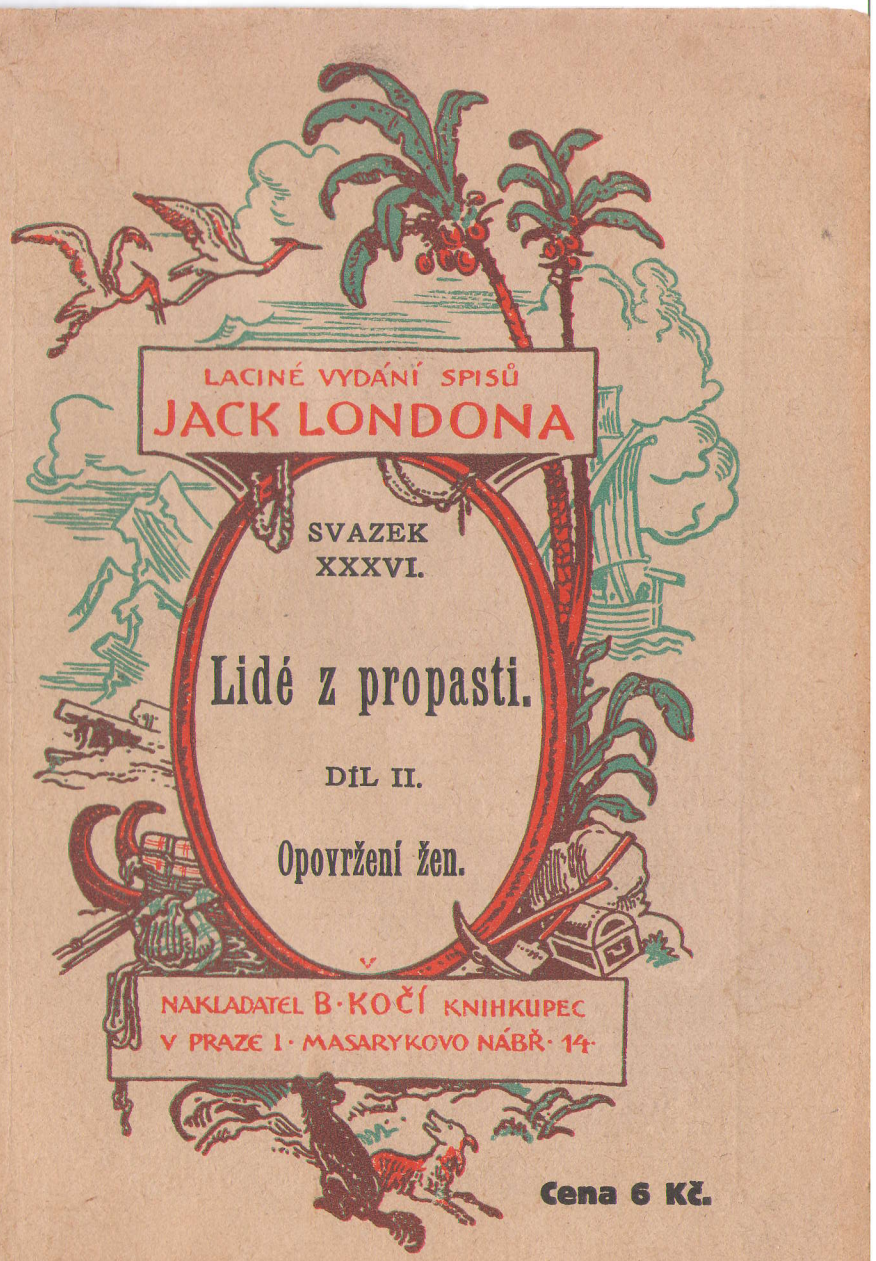
JACK LONDON

OPOVRŽENÍ ŽEN

PŘELOŽIL

IVAN SCHULZ

1924
NAKLADATEL B. KOČÍ, KNIHKUPEC
PRAHA I., MASARYKOVO NÁBŘ. 14.

Knihtiskárna Jos. B. Zápotočný v Rokycanech.

I.

Freda a paní Eppingwellová se kdysi spolu srazily. Nuže, Freda byla řecké děvče a tanečnice. Naznačovala alespoň, že je Řekyně, ač mnozí o tom pochybovali, neboť v její klasické tváři bylo příliš mnoho síly a záblesky pekelného ohně, mihnuvší se někdy v jejích očích, budily tím větší pochybnost o její etnologii. Jen několika málo — byli to muži — bylo dopřáno viděti to, a byť i mnoho let od té doby uplynulo, nezapomněli toho nikdy a také toho nikdy nezapomenou. Nemluvila o sobě nikdy a tak bylo nejlépe nechati všechny při tom, byla-li klidna a prosta těch řídkých záblesků vášně, že je jistě Řekyně. Její kožešiny byly nejnádhernější v celém tom kraji od Chilcootu až k Sv. Michalu a její jméno bylo běžno na rtech mužů. Paní Eppingwellová byla však žena kapitána, společenská hvězda první velikosti a její dráha vedla pouze v nejvybranějším kruhu v Dawsonu — kruhu, označovaném všední vrstvou jako »officielní kruh«. Sitka Charley byl s ní jednou na cestě a to v době, kdy panoval hlad a kdy lidský život měl méně ceny než trochu mouky, a jeho úsudek povýšil ji nad všechny ženy. Sitka Charley byl Indián, jeho slovo mělo však váhu a každý jeho

výrok byl bernou mincí ve všech táborech pod polárním kruhem.

Obě tyto ženy podmaňovaly si muže, dobývaly je, každá po svém způsobu, a jejich způsoby byly různé. Paní Eppingwellová vládla ve svém vlastním domě a v kasárnách, kde bylo hojně mladých mužů, nemluví-li se ani o policejních náčelnících, správních úřednících a soudcích. Freda vládla dole ve městě; avšak muži, jimž ona panovala, byli tíž, kdož vystupovali společensky také v kasárnách, nebo byli napájeni čajem a krmeni konservami z ruky paní Eppingwellové v její chýši z hrubě tesaných trámů na horském svahu. Jedna věděla o existenci druhé, avšak jejich životy byly od sebe vzdáleny jako točny a ačkoli slyšely a musily slyšeti leccos jedna o druhé a byly zvědavy, nebylo známo, že by se jedna byla kdy ptala na druhou. A všechno by bylo šlo hladce, kdyby se nebyl objevil kámen úrazu v podobě ženy, která přišla sem s prvním ledem s nádherným psím spřežením a kosmopolitickou pověstí. Loraine Lisznayi — Maďarka — uspíšila to utkání a ona byla příčinou, že paní Eppingwellová opustila svou výšinu a vnikla do Frediny domény a že Freda opustila město, vydavši se na tu výšinu, aby vyvolala zmatek a zděšení na guvernérově plesu.

Pokud jde o Klondike, je to snad už stará historie, ale jen velice málo je těch, i v Dawsonu, kdo znají plnou pravdu toho příběhu, a ani mezi těmi několika není nikoho, kdo byl s to, aby posoudil a ocenil správně kapitánovu ženu nebo řeckou tanečnici. A teprve nyní je možno pochopiti to vše správně, díky právě onomu Sitkovi Charleymu. Z jeho úst pocházejí hlavní fakta našeho vypravování, neboť nelze ani dobře mysliti, že Freda by se byla tak dalece svěřila nějakému

pisálkovi, nebo že paní Eppingwellová by se byla zmínila o tom, co se stalo. Možno, že o tom mluvily, ale není to pravděpodobno.

II.

Floyd Vanderlip byl na pohled silný muž. Nebál se těžké práce a ani těžké stravy, jak dokazoval jeho dřívější život ve zdejší krajině. V nebezpečí byl jako lev a když jednou držel v šachu půl tisíce vyhladovělých mužů, bylo všeobecně pozorováno, že chladnokrevnější oko nehledělo dosud nikdy pod sluncem na mušku své pušky. Měl pouze jednu slabost a také ta, vycházejíc z jeho síly, byla pouze negativního rázu. Jeho schopnosti byly silné, nebyly však vyrovnány. Nuže, přihodilo se, že jeho náklonnost k milkování, ač byla silně vyvinuta, ležela nečinně po celá ta léta, kdy žil o sobím a lososím masu a honil se za zlatem po horách a údolích. Když se mu však posléze podařilo usaditi se pevně na jednom z nejlepších zlatonosných přídělů Klondiku, ona schopnost počala oživovati a když zaujal své postavení ve společnosti jako dobře opeřený král Bonanzy, procitla nadobro a opanovala ho. Vzpomněl si pojednou na nějaké děvče ve Státech a napadlo ho s neočekávanou silou nejen že to děvče na něho dosud čeká, nýbrž také, že míti ženu je velice příjemno pro muže, který žije na několik stupňů severně od třiapadesáté rovnoběžky. Napsal tedy vhodný dopis, připojil k němu poukázku na částku dosti vysokou, aby hradila všechen náklad včetně výbavy a gardedámy, a adresoval jej nějaké Flossii. Flossie? Ostatní možno si domysliti. Na to vystavěl si pohodlnou chýši na svém přídělu, koupil ještě jednu chýši v Dawsonu a prozradil své plány svým přátelům.

A právě nyní zahrál svou úlohu nedostatek jeho duševní rovnováhy. Čekati bylo dosti nudné a jeho náklonnost k lásce, tak dlouho tlumená, nesnesla již dalšího průtahu. Flossie se blížila, avšak Loraine Lisznayi zde byla. A nejen že Loraine Lisznayi zde byla, nýbrž její kosmopolitská pověst počala již vyprchávati a nebyla již nikterak tak mladá, jako když vystupovala v uměleckých ateliérech a přijímala u svých dveří navštívenky kardinálů a knížat. Mimo to také její finance byly poněkud v nepořádku. Prošedši již svou stupnicí života svého času, neměla nyní nic proti tomu, aby pokusila se o zakončení s boháčem na Bonanze, jehož bohatství bylo tak velké, že ho nedovedl ani sám alespoň přibližně odhadnouti. Jako moudrý vojín, obhlížející se po létech válečných po nějaké pohodlné službě, tak přišla ona nyní na Sever, aby se tam provdala. A tak také její oči zablýskly jednoho dne na Floyda Vanderlipa, když právě kupoval pro Flossii stolní prádlo ve skladě P. C. Společnosti, a bylo to hotovo.

Je-li muž svoboden, projde mu mnoho věcí, nad nimiž se společnost pozastavuje, jakmile si přispíšil, vzíti na se jho manželství. Tak tomu bylo také s Floydem Vanderlipem. Flossie byla na cestě a proto počalo se šeptati o tom, když Loraine Lisznayi prohánělа se po hlavní třídě s jeho vlčáky. Provázela zpravodajku »Kansaské Hvězdy« na cestě na jeho zlatonosné pozemky, kde tato opatřila pro svůj list různé fotografické snímky a sbírala materiál pro šestisloupcový článek. Při té příležitosti byly královsky pohostěny ve Flossině chýši na Flossině stolním prádle. A pak byly různé návštěvy a snídaně, ostatně vše jak se sluší a patří, jež však přece budily u mužů ostré poznámky a u žen závist. Pouze paní Eppingwellová jako by

o tom neslyšela. Zaslechla sice něco z těch řečí, avšak smýšlela ráda o každém jen dobře a zavírala uši pomluvám a klepům a proto nevěnovala tomu pozornosti.

Jinak tomu bylo však s Fredou. Neměla příčiny míti v lásce muže, avšak následkem jakéhosi zvláštního složení své povahy měla srdce přístupno ženám — ženám, jež milovati měla ještě méně příčiny. A její srdce přilnulo k Flossii, ubírající se právě tou dalekou cestou a hledící vstříc mrazivému Severu, aby setkala se tam s mužem, který na ni snad nečeká. Freda představovala si ji jako děvče malých úst, hezkých rtů, vlasů zlíbaných sluncem a očí plných nevinného veselí a těšících se ze života. Představovala si ji však také s tváří zahalenou až k nosu, lemovanou jíním a sněhem a klopýtající znaveně za psy. A proto tančíc jednoho večera, usmála se na Floyda Vanderlipa.

Málo mužů je tak utvářeno, aby Fredin úsměv zůstal na ně bez účinku, a Floyd Vanderlip k nim nenáležel. Náklonnost, s níž se setkal u té maďarské modelky, byla příčinou, že jeho sebevědomí vzrostlo a přízeň, jíž se mu dostalo nyní od té řecké tanečnice, je ještě zdvojnásobila. Patrně měl neznámé mu dosud vlastnosti, jež ty dvě ženy objevily. Nevěděl sice dosti jasně, v čem ty vlastnosti záleží a jakého druhu jsou, nicméně měl jakousi mlhavou představu, že zde skutečně jsou, a zpyšněl tím sám na sebe. Muž, který dovede přiměti takové dvě ženy k tomu, aby na něho podruhé pohlédly, je jistě zvláštní, pozoruhodný muž. Jednoho dne, až bude k tomu míti čas, usedne a bude přemýšleti o tom, v čem záleží ta jeho moc a síla, nyní však, právě pro tu chvíli, chce se chopiti prostě toho, co mu bozi nabízejí. A v pozadí jeho mozku vynořila se malá myšlenka a počal žasnouti nad tím, co

u všech všudy viděl v té Flossii, a silně litovati, že pro ni poslal. Freda nepřicházela ovšem v úvahu. Jeho haldy byly nejbohatší ze všech na potoce Bonanze a bylo jich mnoho, on sám pak byl muž, mající své povinnosti a své postavení. Avšak Loraine Lisznayi — to byla žena. Znala život a dovedla by dodati lesku jeho domu a pravého významu jeho dolarům.

Freda se však na něho usmála a usmála se vícekráte, až došlo k tomu, že s ní trávil mnoho svého času. Když pak také ona prohánela se hlavní třídou s jeho vlčáky, modelce dostalo se nové potravy k myšlenkám a jakmile se s ním opět setkala, oslnila ho svými knížaty a kardinály a menšími osobními historkami o různých panovnících a jejich dvorech. Ukázala mu také několik něžných pohlednic nadepsaných »Drahá Loraine« a končících »Vám vždy oddaná« a opatřených inkognito-jménem nějaké skutečné, žijící královny. A žasl pak ve svém srdci nad tím, že tak znamenitá žena ráčí ztráviti v jeho společnosti, byť i jen okamžik. Hrála s ním však tak obratně, porovnávajíc ho lichotivě s různými společenskými vzory, jež znala hlavně ze své obraznosti, že odcházel od ní všecek osiepen a zmaten sebevědomím a lítostí nad tím vznešeným světem, jehož zúčastniti se bylo mu tak dlouho odpíráno.

Freda byla však obratnější. Lichotila-li někomu, nepoznal to; snížila-li se k někomu, bylo to tak nenápadně, že toho ani nepostřehl, a cítil-li některý muž, že se jí líbí, vzbudila v něm ten pocit tak obratně, že za nic na světě by nebyl dovedl říci, proč a jak. A tak podařilo se jí dostati Floyda Vanderlipa pevněji do rukou a projížděla se pak denně s jeho psy.

A tehdy došlo k tomu nedorozumění. Klepy ozvaly

se hlasitěji a nabyly určitějšího rázu, pojíce se ke jménu řecké tanečnice, a paní Eppingwellová se jich doslechla. Vzpomněla také na Flossii, jak se plahočí v mokasinech po ty nekonečné hodiny, a Floyd Vanderlip byl pozván k ní do její chýše na čaj, a byl tam pozván vícekráte. To již připravilo ho úplně o rozum a opíjel se nyní domýšlivostí na sebe sama. Dosud žádný muž nebyl vystaven takovým útokům. Tři ženy zápolily již o jeho duši a čtvrtá byla na cestě, aby se jí sama domáhala. Tři takové ženy!

Avšak vraťme se k paní Eppingwellové a k tomu, jak se zmýlila. Zmínila se o té věci Sitkovi Charleymu, který prodal psy tomu řeckému děvčeti. Nikdo však nebyl jmenován. Dostali se k tomu pak blíže, když paní Eppingwellová řekla: »Ta — ta hrozná žena,« a Sitka Charley mysle na tu maďarskou modelku přizvukoval: »Ano — ta — ta hrozná žena.« A souhlasil s ní, že je to bezbožné, vstoupí-li nějaká žena mezi muže a děvče, s nímž se chce oženiti. «Je to ještě děvče, Charley,« řekla, »jistě ještě pouhé děvče. A jde sem sama do ciziny, kde nezná živé duše. Musíme něco podniknouti.« Sitka Charley slíbil svou pomoc a odešel uvažuje o tom, jaká bezbožnice je ta Loraine Lisznayi a jak šlechetné ženy jsou paní Eppingwellová a Freda, cítí-li takový zájem pro tu neznámou Flossii.

Nuže, paní Eppingwellová byla přímá jako den. Sitkovi Charleymu, který doprovázel ji kdysi přes Pohoří Ticha, náleží sláva, že zvěčnil její prozíravý zrak, její jasný srdečný hlas a její naprostou přímost a upřímnost. Její rty měly zvláštní způsob, jak vysloviti své přání jako rozkaz a přistupovala vždy k věci. Uvážívši dobře povahu Floyda Vanderlipa, neodvážila se toho, pokud jde o jeho osobu, nerozpakovala se však

jíti dolů do města ke Fredě. A šla tam za jasného dne, k domu té tanečnice. Byla povznesena nad všechny pomluvy, právě tak jako její manžel, kapitán. Přála si viděti tu ženu a mluviti s ní a neviděla příčiny, proč by tak neučinila. A tak stála tu ve sněhu u dveří toho děvčete, v šedesáti stupních pod nulou a jednala plných pět minut s její služebnou. Dostalo se jí také té cti, že byla odkázána od těch dveří a vracela se pak nahoru do své chýše se srdcem plným nevole nad pohanou, jíž se jí dostalo. »Kdo je ta žena, že odmítla přijati mne?« tázala se sama sebe. Spíš bylo by lze mysliti si to naopak, že ona, pouhá tanečnice, byla vykázána od dveří kapitánovy ženy. Jak tomu však bylo, věděla, kdyby Freda přišla nahoru k ní — nechť již za kterýmkoli účelem — že byla by ji přivítala u svého ohně a že by tam poseděly jako dvě ženy a pohovořily si vesele jako dvě ženy. Nedbala předsudků a ponížila se, hledíc na to jinak než ty ženy dole ve městě, a hanbila se nyní, že se vydala takové urážce a nesmýšlela nyní laskavě o Fredě.

Nikoli, že by to snad Freda byla zasloužila. Paní Eppingwellová snížila se tak, že chtěla setkati se s ní, stojící mimo její kruh, ona však, pamětliva poměrů, v nichž se kdysi nalézala, nepřipustila toho. Mohla by zbožňovati takovou ženu a nebyla by si přála větší radosti, než míti ji u sebe ve své chýši a seděti zde s ní, jen s ní seděti nějakou hodinu. Avšak její úcta k paní Eppingwellové a úcta k sobě samé, jež byla mimo všelikou úctu, zabránila jí učiniti to, čeho by si byla tak toužebně přála.

Nevzpamatovala se dosud z nedávné návštěvy paní Mc Fee, manželky duchovního, která se na ni vrhla s přívalem mravních naučení, a nedovedla si představiti, jaká byla asi příčina této druhé návštěvy. Nebyla si vědoma ničeho zvláštního, čím by se byla právě provinila, a pak ta žena, čekající tam u dveří, jistě nezajímala se o spásu její duše. Proč asi přišla? Přes všechnu svou zvědavost nemohla se přemoci, aby to necítila a plna hrdosti těch, kdož jsou bez pýchy, chvěla se ve svém pokojíku jako děvče při první lichotce svého milence. Trpěla-li paní Eppingwellová vracejíc se domů, trpěla také ona ležíc na loži s tváří zabořenou do polštáře se suchýma očima, vypráhlými ústy a němá.

Paní Eppingwellová měla bohatou znalost lidské povahy. Dovedla vpraviti se do všech poměrů. Nebylo jí za těžko opustiti civilisaci a hleděti na svět se stanoviska divochů. Dovedla pochopiti jistou pravěkou příbuznost hladového vlčáka a hladového muže a vytušila způsob, jakým bude si počínati ten nebo onen za stejných okolností. Jí žena byla ženou, nechť oděla se purpurem nebo hadry z ulice. Freda byla žena. Nebylo by ji překvapilo, kdyby byla bývala uvedena do chýše té tanečnice a přivítána všedním způsobem, a nebylo by ji překvapilo, kdyby byla tam vpuštěna a uvítána s drzostí a bezohledností. Avšak že se k ní zachovala tak, jak se nyní stalo, bylo neočekáváno a nepříjemno. Nevystihla tedy Fredina stanoviska a bylo to dobře. Jsou jistá stanoviska, jichž nelze dosíci, leč po mnohých strastech a příkořích, a bylo dobře pro svět, že jeho paní Eppingwellová v jistém směru vypadla tentokráte ze své znalosti světa. Těžko představiti si pošpinění, nesáhneme-li na lepkavou smůlu, a přece je dosti těch, kdož chtějí se odvážiti tohoto pokusu. Na čem všem ostatně málo záleží, mimo fakt, že to zavdalo paní Eppingwellové důvod k nevoli a vzbudilo to větší ještě lásku k ní v srdci toho řeckého děvčete.

III.

A tak to pokračovalo po celý měsíc — paní Eppingwellová snažila se uchrániti toho muže před svody tanečnice, než přijde Flossie; Flossie zmenšovala počet mílí den ze dne na té hrozné pouti; Freda napínala veškerou svou sílu a moc proti té maďarské modelce; modelka napínala opět všecky své síly, aby dosáhla svého cíle, a ten muž poletoval ve všem tom jako tkalcovský člunek, příliš hrd na sebe sama a pokládaje se za druhého Don Juana.

A nebylo vinou nikoho jiného, leč Floyda sama, že posléze uvázl v sítích Loraine Lisznayi. Snad způsob nějakého muže vůči děvčeti je příliš nejistý, než aby jej mohl někdo znáti, avšak způsob ženy vůči muži vymyká se vůbec všem dohadům, a proto byl by skutečně nerozumným prorokem ten, kdo by byl chtěl předvídati kroky Floyda Vanderlipa na čtyřiadvacet hodin předem. Snad kouzlo té modelky záleželo v tom, že to byl velice hezký živočich; snad očarovala ho svými historkami ze starého světa o těch palácích a knížatech, na každý způsob oslepila ho, jehož život vlekl se tak dlouho v nevzdělané divočině, a svolil posléze k jejímu návrhu, že si vyjedou dolů po řece a dají se oddati ve Čtyřiceti Mílích. Na znamení svého úmyslu koupil psy od Sitky Charleyho — je třeba více než jedněch saní, jede-li s sebou žena jako byla Loraine Lisznayi — a pak vydal se na svůj příděl, chtěje tam opatřiti, čeho třeba na dobu své nepřítomnosti.

Udal, dosti nejistě, že potřebuje těch zvířat k tomu, aby svážela kmeny z pily ke splavům a právě zde to bylo, kde Sitka Charley dokázal svůj důvtip. Slíbil opatřiti psy do určitého dne, sotva však byl Vanderlip

zamířil své kroky proti proudu potoka, když Charley pospíšil znepokojen k Loraine Lisznayi. Ví snad, kam odešel pan Vanderlip? Uvolil se opatřiti tomu pánu silné spřežení psů do určitého dne, avšak ten nestyda, německý kupec Meyers, skoupil všechna zvířata na spekulaci. Je naprosto nutno, aby mluvil s panem Vanderlipem, neboť k vůli tomu německému taškáři zpozdí se alespoň o týden se splněním smlouvy. Jakže, ona ví, kam odešel! Nahoru, na potok? Dobře! Vydá se hned na cestu za ním, aby mu řekl o té překážce. Rozumí jí dobře, že pan Vanderlip potřebuje těch psů v pátek večer? Že je musí do té doby míti? Je to zlé, ale nikdo za to nemůže, než ten nestyda, který skoupil všechny psy, aby zvýšil jejich ceny. Zdražil je na padesát dolarů za kus a koupí-li je za tu cenu, prodělá na tom obchodu. Neví, zda pan Vanderlip mu zvýší smluvenou částku. Ona je jista, že ano? Z přátelství k panu Vanderlipovi chce vzíti dokonce ten rozdíl sama na svůj účet? On ale nemá o tom s nikým mluviti? Jak je laskava, že mu tak pomůže v té nesnázi! V pátek večer, řekla? Dobře! Psi budou na místě.

Za hodinu na to Freda již věděla, že útěk je určen na pátek večer a dále, že Floyd Vanderlip odešel na svůj příděl, a že tedy ona má svázány ruce.

V pátek ráno Devereaux, úřední kurýr, přinášeje depeše od guvernéra, přijel po zamrzlé hladině řeky. Mimo depeše přinesl také zprávy o Flossii. Jel kolem jejího tábora na Šedesáti Mílích, lidé i psi byli v dobrém stavu a jistě zde bude zítra. Paní Eppingwellové se silně ulevilo, když to slyšela; Floyd Vanderlip je v bezpečí na potoce a než ta řecká tanečnice bude opět moci dostati ho do rukou, jeho nevěsta bude již na místě. Avšak téhož odpoledne její velký bernardin, háje

statečně vchod do stavení, byl potrhán loupežící tlupou vyhladovělých malemutů. Byl pohřben pod tou štětinatou hromadou téměř půl minuty, než teprve byl zachráněn dvěma statnými muži pomocí seker. Kdyby tam byl zůstal dvě minuty, byla největší obava, že by byl býval rozsápán a odnesen v úctyhodných žaludcích té divoké tlupy; jak tomu však bylo, šlo nyní pouze o pečlivé a dovedné ošetření. Sitka Charley se dostavil, aby napravil všechny škody, hlavně pravou přední tlapku, již pes z nepozornosti nechal o okamžik déle v tlamě jiného psa. Když si navlékl rukavice chystaje se k odchodu, počalo se mluviti o Flossii a přirozeně hned také o »té — o té hrozné ženské«. Sitka Charley podotkl mimochodem, že ona zamýšlí upláchnouti téhož dne večer dolů po řece s Floydem Vanderlipem a zároveň odvážil se k poznámce, že v této noční době lze čekati lecjaké překvapení.

Mínění paní Eppingwellové o Fredě se tím jen více ještě zhoršilo. Napsala lístek, adresovala jej onomu muži a svěřila jej poslovi, který čekal u ústí Bonanzy. Jiný muž s lístkem od Fredy čekal na témž strategickém bodu. Tím se stalo, že Floyd Vanderlip jeda vesele na svých saních po proudu na sklonku dne dostal oba lístky současně. Přetrhl Fredin na kusy. Nikoli, nepůjde k ní. Na dnešní večer chystá se něco většího. A pak ona nepřichází vůbec v úvahu. Avšak paní Eppingwellová! Chce vyhověti jejímu poslednímu přání — či spíše poslednímu přání, jemuž bude moci ještě vyhověti — a půjde na ples ke guvernérovi, aby vyslechl, co mu chce říci. Podle tónu lístku je to patrně něco důležitého; snad — — Usmál se významně, nedomyslil však ani té myšlenky. U čerta, jaké štěstí má u ženských! Roztrhav její lístek do větru, popohnal psy a zamířil tryskem ke své chýši. Měl to býti maškarní ples a musil si vyhledati svůj kostým, jejž měl na sobě před dvěma měsíci v operním domě. Mimo to se musil oholiti a najísti. Tím se stalo, že on, ač nejvíce súčastněn, nezvěděl o Flossiině blízkosti.

»Přiveďte je k nemocnici u jámy v ledu, přesně o půlnoci. Nezklamte mne!« řekl Sitkovi Charleymu, který zaskočil tam se zprávou, že mu schází již jen jeden pes do počtu a i toho že dostane tak za hodinu. »Zde máte váček, tam jsou váhy, odvažte si sám, co vám patří a nezdržujte mne. Musím připraviti se na ples.«

Sitka Charley odvážil si svou odměnu a odešel s lístkem pro Loraine Lisznayi, jehož obsah si správně vyložil v ten rozum, že týká se schůzky u nemocnice, u jámy v ledu, o půlnoci přesně.

IV.

Dvakráte Freda poslala vzkaz do kasáren, kde ples byl v plném chodu, a pokaždé posel se vrátil bez odpovědi. Tehdy udělala, co jen Freda mohla udělati — oblékla si své kožešiny, maskovala si tvář a vydala se sama na guvernérův ples. Nuže, tam měli svůj obyčej — nikterak vlastního vynálezu — jehož se však ten officielní kroužek věrně držel. Byl to velice rozumný obyčej, neboť zajišťoval ochranu ženám úředníků a klidný průběh jejich zábavám. Kdykoli pořádali maškarní ples, zvolili výbor, jehož jediným úkolem bylo, státi u dveří a nahlédnouti pod jednu každou masku. Většina mužů nepřála si býti členy tohoto výboru, ačkoli právě ti, kdož nejméně stáli o tuto poctu, mohli nejlépe posloužiti. Kaplan nebyl dosti obeznámen

s tvářemi a poměry lidí z dolního města, aby věděl, koho má připustiti a koho odtud vykázati. Podobně bylo tomu s několika jinými ctihodnými pány, byť si i nepřáli nic více, než posloužiti v tomto směru. Paní Mc Fee přála si také zaujati takové význačné místo, musila toho však pro spásu své duše zanechati, když jednoho večera jistý podařený trojlístek vnikl jí tam přímo před nosem a natropil dosti neplech, než jejich totožnost byla zjištěna. Od té doby byli voleni pouze schopní a konali svůj úřad s nevelkou radostí.

Onoho večera, o nějž se právě jedná, byl Princ u dveří. Musilo býti použito nátlaku a dosud ještě nezotavil se úplně z úžasu, proč svolil vzíti na se úkol, který poskytoval mu příležitost, ztratiti polovici svých přátel jen proto, aby vyhověl druhé polovici. Tři nebo čtyři muži, jež odmítl, byli z těch, s nimiž seznámil se na potoce nebo na cestách — dobří kamarádi, nikoli však toho druhu, aby se hodili do tak vybraného kroužku. Uvažoval právě o tom, zda by nebylo radno vzdáti se toho místa, když nějaká žena se objevila pod svítilnou. Freda! Byl by mohl na to přísahati podle jejích kožešin, kdyby ji nebyl znal tak dobře již způsob, jak držela hlavu. Ji by zde byl již nejméně očekával. Myslil, že má více zdravého rozumu, než aby se odvážila nebezpečí, že bude odmítnuta a pohaněna, nebo dostane-li se tam, že ostatní ženy nebudou se tajiti svým opovržením k ní. Potřásl hlavou nerozmýšleje se, neboť znal ji příliš dobře, než aby se mýlil. Přistoupila však blíže k němu, nadzdvihla svou černou hedvábnou masku a právě tak rychle ji opět spustila. Po jednu jedinou vteřinu hleděl na její tvář. Nebylo nadarmo, říkalo-li se zde v tom kraji, že Freda hrála si s muži jako dítě s bublinkami. Nepromluvili jediného slova,

Princ ustoupil stranou a za chvíli již koktaje něco vzdal se místa, jemuž byl tak nevěren.

*

Nějaká žena pružné postavy, štíhlá, avšak plná rytmické síly v každém svém pohybu, procházela nepokojně hosty, hned zastavujíc se u nějaké skupiny, hned opět prohlížejíc si pátravě druhou. Muži poznali ty kožešiny a žasli — muži, kteří by byli měli konati službu u dveří, neměli však chuti promluviti. Jinak tomu však bylo se ženami. Měly lepší oči pro obrysy té postavy a způsob, jak se držela a věděly, že je to jistě jedna z těch, jichž neznaly; podobně i s kožešinami. Paní Mc Fee, vynořivši se z jídelny, kde bylo již vše připraveno, upřela svůj planoucí, pátravý zrak na tu hedvábnou masku a zarazila se. Snažila se připamatovati si, kde již viděla podobnou ženu a brzo vybavil se jí před očima obraz jisté hrdé a nepodajné hříšnice, s níž se jednou setkala, snažíc se bezvýsledně pohovořiti si s ní o Pánu.

A tak se stalo, že ta dobrá žena plna spravedlivého hněvu vydala se na obchůzku, při níž dostala se posléze do společnosti paní Eppingwellové a Floyda Vanderlipa. Paní Eppingwellová našla právě příležitost promluviti s tím mužem. Umínila si, že nyní, kdy Flossie se blížila, přistoupí přímo k věci, a malé mravní kázáníčko chvělo se jí již na špičce jazyka, když pojednou místo dvou byli tu tři. Postřehla s radostí cizí přízvuk »Dovolte«, jímž ta žena zahalená kožešinami domáhala se pro sebe společnosti Floyda Vanderlipa a uklonila se zdvořile na znamení, že svoluje, aby ti dva spolu poodstoupili.

V tom však objevila se pravice paní Mc Fee a strhla masku s tváře té ženy. Překrásná tvář a nádher-

né oči objevily se zvědavosti těch, kdož hleděli právě tím směrem a byli to téměř všichni přítomní. Floyd Vanderlip byl poněkud zmaten. Situace vyžadovala rychlého činu se strany muže a on jako by ani nevěděl, kde se právě nalézá. Ohlížel se bezradně kolem. Paní Eppingwellová byla všecka zaražena. Nedovedla to vše pochopiti. Bylo třeba nějakého vysvětlení a dostalo se jí ho od paní Mc Fee.

»Paní Eppingwellová,« a její keltický hlas zněl pronikavě, »těší mne, že vás mohu seznámiti s Fredou Moloofovou, s l e č n o u Fredou Moloofovou, tuším.«

Freda se mimovolně obrátila. Majíc tvář obnaženu, cítila jako ve snu, jakoby byla nahá a jako by se na ni upíraly všechny ty maskované tváře a planoucí oči ostatních. Zdálo se jí téměř, jakoby ji obklíčila smečka hladových vlků, hotovících se skoliti ji. Snad je mezi nimi někdo, kdo ji lituje a zatvrdla při té myšlence. Jejich opovržení bylo jí daleko milejší. Byla smělého srdce ta žena a byť i musila se hnáti za svou kořistí až do středu té smečky, nevzdá se jí z ohledu na nějakou paní Eppingwellovou.

Paní Eppingwellová učinila však v té chvíli něco zvláštního. To tedy je Freda, myslila si, ta tanečnice a zhouba mužů, žena, jež ji odehnala od svých dveří. A cítila nyní nahotu toho útočného tvora, jako by to byla nahota její vlastní. Snad to právě bylo příčinou, její vrozená plemenná nechuť utkati se s nepřítelem, když je právě v nevýhodě, snad obava, že by jí to dodalo více síly v boji o toho muže, snad trochu obého, nechť tomu však již bylo jakkoli, udělala něco zvláštního, neočekávaného. Když ozval se pronikavý hlas paní Mc Fee a Freda mimovolně se obrátila, paní Eppingwellová obrátila se také, sejmula masku a uklonila se jí hlavou.

Byl to jen okamžik, pouhý blesk a přece tak nekonečně dlouhý, kdy ty dvě ženy stály tu proti sobě, hledíce na sebe. Jedna s očima planoucíma jako meteor, vzdorná, útočná, trpíc již předem a tušíc již předem všecko to pohrdání a posměch a urážky, jimž se nyní vydala na pospas; krásná, žárná jako láva, plná života a ducha. A druhá s klidnýma očima, klidným čelem, pevná a silná, důvěřujíc sama sobě, svá vlastní paní, bez vášně, jako socha, vytesaná z chladného mramorového balvanu. Jako by nevěděla, co může nastati, stála tu bez rozpaků, bez nejistoty, dokonale klidná. Stála na pevné půdě jejich společného ženství. A to právě dráždilo Fredu. Jinak, kdyby byla nižšího plemene, její duše však neznala toho tajemného bezedna, ona dovedla provázeti svou sokyni do nejhlubších hlubin duše a čísti v ní správně. Měla chuť křičeti v té hrozné chvíli: »Proč neodejdete, abyste neposkvrnila lem svého roucha? Naplijte na mne, pohaňte mne a bude to pro mne větší milost, než toto zde!« Chvěla se, její chřípí se šířilo, opanovala se však, uklonila se taktéž hlavou a obrátila se k tomu muži.

»Pojďte se mnou, Floyde,« řekla prostě. »Potřebuji vás nyní.«

»Co u —« počal divoce a ihned opět přestal, dosti rozumný, aby se neukvapil. Kde u čerta zůstal jeho vtip, jeho sebevědomí? Nalézal se již kdy někdo v tak hloupé situaci? Polykal sliny, oddychoval nerozhodně a hleděl prosebně na obě ty ženy.

»Odpusťte, pouze na okamžik, avšak mohla bych promluviti dříve s panem Vanderlipem?« Hlas paní

Eppingwellové, ač tichý, flétnový, prozrazoval pevnou vůli v každém svém záchvěvu.

Muž pohlédl na ni vděčně. On jistě s tím v té chvíli souhlasil.

»Lituji,« ozvala se Freda. »Není však času. Musí jíti ihned.« Ty všední věty plynuly jí lehce se rtů, nemohla se však zdržeti vnitřního úsměvu nad tím, jak slabě a bezvýznamně zněly. Byla by je raději vykřikla.

»Avšak, slečno Moloofová, jakým právem chcete se zde zmocniti pana Vanderlipa a rozkazovati mu, co má dělati?«

Na jeho tváři objevil se opět výraz úlevy a netajil se svým souhlasem s jejími slovy. Však paní Eppingwellová ho z toho dostane. Freda narazila tentokráte na tu pravou.

»Já — já —« Freda váhala a pak pojednou její ženská mysl dodala si odvahy — »a kdo jste vy, že se mne tak ptáte?«

»Já? Já jsem paní Eppingwellová, a —«

»Nuže!« vybuchla Freda přece. »Jste kapitánova žena, máte tedy muže. Já jsem pouhá tanečnice. Co chcete od toho muže?«

»Neslýchané chování!« Paní Mc Fee se rozohnila, hotovic se zakročiti, avšak paní Eppingwellová zavřela jí ústa jediným pohledem a odvážila se nového útoku.

»Ježto slečna Moloofova má, jak se zdá, jakási práva na vás, pane Vanderlipe, ale není přece tak naspěch, abyste mi nemohl věnovati několik minut svého času, musím se obrátiti přímo k vám. Mohla bych mluviti s vámi sama a ihned?«

Čelisti paní Mc Fee se křečovitě sevřely. Nyní byla situace tím horší.

»Nu ano — to jest — ovšem,« koktal muž. »Ovšem, ovšem,« opakoval, doufaje znovu, že tím si z toho pomůže.

Muži jsou pouze poddajní obratlovci, ochočení a vychovaní, a je nejvýše pravděpodobno, že to řecké děvče mělo svého času co dělati s divočejšími samčími šelmami lidského plemene, neboť obrátila se k němu s takovým bleskem svých planoucích očí, jako by pohlédla asi na lva, který pojednou si vzpomněl, že má svobodnou vůli. Zvíře v něm ustoupilo před bičem.

»To jest — ano — později. Zítra, paní Eppingwellová, ano, zítra. Tak jsem to chtěl říci.« Utěšoval se myšlenkou, zůstane-li zde déle, že může čekati jen horší ještě výstup. Mimo to měl schůzku, k níž se musí dostaviti přesně včas, tam dole u jámy v ledu, za nemocnicí. Bože! Nepředstavoval si Fredy nikdy takto, neocenil ji! Je skutečně nádherná! —

»Byla bych vám vděčna za svou masku, paní Mc Fee!«

Ta dáma neschopna slova podala jí mlčky žádaný předmět.

»Dobrou noc, slečno Moloofova!« Paní Eppingwellová byla jako královna, i když byla poražena.

Freda jí odpověděla týmž způsobem, ač mohla sotva potlačiti chuť vrhnouti se jí k nohám a prositi za odpuštění, nikoli, nikoli za odpuštění, nýbrž za něco, sama nevěděla za co, nicméně přála si to toužebně.

Ten muž chtěl nabídnouti jí své rámě, ona však ukořistila ho uprostřed smečky, a něco, co nutilo krále,

že vodili své zajatce u svého vozu, nutkalo ji k tomu, že šla ke dveřím sama, zatím co Floyd Vanderlip byl jí těsně v patách, snaže se získati opět trochu své duševní rovnováhy.

V.

Byl silný mráz. K Fredině chýši bylo čtvrt míle a za tu dobu, než tam přišli, její vlhký dech usadil se jí na tváři jako jíní, jeho pak na vousech v takovém množství, že hovor byl téměř bolestný. V zelenavém světle severní záře bylo viděti, jak rtuť zmrzla v teploměru, visícím zvenčí na dveřích. Tisíc psů vylo ve sboru své pravěké lkavé písně, dožadujíce se milosti od těch nelítostných hvězd. Vzduch se ani nezachvěl, nebylo tu nikde, kam by se skryli před mrazem, nebylo nic platno, krčiti se někde v závětří v koutě. Mráz pronikal všude a psi leželi pod širou oblohou, protahujíce své zkřehlé, ztrnulé svaly a vyjíce táhlým hlasem vlků.

Též muž a žena s počátku nemluvili. Zatím co služka pomáhala Fredě z jejích kožešin, Floyd Vanderlip přiložil do krbu, a když služebná odešla z místnosti, stál tu s hlavou nad ohněm, rozehřívaje led na svých vousech. Pak svinul si cigaretu a pozoroval Fredu mezi vonnými obláčky kouře. Pohlédla kradmo na hodinky. Chybělo ještě půl hodiny do půlnoci. Podaří se jí zdržeti ho? Hněvá se snad na ni pro to, co provedla? V jaké je asi náladě? Jak by se měla k němu nyní chovati? Nikoli, že by o sobě pochybovala. Nikterak! Zdrží ho, bude-li třeba, pomocí své bambitky, dokud Sitka Charley nesplní svého úkolu a Devereaux taktéž.

Bylo více různých způsobů a ona znajíc je, cítila

jen tím větší opovržení k tomu muži. Jak tu tak stála opřena hlavou o loket, mihla se jí před očima vidina jejích vlastních dívčích let, s celou tou stupňovanou, smutnou tragedií a na okamžik cítila chuť, přečísti mu z ní nějakou kapitolu. Bože! Musila by to býti nejhorší lidská šelma, aby se nedal tím zdržeti; jak ona by to mohla vypravovati, ale — bah! Nestojí za to, nestojí za tu bolest, již by při tom opět cítila. Svíčka byla postavena právě tak příhodně, že zatím co přemýšlela o těch věcech s téměř posvátným studem, kochal se průzračným, růžovým boltcem jejího ucha. Postřehla jeho pohled, vytušila jeho příčinu a obrátila hlavu tak, že viděl čistý profil její tváře. A ten profil nebyl jediným z jejích půvabů. Nemohla zakrýti obrysů své postavy, a byly nádherné. Znala je již dávno i jejich moc a ačkoli toho nebylo třeba, snažila se nyní využitkovati jich co nejlépe. Svíčka počala plápolati. Nechtěla jíti příliš daleko, což jí však nebránilo, aby nezlepšila poněkud svého postoje a nezaujala příznivější posice, odstraňujíc obratně rudý oharek ze žlutavého plamene svíčky. A opět opřela hlavu o ruku, hledíc tentokráte zamyšlena na toho muže, a všichni muži rádi vidí, pozoruje-li je hezká žena.

Neměla nikterak naspěch. Přišly-li mu takové okolky vhod, jí tím spíše. Bylo mu nyní zcela příjemně, když ukájel své plíce nikotinem a hleděl při tom na ni. Bylo zde útulno a teplo, kdežto tam dole u té jámy v ledu začínala cesta, jíž se bude brzo ubírati po kolik mrazivých hodin. Cítil, že by se měl zlobiti na Fredu za výstup, jejž tam ztropila, ale necítil nyní jaksi sebe menšího hněvu proti ní. Vždyť by bylo asi sotva došlo k nějakému výstupu vůbec, kdyby nebylo té hrozné ženské, té Mc Fee. Kdyby byl guvernérem, uložil by daň z hlavy alespoň sto uncí čtvrtletně na ni a ženy

jejího druhu a všechny ty pánbíčkáře a pokrytce. A Freda chovala se jistě jako dáma — vyrovnala se paní Eppingwellové. Nebyl by to nikdy od ní čekal. Hleděl na ni nyní dychtivě, na celou její postavu, vraceje se opět a opět k očím a netuše, že za jejich hlubokou vážností tají se hlubší ještě posměch. A při sám Bůh, není to nádherné děvče? Proč asi na něho tak hledí? Chce snad také, aby se s ní oženil? Spíše ano, než ne, však není jediná. Ale je hezčí než ta druhá. A mladá — mladší než Loraine Lisznayi. Není jí jistě více než třiadvacet nebo čtyřiadvacet, nejvýše pětadvacet. A nebude nikdy příliš tlustá. Je to viděti na první pohled. O Loraine by to nemohl říci. Ta jistě ztloustla od té doby, kdy sloužila za model. Haha! Jen až ji jednou vezme na cestu, však jí od toho pomůže! Dá jí sněžnice, aby razila cestu psům. To pomohlo dosud vždy. Avšak jeho myšlenky zaběhly dále k paláci pod línou oblohou u středozemního moře — jak tam bude s Loraine? Tam není mrazu, ani těch cest sněhem, ani hladu tu a tam proti dlouhé chvíli a ona bude stárnouti a tloustnouti den ze dne. Kdežto zde to děvče — Freda — vzdychl mimovolně lítostí, že se nenarodil jako Turek, než přišel sem na Aljašku.

»Nuže?« Obě ručičky na hodinách ukazovaly již k půlnoci a byl nejvyšší čas, aby se vydal na cestu k té jámě v ledu za nemocnicí.

»Ah!« Freda sebou trhla a udělala to tak hezky, že ho potěšila, jako kdy která žena potěšila chlapíka jeho druhu. Vzbudí-li se v muži domněnka, že nějaká žena, zadívavši se na něho zamyšlena, zahloubala se do toho tak, že zapomněla na všecko ostatní, pak musil by to býti neobyčejně chladnokrevný muž, aby dovedl napínati své plachty a pustil se klidně svou cestou.

»Přemýšlel jsem právě o tom, proč jste se mnou chtěla mluviti?« vykládal, přisunuv svou židli blíže k ní ke stolu.

»Floyde,« pohlédla mu upřeně do očí, »mám toho všeho zde již dost. Chci odtud. Nesnesu toho, žíti zde ještě do té doby, než řeka se opět uvolní. I kdybych se o to pokusila, zemřela bych. Vím to jistě, Chci toho všeho nechati a jíti odtud a chci učiniti tak ihned.«

Položila svou ruku s němou prosbou na hřbet jeho ruky, která se však ihned obrátila a sevřela její. Zase jedna, myslil si, která se mu chce sama vrhnouti do náručí. Snad Loraině neuškodí, bude-li státi o chvilku déle ve sněhu u té jámy v ledu za nemocnicí.

»Nuže?« Tentokráte ozvala se Freda, avšak měkce a úzkostlivě.

»Nevím, co říci,« pospíšil si odpověděti, dodávaje sám k sobě, že to přišlo dříve, než očekával. »Nepřál bych si nic více, Fredo; víte to sama dobře.« Stiskl jí ruku, dlaň na dlani.

Přisvědčila. Je se co diviti, že opovrhovala tak tím mužským plemenem?

»Ale, víte — jsem — jsem již zasnouben. Ovšem že o tom již víte. A děvče je právě na cestě sem, abych si je vzal. Sám nevím, co mne to napadlo, když jsem ji k tomu vyzval, avšak je tomu již dávno, a byl jsem pln ohně jako mladík.«

»Chci odtud, odtud z toho kraje, kamkoli,« pokračovala, nevšímajíc si překážky, o níž se zmínil a již se omlouval. »Prošla jsem všecky muže, jež znám, a dospěla jsem k úsudku, že — že —«

»Že já bych se k tomu nejlépe hodil.«

Usmála se na něho vděčně za to, že jí ušetřil vlastního doznání. Přivinul si její hlavu na prsa druhou, volnou rukou a vůně jejího vlasu zavanula mu do chřípí. Pak objevil, že tepna jim tepotala stejně, kde jejich dlaně se stýkaly. Tento zjev lze snadno vysvětliti s fysiologického stanoviska, jest však úžasným objevem pro muže, jenž to poprvé pocítil. Floyd Vanderlip hladil svého času daleko častěji topůrko lopaty než ženskou ruku a proto tento objev byl mu naprosto nový a milý. A když Freda přitiskla se hlavou na jeho prsa, až mu pohladila tvář svými vlasy a setkala se s jeho zraky, zpříma a zblízka, svýma měkce hřejivýma očima, ano, a něžnýma — nuže, čí vinou bylo, že ztratil ihned půdu pod nohama? Byl-li nevěren Flossii, proč by nemohl býti nevěren Loraině? I když ženy se na něho tak lepily, není to přece ještě důvodem, aby se ukvapil. Má přece peněz více než dosti, a Freda je právě děvče toho druhu, jež by se k nim hodilo. Byla by to žena, jíž by mu všichni muži záviděli. Ale jen pomalu! Musí býti opatrný.

»Vám by se líbilo žíti někde v nějakém paláci?« tázal se.

Potřásla hlavou.

»Nu, já jsem na to často myslil, ale teprve před chvílí jsem o tom opět uvažoval a rozmyslil jsem si to. Není do toho nic, člověk by při tom jen tloustl a zlenivěl.«

»Ano, je to hezké na nějaký čas, ale myslím, že bych toho brzo dostala dost,« ujišťovala ho spěšně. »Svět je hezká věc, ale život nesmí býti jednotvárný. Potloukati se chvíli světem a pak si někde odpočinouti.

Do Jižních Moří na yachtě, pak zaskočiti si do Paříže; zima v Jižní Americe a léto v Norsku; několik měsíců v Anglii —«

»V dobré společnosti?«

»Zajisté — v nejlepší, a pak hej! Se psy a saněmi k Hudsonovu zálivu! Změnu, víte. Silný muž jako vy, plný života, nevydržel by přece ani celý rok v takovém paláci. To se hodí pro takové zženštilé muže, pro vás by však takový život nebyl. Vy jste muž, příliš muž.«

»Myslíte?«

»Není třeba mysliti si to. Vím to. Nepozoroval jste nikdy, jak snadno vám bylo, abyste se zalíbil ženám?«

Jeho nevinná nejistota byla nádherná.

»Nebylo to nic těžkého, a proč? Protože jste skutečný muž. Dotýkáte se nejhlubších strun ženského srdce. Jste muž, k němuž možno s důvěrou přilnouti — silný, statný a odvážný. Zkrátka, jste muž.«

Pohlédla kradmo na hodinky. Bylo již půl hodiny po půlnoci. Povolila Sitkovi Charleymu lhůtu třiceti minut a pak na tom již nezáleželo, když Devereaux přijel. Její úkol byl splněn. Pozdvihla hlavu, zasmála se svým upřímným smíchem, vyprostila ruku a vstala, volajíc na svou služku.

»Alice, pomozte panu Vanderlipovi obléci kožich. Jeho rukavice se suší u krbu.«

Muž nechápal.

»Dovolte, abych vám poděkovala za vaši laskavost, Floyde. Váš čas měl pro mne velkou cenu, a bylo od vás velice hezké, že jste mi jej věnoval. Cesta na levo

hned za mou chýší přivede vás nejdříve k té jámě v ledu. Dobrou noc! Půjdu si již lehnout.«

Floyd Vanderlip počal chrliti silná slova, aby ulevil svému zmatku a zklamání. Alice nerada poslouchala takové řeči, pustila tedy jeho kožich k zemi a hodila naň Floydovy rukavice. Pak se vrhl na Fredu, která si pokazila svůj ústup do vedlejší místnosti, klopýtnuvši o ten kožich. Uchopil ji drsně za ruku a postavil ji na nohy. Ona se však jen smála. Nebála se mužů. Nezakusila již dosti surovostí od nich, aniž by ji to zkrušilo?

»Nebuďte hrubý,« řekla posléze. »Ostatně,« pohlédla na ruku, jíž ji držel, »rozmyslela jsem si to a nepůjdu ještě chvíli spat. Sedněte si a udělejte si pohodlí. Je to lépe, než jste-li směšný. Máte nějakou otázku?«

»Ano, madame, a musím s vámi zúčtovati.« Držel ji stále za ruku. »Co vy víte o té jámě v ledu? Co jste mínila tím, že — nuže, dobře. Prozatím jen jednu otázku. Co víte o té jámě v ledu?«

»Oh, není toho mnoho. Sitka Charley má tam schůzku s někým, koho snad znáte, a protože nestál o to, aby při tom byl muž tak nebezpečný ženám, jako jste vy, obrátil se ke mně, abych mu pomohla. To je vše. Nyní jsou již na cestě alespoň půl hodiny.«

»Kde? Dolů po řece? A beze mne? A s Indiánem?«

»Nikdo nemůže za svůj vkus, a zejména žena.«

»Ale co já? Přišel jsem při tom o psy v ceně čtyř tisíc dolarů a o kus hezké ženské, a co mám za to? Nic — mimo vás,« dodal pojednou, »a stojíte za to.«

Freda pokrčila rameny.

»Měl byste se tedy připraviti na cestu. Vypůjčím si dvě spřežení psů a za dvě hodiny můžeme vyjeti.«

»Lituji, ale půjdu spat.«

»Raději byste se měl chystati na cestu, kdybyste věděl, co je pro vás dobré. Jděte spat čili nic, ale až si přivedu své psy, musíte mi pomoci a přisednete si na saně. Snad jste si se mnou jen zahrával, já to však beru vážně. Slyšíte?«

Sevřel jí ruku až to zabolelo, avšak na jejích rtech byl úsměv, který se stále více šířil a zdálo se, že naslouchá pozorně nějakému zvuku zvenčí. Ozval se cinkot psích zvonků a nějaký muž zvolal »Stůj!«, když saně zabočily ke kabině a zastavily tam.

»Nu, a nyní mne necháte, abych už šla spat?«

Freda otevřela při těch slovech dveře. Mráz vrhl se do teplého pokoje a na prahu stála nerozhodně nějaká žena, zahalená v kožešinách, jevících známky dlouhé, krušné cesty, šířic kolem sebe páry vystupující z její zvlhlé obuvi a rýsujíc se na pozadí severní záře. Odhrnula svou kápi a stála tu, mžourajíc v bílém světle svíčky. Floyd Vanderlip zavrávoral kupředu.

»Floyde!« zvolala radostně a vrhla se mu znavena na prsa.

Co mu zbývalo, než objati a políbiti tu náruč kožešin. A byla to hezká náruč, tulící se k němu znavena, ale šťastna.

»Jak jste hodný,« ozvala se, »že jste pro mne poslal pana Devereaux s čerstvými psy. Byla bych se sem dostala až zítra.«

Muž pohlédl rozpačitě na Fredu, pak ale počalo mu

svítati. »A nebylo to hezké od Devereaux, že se vydal na tu cestu?«

»Už jste se nemohl dočkati, není-liž pravda, drahý?« Flossie tulila se k němu blíže.

»Nu ano, počal jsem již býti trochu netrpěliv,« přiznával se ochotně, zdvihaje ji současně a vynesl ji téměř ze dveří.

*

Téže noci přihodilo se něco nevysvětlitelného důstojnému Jakubu Brownovi, misionáři, který žil mezi divochy na několik mil po proudu Yukonu, pečuje o to, aby cesty, jimiž kráčeli, vedly přímo do ráje bělochů. Byl probuzen ze spánku cizím Indiánem, který svěřil jeho péči nejen duši, nýbrž také tělo nějaké ženštiny a učiniv tak, opět odejel. Byla to statná žena a hezká a pohněvaná a v její zlosti nečistá slova plynula jí se rtů. Zarazilo to toho ctihodného muže, neboť byl ještě mlád a její přítomnost mohla býti škodliva (v očích jeho prostého stáda), kdyby se nebyla vydala pěšky do Dawsonu, sotva jen se počalo rozednívati.

Dawson byl překvapen o mnoho dní později, když léto minulo a obyvatelstvo poctilo jistou vznešenou dámu závody na Yukonu, při nichž Sitka Charley objevil se první u cíle se svým canoe. V den těchto závodů paní Eppingwellová zvěděvši a zapomenuvši mnoho věcí spatřila opět Fredu poprvé od onoho večera, kdy pořádal se ten maškarní ples. »A veřejně, považte jen, veřejně,« líčila to paní Mc Fee, »bez ohledu na city a morálku všech,« přistoupila k tanečnici a podala jí ruku. Ti, kdož to viděli, vzpomínali pak, že to děvče nejdříve před ní ustoupilo, pak ale vyměnily spolu několik slov a Freda, ta velká Freda, se shrou-

tila a rozplakala se na prsou kapitánovy ženy. Dawsonu nebylo známo, proč paní Eppingwellová dožadovala se odpuštění od té řecké tanečnice, učinila tak ale veřejně a neslušelo se to.

Nebylo by dobře zapomenouti na paní Mc Fee. Koupila si lístek na první parník, plující odtud. A odnášela s sebou theorii, k níž dospěla v tichých nočních hodinách hlubokého rozjímání, totiž své přesvědčení, že Sever je mravně ztracen, protože je tam tak chladno. Nelze vzbuditi strachu před pekelnými plameny v takové lednici. Je to snad jen dogma, avšak paní Mc Fee byla o něm přesvědčena.